

**PRST,
KTERÝ
SE NIKDY
NEDOTKNE**

Daniela Fischerová

Městská knihovna v Praze

půjčuje

knihy, audioknihy,
obrazy, deskové hry...

nabízí prostory pro

samostatné studium,
skupinová setkání,
přednášky, konference...

pořádá

autorská čtení, přednášky,
koncerty, filmové projekce,
akce pro děti...

poskytuje online služby

e-knihy, digitalizované dokumenty,
přednášky, kurzy...

podporuje tvoření v kreativních dílnách

DOK16 pro práci se dřevem a papírem
Atelier pro šití a vyšívání

Suterén pro 3D tisk, knižní vazbu, kaligrafii a pyrografii

mlp.cz
e-knihovna.cz
knihovna@mlp.cz
facebook.com/knihovna

PR
HA
PRA
GA
PRA
G

Prst, který se nikdy nedotkne

Daniela Fischerová

Znění tohoto textu vychází z díla [Prst, který se nikdy nedotkne](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Hynek v Praze v roce 1995.

Podle [předlohy](#) z fondu [Moravské zemské knihovny v Brně](#).

§

Text díla (Daniela Fischerová: Prst, který se nikdy nedotkne), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 14. 6. 2024.

OBSAH

Moje rozhovory s tetou Marií	6
Dopis pro presidenta Eisenhowera.....	23
Všeckožka tančí po stolech.....	41
Daleko a blízko	52
Dvě vzpoury v jedné rodině.....	67
Dhúm	77
Šestatřicáté kuře Mistra Wu	101

Moje rozhovory s tetou Marií

Je láska konečná, či věčná? Aha!

Je mi necelých pět. Matná vzpomínka: mí rodiče přijeli večerním vlakem. Vida, matka si nechala ostříhat copy. Líbí se mi to? Nelíbí. Babička pro ty copy cestou pláče. Potom se rozpláče i matka. Na jakémsi balkoně v šeru pozoruju její kudrlinky jakoby vyhřezlé z hlavy – ale nepamatuju se, že by ten domek vůbec jaký balkon měl.

Jiná vzpomínka: v zátoce plotu drobné fialové kvítky, kterým se říká pantoflíčky. Strkám do nich prsty. Posílají mě na záhon pro petržel, ale vracím se s prázdnou (co je to petržel?). Můj otec, hudebník, kterého babička uctivě prosí, aby zapsal do not píseň, kterou jsem včera „složila“. Stojíme všichni dole v chodbě (otec právě přijel) a jeden přes druhého zpívá, ale nikdo už si nevybaví melodii přesně. Můj vlastní kolísavý, naléhavý hlas. Zpívám největší nesmysl ze všech. Všichni mě okřikují, že tak to nebylo. Nesmírný pocit cizoty vůči vlastnímu včerejšku: moje píseň je přece to, co zpívám právě teď. Rozpačitý úsměv mého otce, který ještě nepoložil kufr a cítí se nesvůj mezi mnoha ženami.

Příjezdy, odjezdy, příjezdy, odjezdy. Vždycky znovu se mi vyhrožuje, že se rodiče dozvědí, jak zlobím, a potom se jim říká, jak jsem hodná. Věřím obojímu. A především léto, léto, masivní val dětského léta mezi čtyřmi a pěti. Čas bez začátku a konce. Bezbřehá přítomnost: plášť, který nikdy neodkládám. Kde je?

A hlavně, a naplňujíc toto všechno: moje teta Marie. Žijeme vlastně jenom spolu, den po dni a jedna druhé na očích. Babička chodí na pole, teta Marie se stará o mě. Jsme věčně pohromadě,

v domku a na zahrádce, ale jinde nikdy ne. My nikam nechodíme. Zahradní branku nikdy neotvíráme.

Já to samozřejmě chápu, protože teta je tu „dobrovolným vězněm“ a já dokonce vím proč. Protože ji kamenovali, ve vsi, na návsi, kameny velkými „jako mužská ruka“. Zdá se mi docela přirozené, že někdo nechodí do vsi, kde ho kamenují, představa kamenování mě ale neznepokojuje. Představa kamenování vůbec nevzniká.

Naše dny jsou nekonečné a naše vzájemnost je velmi bohatá. Plejeme záhony, krmíme slípky, malujeme pastelkami a teta Marie mě učí německy. Mí rodiče se při sobotě vždycky diví, kolik toho zase umím a kolik obrázků jsem namalovala. Neučím se slova, ale rovnou věty, protože teta poznala ihned, že mám talent od Boha. Ty věty jsou třeba: „Mám se dobře.“ „Mám vás ráda, tatínku a maminko.“ Nebo: „Babička a teta Marie jsou hodné.“ Už umím mnoho vět.

Tomu, co malujeme, se správně říká „studie“. Teta Marie je totiž malířkou. Nemohla se na malířku učit, nějak nejasně to souvisí s mou matkou, shodila ji z kola (tetu moje matka) a teta dostala zápal plic. Nerozumím tomu, je to vír tajemných zámlk, ale neptám se.

Studie, to je dívčí profil. Učím se malovat těžké víčko, prohnuté řasy, lehce pootevřené rty. Učím se kouzlu doplňkových barev: plavovlásky mají modré oči, tmavovlásky černé a rudovlásky zelené jak kočky. Když je tvář hotova, přichází to hlavní: smím ulomit pastelce špičku a nadělat z ní drť. Pak – doteky nesmírně jemnými a důvěrnými – nanášíme barevný prach kolem dívčích hlav. Z dívek vzlíná křehká záře. Skládáme je do krabice z předválečné bonboniéry. Co je to předválečná? Učím se kropit zahradu.

Jsem šťastná? Nevím. Prostě jsem. Ochranný kokon věčné přítomnosti mě nese ode dne ke dni, jejichž posloupnost sotva

postřehuju. Kolem mě je vzdušný průduch nekonečna: průduch samozřejmosti.

Babičku vnímám jen velmi málo, protože jsou žně a babička je věčně na poli. Je to tichá svatá žena, která se (nevím proč) trochu bojí tety. Úryvek jednoho horkého odpoledne, tak jak je ho moje dětská paměť schopna z té dálky zachovat.

Teta Marie má „záchvat“. Běhá po síni a křičí. Nerozumím jí, protože křičí německy. Věty, které křičí, jsem se neučila. Babička tiše pláče do sepjatých rukou. Já drobím do mléka slaný rohlík. Droby tiše krouží po hladině. Náhle babička vyskočí z kouta a s divokostí, kterou u ní neznám, se s křikem věší tetě na ruku.

„Marie! Ne pěstou proti křížu!“ volá úpěnlivě. „Jen ne pěstou na kříž, Marie!“

Se zájmem hledím, jak – vši vahou svého drobného seschlého těla – visí na tetině paži, která se pokouší zahrozit černému křicifixu. A potom i tato scéna klouže do nepaměti.

Ale tak rušné výjevy nebývají často. Největší lán času, jak ho pamatuji, pokrývají mé rozhovory s tetou Marií. Povídáme si vlastně neustále. Jsou to hovory o naší budoucnosti, ale já ještě žádnou budoucnost nemám (co je to budoucnost?), a proto musí to, o čem je řeč, nastat co nejdřív, nejraději hned. Protože teta Marie je silná, protože mezi námi žhne oblouk vzájemnosti, stačí vlastně jenom mluvit a už tím se všechno uskutečňuje.

„Malířkou?“ vrtí teta zádumčivě hlavou. Maně láme lusk na drobné kousky. „Malířkou?“

Mluvíme o tom, budu-li malířkou či spisovatelkou. Donekonečna rozebíráme, co z obou možností je lepší. Dost možná, že budu obojím. Ne: má budoucnost je ve mně. Jsem obojím už dnes.

„Hlavně musíš začít brzo,“ tvrdí teta, „teďky jsou po celém světě zázračný děcka. Nesmíš otálet!“

Topůrkem zadupává do záhonku škvora a do čela jí padá nacrucené esíčko. Taky mám esíčko, ale ještě ne tak hezké. Moje matka nemá rozum, že mě stříhá na kluka.

„Víš přece tu Kornéliu? Tu slavnou německou pětiletou zpěvačku? Jak koupila svojej mamě dům za to, co jí zaplatili za písničku o těch atlasovejch šatičkách?“

Taky mám růžové atlasové šaty, ušila mi je teta Marie. Ona nosí dlouhé volánové sukně a každé ráno si kulmuje krátký pramen vlasů „do šneka“. Pohupuje se jí vprostřed čela. Říká, že takový detail dá nám ženám půvab. Co je to detail? Šneka často přidáváme do svých studií.

„Musíš na sebe upozornit!“ tvrdí teta rozčileně a tluče motýčkou do kedluben. „Musíš už teďky honit parádu! Co z tebe ta tvoja mama dělá za opicu? To je nějakej vkus, v tej Praze, tohle? To kdybys byla moja, já bych tě vedla zgruntu jinačí!“

Kdybys byla moja: druhé nevyčerpatelné téma našich řečí. Stejně už jsem napůl její. Záhon obstupuje světlý soumrak, kolem dýchá pokropená země, zasnubujeme se tajným životem.

„Já bych z tebe udělala princezničku!“ škube plevel teta. „Nenechala bych tě zhnit v tom vašem proklatym Československu. Utekly bysme do Německa, našly bysme Franza, a ten by se o nás jinší postaral!“

Když žiju v Německu (s tetou a Franzem), nejmenuju se už Dana jako zde. Je to hloupé jméno a mou tetu zlobí. Mám staré germánské jméno Saussika. Nosím dlouhé volánové šaty. Mám šneka, barvy, paletu a štětce, to abych se mohla učit malovat. Psát se nemusím učit. Psaní je od Boha. Ani já, ani teta nepochybujeme, že Bůh mě dnes a denně učí psát.

„Až budeš kousek větší,“ říká teta, „tak o mně něco napíšeš. Napíšeš můj život jako román. Jestli budu dejchat, jestli mě Pánbu ne-

vysvobodí z tohodle prašivýho světa, tak ti ho zilustruju. A v tom románě mě ospravedlníš.“

Kolik je tetě Marii? Zdá se mi mnohem mladší než má matka (je o pět let starší), je to jakýsi souběh k mému věku, hřejivý gejzír přítomnosti, který se řine zpět sám do sebe.

„Napíšeš tam celej můj život. Jak jsme se milovali s Franzem a jak mě ty svině tady kamenovaly. Já ti dám tytl na tu knížku. Bude se jmenovat Meine Gespräche mit Tante Mitzi. Po česku: Mé rozhovory s tetou Mitzi. To je moc dobrej tytl na knížku.“

Slunko se sklání nad obzor a z polí čiší letní svěžest. Chodíme s konvemi, já s menší, a děláme krásné tmavé pruhy mezi rajčaty.

„Jen neztrácej čas! Každýho dňa škoda. Čím dřív se prosadíš, tím lepší. Začnem hnedky. Já ti vypovím celou svou históriu a ty to pak pěkně podle pravdy hodíš na papír.“

Zkoumavě si mě prohlíží a cosi počítá v duchu.

„Kolik tak ještě asi zbejvá, než se naučíš psát psacím? Ty seš chytrá holka. Jestli rok!“

Má pravdu. Zatím napíšu sotva tři řádky denně. Nikdo po mně nemůže chtít, abych se stala spisovatelkou hned. Nemůžu být jako Kornélie zázračná v pěti. Ale to každý pochopí. Zpívat je přece jenom něco jiného než psát.

„Taky dobrej tytl by byl Die Liebe ist ewig, Láska je věčná, co? Ba ne. To by ti nevěřili, žes to vymyslela sama. Škoda, protože tytl je to krásnej. Ale každej by hned řekl, že jsem ti to dala do péra.“

Podtitul bude znít „Očima dítěte“. Co mám dělat? Zatím stačí jen naslouchat a hlavně neuzavírat svou duši. Všechno další za mě bude dělat Bůh.

„Ale možeš mi slíbit, že mě nezradíš jako všeci? Namouduši o mně napíšeš?“ ptá se nedůvěřivě a s jistou pedantskostí teta.

„Možeš to slíbit? Ale kdepak! Sliby se slibujou, blázni se radujou. Neslibuj mně nic.“

Proč ne? Já slíbím všechno. Všudypřítomnost času, vždyjsoucnost mé budoucnosti zaručuje, že se nezpronevěřím. A jestlipak doopravdy věřím v Boha? Jistě. Tak to tedy slíbím jemu, a ne tetě. To už totiž nepůjde vzít zpátky. Dozvídám se, co to je přísaha.

„Zvedni pravou ruku! Dva prsty: jako ty a Pánbůh. Opakuj!“

Klečíme v záhonech salátu a nahořkle vonících rajčat. Myjeme si ruce v konvi, abychom je nepodaly Pánubohu s prsty od hlíny. Pak obě naráz zvedáme paže k nebi, tetě Marii se třese hlas.

„Otče náš, jenž jsi na nebesích, já ti přísahám –“

Přísahám, že budu (že jsem) spisovatelkou. Přísahám, že napíšu o své tetě dílo Meine Gespräche mit Tante Mitzi, Moje rozhovory s tetou Marií. Nikdo a nic mě od toho neodvrátí, přísahám.

Po skropené cestě vchází babička. Vidí nás červené vzrušením klečet na záhonku, ale (jako vždycky) netroufá si se zeptat. Nezasvětime ji do přísahy. Jakoby nic bereme konve a teta volá hlasem plným slz a vítězoslávy:

„Na komm, komm, Saussika, komm!“

Rozumím jí, i když tuhle větu jsem se neučila. Komm znamená pojd' a Saussika jsem já. Jdu do domu, zchladlého večerním stínem, a zářím štěstím a pýchou, jako bych právě neslibovala já Pánubohu, ale jako by Pánbůh něco slíbil mně. Všechna má budoucnost je ve mně. Vysoký, bezčasý sloup všemohoucnosti mnou stoupá kolmo. Já sama jsem svůj čas.

Pak útržky, které si mám pamatovat, semena mého spisovatelství. Především je tu příběh O Franzovi, tak, jak je dnes, znečištěn tisíci odbočkami, textovou kritikou dospělosti, ale nebydlím už u pramene a sama už nejsem schopna vidět ono původní jádro našich Hovorů.

Je válka a v sudetské (co je to sudetská?) vesnici se usídlí německý oddíl. Mladý voják Franz se zamilovává do mé tety Mitzi. Moje teta Mitzi se zamilovává do Franze. (Zde odbočka, znečišťující původní pramen: pyšná vesnická stará panna, bylo jí tehdy dvaatřicet let.) Je to velká láska, věčná, nekonečná, a jako všemu, co je vskutku velké, nevládne jí čas. Franz je zde tři týdny. Když je pak oddíl odvelen jinam, Franz přísahá, že po válce si pro mou tetu přijde, a já už chápu, co je přísaha. Dává jí deset metrů žluté stuhu a deset metrů rudé. Žlutá znamená žárlivost a rudá lásku. – A co pak?

Nic. Pak nic. Nic: místo pro román. O Franzovi už nikdy nepřišla zpráva a je devět a půl roku po válce. Padl? Ne. Proč? Teta Marie to cítí. Kdyby padl, srdce by jí to řeklo samo, ale srdce jí nic takového neřeklo. Franz tedy žije, je v Německu, ale protože světu vládne „hanebná politika“, nemůže si pro nás přijet a odvézt si nás k sobě navždycky.

Jenže teta ví, jak ji Franz čeká. Co chvíli jí dá hrát v německém rozhlase píseň. To se ví anonymně, protože hanebná politika by jí překazila i tuto poslední radost ze života, kdyby to (hanebná politika) totiž věděla. Ta píseň je Abend, oh Abend. Po česku: Večer, oh večer. Franz ji tetě hrával na foukací harmoniku večer pod oknem.

Druhý příběh – O kamenování – není zdaleka tak čitelný. Teta nahlas proklela hanebnou politiku. Bylo to ve vsi, kdysi, za bílého dne. Když odsouvali Němce (vidím je v duchu, jak se odsouvají, sunou se vsí jak na běžícím páse, dokonce nejasně vidím jakéhosi pána, který je pravou rukou odsouvá), teta tomu pánovi přísahala pomstu. Jeho jméno vědět nesmím, na to jsem ještě malá, ale nechávám to na pak a nijak netrám na tom, že svůj vlastní román musím chápat hned.

Teta šla na náves, za bílého dne tam stála, a řekla věci, za něž se lidem „dává provaz na krk“ (musí s ním potom člověk chodit?), ale ji, mou tetu Mitzi, jenom kamenovali. S křikem a s dlaněmi na temeni prchala sem do svého domku a tam – Tady! buší teta pěstí do podlahy – přísahala, že do vsi víckrát nevzkročí. Potřetí přísaha! Můj román bude mít ostré hrany. Teta nevyšla z branky skoro osm let.

A můj vlastní příběh, spona autenticity. Očkování, to léto, kdy jsem tady, Příběh o očkování. „Všichni občané jsou povinni do-
stavit se k očkování!“ Tlampač krouží kolem domku jako střechek, my s tetou stojíme schované za živým plotem a teta Marie mě navádí:

„Saussiko! Hoď po nich zhnitej brambor! Ty seš ještě děcko, tobě se nemože nic stát!“

Kdykoli auto projede, trochu mě nadzvedne, abych viděla přes plot, a já po autu mrštím bramboru. Trefím se jen dvakrát. Teta mě nadšeně a velmi vroucně líbá, objímáme se na bobku pod nebem z jerišských růží, a bláznivě, v báječné důvěrnosti, se nahlas smějeme.

Pak, druhý den, stojí u branky cizí muž s jizvou. Křičí a teta taky křičí. U domku stojí celé ráno sanitka. Muž honí tetu po kuchyni, teta se drží veřejí bílými prsty. Odvezou ji? Budou ji kamenovat? Babička s pláčem převaruje vodu. Muž přivazuje tetu páskem k židli. Nějaká paní píchá jehlu do vyhublé paže, do rosolovitě stárnoucího masa předloktí. Potom teta do večera leží a jenom hledí do nízkého stropu. „Nikdy nikomu nic neodpouštěj, Saussiko!“

A mezitím, přitom, předtím, potom, horký červenec. Žhavě se převalující vlna dětského léta, lázeň věčnosti a čas odnikud nikam. Franz miluje mou tetu, babička se narodila stará, já jsem spisovatelkou.

Poslední příběh svěřený mému peru: jakýsi muž mé tetě „nabíhal“. Scéna, jak spolu jdou obilím. On jí trhá vlčí máky. „Měl jsem se, krásná Marie, dívat lépe. Už se stalo, ukázal jsem na tu nepravou.“ – Jen velmi nejasně chápu, že ten muž snad je můj otec, ale teta to nezpřesní a já se nezeptám. Koneckonců, všechno spisovatelství je polotma a dohad. A zase převalující se léto, léto, léto tam a zpět.

Pak jednoho dne běžím ze zahrady a v ruce mám vejce, které jsem právě našla u plotu. Už v chodbě mě překvapuje šepot, který se rozléhá uvnitř. Nakouknu do kuchyně: sedí tam má matka a něco rozčileně šeptá babičce. Teta, jako každý den, spí vedle v síni. Je poledne zšeřelé hnědými záclonami, mě dosud nikdo nevidí.

„Ne!“ vykřikne matka šeptem. „Tak to ať pustí z hlavy! Moje děcko z toho vynechá!“

Sedí hluboko předkloněná a z dlaně jí vyletují prsty jeden po druhém. (Odbočka: odvěký zvyk mé matky podporovat svou řeč vypočítáváním jednotlivých částí, i tehdy, kdy žádné části nejsou a v celé řeči není nic, co by šlo počítat.)

„To už je úplnej cvok?“ třese na babičku palcem. „Vždyť mluví z cesty! Prokristapána, tomu děcku ještě není pět!“

Moje matka je jiná než my. Nemoravizuje. Má jasnou jevištní dikci, která se v šeptu nese přes chodbu.

„Tož... tož znáš ju...“ vzdychá babička.

„No tak je střelená, no maucta, ale mému dítěti plíst hlavu nebude! Prosím tě, víš, za koho se s ní modlí? Za odsunutý Němce! Za ty kolaboranty! Tady je hájenej obecní blázen, ale v Praze to může bejt obrovskej malér! A kdo to odskáče? Snad ona? Jako vždycky já!“

Babička chýlí hlavu: „To víš... to víš...“

„Kolik jí je?“ matka vystřelí ukazovák. „To se jí snad zastavily hodinky?“

Na botu mi sedla zlatá moucha. Má impulzivní matka už třese všemi prsty najednou.

„Na co čeká? Na co? Že si pro ni přijede ten frajer? Ten ulízaný skopčák? Je jí přes čtyřicet! Ať se laskavě koukne do kalendáře!“

Babička prolamuje prsty:

„Tož... jak jí to můžeš zebrať? Jak jí to můžeš brát?“

„A to s ní máme hrát tu komedii, že čas neexistuje? Že se kvůli ní zastavil? Jenže čas běží! Letí! Žádný kočár na tebe nečeká věčně! Mý dítě už tu nezůstane ani den!“

Stojím a slyším. Necítím nic a nemyslím o nic více. Bůh do mě možná píše psacím písmem, kdoví, já jenom vidím, slyším, síň se otvírá.

„Ne! Já si ju nedám zebrať! Ju ne!“

Jak olej na vody vystupuje z šera teta Mitzi v noční košili.

„Nedám ju! Nedám! Neberte mi ju!“

Má rozčuchané vlasy a křičí jako tehdy, když jí přišli píchnout injekci.

„Všecko mně chceš zebrať, všecko! Proč ty vždycky všecko můžeš, a já nic? Já mám za tebou furt zbírat zbytky? Cože z tebe je panička z města, a já tady hniju jako scíplej pes?“

Má pražská maminka, má ostríhaná měštka, ihned vyletí:

„Tak sis měla udělat svý dítě, a ne mi blbnout moje! Kdo za to může, že máš švába na mozku!“

„Děvčice! Děvčice! Pro lásku Pána Krista!“ pláče babička. Vtom teta zahlédne, že stojím v šeré chodbě, a jedním skokem mě má v náručí.

„Já ju miluju!“ ječí vysokým tenkým hlasem. „Miluju ju víc než oni všeci! Já nic jinýho na světě nemám!“

„Vajíčko!“ ječím já a držím ve zdvižené ruce vejce, aby ho teta nerozmáčkla. „Vajíčko!“

A zase: nepaměť, lahodné vlnění líného těla času, týž den nebo kterýkoli jiný, vajíčko, toto nebo kterékoli jiné, je uvařeno natvrdo a teta s ním provádí čáry, sune ho za záda, vajíčko zmizí... aha! Kdepak je teďky? ... obíhám tetu jako Luna, teta se smíchem běží síňkou a babička, šťastna domácímu klidu, nás pozoruje od kamen. V rozhlase hrají Abend, oh Abend. Teta na mě potutelně mrká přes zježené temeno mé matky. Bůh mě učí psát.

Ale matka mě nakonec přece jen neodvází, matka odváží babičku a sebe na jevíčskou pouť. Je to náramný, předlouhý výlet, vrátí se až zítra dopoledne, ale nanesly nám zásob jako polárníkům na zimu. Má maminka startuje celým tělem, ona dělá celým tělem všecko, svírá volant jako oprat, auto přechází do cvalu a babička maluje prstem na zadní okno velký kříž.

Sotva auto zmizí za zatáčkou, stávám se bez výhrad a cele Sausvikou. O překot s tetou letíme do pokoje, rozrážíme skříně a „přestrojím se“. Beru si růžové atlasové šaty, ušité na příkaz zázračné Kornélie, a teta mi zkouší nakulmovat vlasy, které mi přes léto už hezky vyrostly. Esíčko, které před maminkou schováváme a které mi teta začesává sponkou, mi visí až k nosu a teple mě šimrá na čele. Konečně jsme svoje, už se nemusíme skrývat s faktem, že jsem malá německá krasavice, a ne ošklivý pražský kluk.

„A ten muž, víš, jak jsem povídala... ten v tom obilí...“

Teta je dnes neobvykle sdílná. Češe mě a přidává mi do románu podrobnosti, však se jednou budou hodit. Ten muž, já vím. Ukázal na tu nepravou.

„Víš, co jsem mu řekla? Hádej! A co bys řekla ty?“

Nevím. „Nevím,“ říkám. Teta teď kulmuje sebe, s rozkoší čichám k jejím vlasům, jak se z nich line vůně ženskosti a krásy jako z předválečné bonboniéry.

„Tak poslyš, to ti taky dám do péra. Vzala jsem od něj kytku máků, protože kytku, tu může žena vždycky vzít. Ale nic víc! Pamatuj si! Kdyby ti poslali etui se šperkem, tak to musíš hned napsat ceduličku, že si pokládáš za čest, ale že je to moc velkej prezent, a tak ho s díky vracíš zpět.“

Teta má lila blůzu s balonovými rukávy. Má sukni s volány až na zem. Jsme jedna krásnější než druhá. Jsme nejkrásnější ze všech. Teď jsme studie.

„Hošíčku, povídám mu, tož vzmužte se před mou odpovědí, protože já vám povím, že to nemože být. Víte, co mi dal Franz, když se loučil? Deset metrů žluté stuhy. A víte, co znamená žlutá, hošíčku?“

„Žárlivost,“ odpovím za otce v obilí. Co je to žárlivost? Teta přikývne.

„A rudá znamená lásku. Vy myslíte, že láska může zmizet, myslíte si to? Tak to jste velikej chudák, chlapče, ani vám nemožu vypovědět, jak vás z toho srdce lituju. Kdeže! Skutečná láska nekončí nikdy. Láska je věčná, hošíčku!“

Ano. Jak jinak? Jak jinak než věčná? Ta myšlenka je mi zřejmější, než by se zdálo, ne tolik skrze pojem lásky, jako spíš skrze pojem věčnosti. Neklopýtám o výběžky času. Veze mě jak pohyblivé schody: všechno, co je, je. Mizí-li snad něco, schází mi to z očí i z mysli naráz. Já odjíždím vstoje: neopouštím svůj schod.

Odpoledne spím, hraje tisíckrát po sobě Černého Petra, kropíme kytky a konečně dojde na schovávanou. Jak se hraje na schovávanou s dětmi? Zalézám za keř, teta mě chvílku jako hledá, a když mě najde, obě šťastně pištíme. Slunko se zvolna kulí dolů k polím. K večeri bude oříškový dort.

„Před pikolou za pikolou nesmí nikdo stát, nebo nebudu hrát! Ú-ú! Honem se schovej, Saussiko!“

Náhle mě napadne, že v kůlně za dřevem je malá jeskyňka. Vím to, chodím tam pro vajíčka. Zanáší tam tlustá bílá slíпка. Ožiju napětím, a zatímco teta pikoluje, vběhnu do dřevníku a zasoukám se pod dřevo.

„Devět deset pikola, už jdu!“

Ze svého úkrytu mám prabídný výhled. Vidím jen volán, lem tetiny sukně, který se poletavě míhá cestičkou.

„Ú-ú! No tak, kde jsi?“ volá teta. Lem vlaje u keřů. Asi obíhá všechny užívané skrýše, ale protože zahrádka je jako ruka, je jich hrstička. Tetelím se smíchy. Lem zas odbíhá.

„Saussiko! Saussiko!“

Mlčím. Kolem mne jde vážné malé kuře. Ve výši očí mám drapaté nožky. Teta je teď skoro na dosah.

„No tak! Kde jsi? Haló! Ozvi se!“

Ani mě nenapadne. Je to můj první úspěch ve hře. Jsem začarovaná jak vejce natvrdo.

„Už nehraju! Slyšíš? Okamžitě vylez!“

Ve vsi hrčí auto. Zemním šerem přiletí dvě světla, olíznou mé doupě a zase letí pryč.

„Dano! Dano! Kde jsi?“

Tento podvečer, šerý a vzdálený, je obzor mého vzpomínání. Teprve od něj na sebe můj čas bere iluzi směru. Všechno, co leží pod ním, je bezpáteřná tříšť.

„Pomoc! Haló! Pomoc! Kde jste kdo?“

Ležím na břiše, polínko mě tlačí do zadečku. Tetin už trochu nejasný hlas se teď ozývá zdálky. Hrčí další auto. Nehodlám vylézt, dokud nebudu řádně nalezena. Zatím jsem byla nalezena vždy.

„Pomoc! Pomoc!“

Slyším skřípnout vrátka. Volán už dávno není vidět, všechno utichá.

Už je vlastně šero. Z blízké říčky stoupají jiskřičky zimy. Protáhlé stíny fazolových tyček lezou do dřevníku a pak náhle všechno pohasíná, zavíjí se a pohasíná... Spím.

Když se zas budím, svítí prudké světlo a skrz pevně zavřená víčka se mi zarývá až někam do krku. Do mé skrýše se cosi hrubě sápe, mužské ruce s jizvou. Chlapisko v montérkách mě chytá a vytahuje mě za krk jako ještěrku.

„Tož tady ju máš, tu unesenou! Prej unesenou! Ts!“

Muž mě - bez něžnosti, na kterou jsem zvyklá - chytne za ramena, zvedne a ve vzduchu mnou drsně zatřepe.

„Tak si ju hlídej pořádně, ty náno! Kvůli vám mně stojí fukar! Víš, na kolik mě přijde zastavenej fukar? Víš?“

Z leknutí začnu trochu fňukat. Ve světle obrovské baterky konečně objevím svou tetu, ale nedívá se na mě, má obě dlaně přes tvář a třesou se jí ramena. Povadlé esíčko visí přes hubené prsty. Chlapisko se náhle rozežene a s rozmachem mě pleskne po zadku.

„Obě byste zasloužily po prdeli!“ uchechtne se. „Tohle smrádě bych seřezal, že by si neseslo tejden. Jenže ty máš asi moc fajnovýho tátu, co?“

Uchechtne se znovu, zažehne retko a přejeje nás nevěřícím zrakem.

„Sakra, kam jste se tak postrojily? Jdete na candrbál? Vypadáte jako maškary!“

Roztřeše mě tma a zima. Už brečím nahlas. Muž vezme baterku, odplivne si do záhonu aster a kymácí se k brance. Naskočí na traktor, motor zašteká a muž se z jeho hřmotu ještě vykloní:

„A jestli mně nepřídeš na druhý vočkování, tak tě navočkujú sám vidlema z hnoje! Pamatuj si to!“

Pak nás nechá ve tmě. Bez jediného slova mě, brečící a brkající, vleče teta do domu.

Co dál? Co potom? Co se ke mně blíží? Co mi nadchází? – Mlčky mi teta svléká atlasové šaty, mlčky mi vyčesává z vlasů hobliny. Sedím v prázdných neckách a čekám, až do nich teta vlije vodu. Proč je to dnes jinak? Jindy přece teta po okraj naplní necky a teprv potom do nich s velkým smíchem hodí mé holé rozjívené tělíčko. Něco se děje, vím to, cítím zemětřesení jak kočka, jdu po podřezaném mostě a náhle z prázdných necek bez rozvahy řeknu:

„Na naší zahrádce dnes byla kozička!“

Není to pravda. Kde by se na zahrádce vzala koza? Je to pustá lež.

Teta mlčí. Nedívá se na mě a drhne mi záda, jako kdyby myla podlahu. S úžasem se slyším, jak melu nesmyslné řeči o kozičce. Je to spleť vzpomínky odjinud, jakési pohádky a klopotného lhaní, fantazíruju ztěžka, plavu proti proudu a přitom vůbec nevím proč. Proč ze sebe soukám báchorku bez hlavy a paty? Vždyť teta stejně neposlouchá, drhne mě se sevřenými ústy a nechává mě vršit další lži.

„Takhle mečela: Mé mé!“ nahatá a mokrá běhám po sednici, pomyslnými rohy trkám do tmy a mečím ze vší síly: „Mé!“

To je snad dar slova? Proč náhle mluvím jinak nežli dodnes? Vycpávám fantom smyšlenky slovy, obaluju kozu srstí řeči, s rostoucí úzkostí a nikdy netušenou dřinou předu svůj první samostatný text. Je snad spisovatelství tak namáhavé? Tak tíživé, tak vratké? Stísněně překřikuju mlčení, které mě mate, Bůh mi svou vypsanou rukou píše vzkaz z budoucnosti, poněkud se přiškrcuje uzem slibu, jenomže teta stejně neodpovídá.

Konečně, zkřehlá a ulhaná do únavy padám do peřin. Zavrtávám se do nich jako do doupěte. Teď bude Abend, oh Abend, jako každý den. Společnou modlitbou očištěna od vymyšlené kozy snad pěkně rychle usnu, jenomže teta Marie si ke mně neseďá. Stojí nad postýlkou zpříma, v ruce rozžatou svíci jako prorokyně, a poprvé za celý večer na mě promluví:

„Já už tě nemiluju,“ říká pomalu a trochu zvedá svíci, „já už tě nikdy nemožu milovat. Nikomu nepovím, co jsi mně provedla. Budu jako vždycky. Navařím ti, našiju ti... ale ráda, ráda jako doteď tě mět nemožu.“

Potom se obrací a zase mizí do tmy. Malá svíčka stojí u nočníčku, abych se na něj v noci nebála. V noci: jak popsat chladnoucí průnik noci celým tělem? Babiččina postel je prázdná, babička je na jevíčské pouti. Vždyjsoucná věčnost navždy skončila.

Ráno se matka s babičkou vracejí z Jevíčka, jsou rozpálené, šťastné, auto po vrch naložené vodnatými melouny. Jsou trochu provinilé, že nás tak dlouho nechaly „samy“, ale vyfénované vzduchem jiných světů, nabité novinkami a velmi veselé. Moje matka kmitá všemi prsty, pěchuje auto zeleninou, bez ladu a skladu do něj hází moje věci, řeže neskutečně velkou kytku jiřin a krátké vlásky jí vyšlehují z hlavy s každým výkřikem.

Pak mnoho líbání: babička mě líbá, teta Marie mě líbá, já je obě líbám, ony líbají mou matku, děkujeme mockrát! že mě tak pohlídaly!, zlobila jsem? nezlobila vůbec!, a skáčeme do auta, ale zapomněla jsem tam pejska, tak honem zpátky, až matka celou duší dupne na plyn a auto s námi extaticky vyráží.

Lze vůbec unést paměť konečnosti lásky a zachovat si identitu, ten kolmý proud věčnosti, pemmikan odolný vůči času i mrazu, srdce boží hry? Auto mě odnáší horkým prašným zářím, má matka vjíždí mezi spící sýpky jako závodnice rallye a já už nejsem já. Ne-trpím žal lásky, hlubiny dětského ega jsou ještě příliš dostředivé, než aby vůbec připouštěly možnost milovat. Trpím údiv. Šťastný čas časové beztíže, toho stojatého plutí hlavou dolů, je už nenávratně pryč. Vymrštěna z oběžné dráhy kolem sebe samé prudce vyrážím. Jak nabírám směr, narůstá přetížení. Má minulost ode mne s hřmotem odletuje v mračnech, odpadávající stupně ihned

shoří, prorážím beztvarem budoucnost vlastním tělem, dodnes, za mnou rýhy, přede mnou zvržená mlha, ze světél v dálce jsou ohnivé čáry za mým hřbetem, nic ani chvíli nesetrvá a pohyb se ještě pořád zrychluje.

„Teta Marie už mě nemá ráda,“ říkám náhle, zrovna když auto vlétá do zatáčky. Kamion kolem nás prosviští jak sršeň. Má matka zprudka strhne volant, vyklání se z okna a křičí zcela bezpředmětně za třesoucí se zádí kamionu, který už dávno mizí silnicí:

„Ty idiote!“ volá. „Zabij se!“

Pak startuje znovu a plna doznívajícího hněvu ještě křikne:

„V životě už tě tam nedám! Ta tě zřídila!“

Nedala mě tam už nikdy. Tetu Marii jsem víckrát neviděla. Žije dodnes. Mně je třicet, jí je málem sedmdesát a Kornélie, je-li ještě mezi námi, už vplouvá do zátoky stáří. Od oné startovní noci uběhlo šestadvacet let.

A jak to dopadlo s tou smlouvou, uzavřenou na záhoně rajských jablek? Bůh slib splnil, píšu – ale ani já nerozvážu uzel přísahy. Po šestadvaceti letech splácím dluh a dopisuju své Gespräche mit Tante Mitzi, Mé rozhovory s tetou Marií. Ale nedám jí to vědět. Nemělo by to už pro ni význam. Ten úzký pruh jasného léta, kdy jsme žily ve společném čase, skončil navždy. Už máme každá vlastní směr a rychlost, a kde není společná chvíle, není místo pro význam. Zůstává jen jedno, pořád totéž: úzkostné dovolávání se lásky, která je na okamžik věčná, nečitelný dopis proti proudu, který nás mlčky unáší.

Dopis pro presidenta Eisenhowera

Občas se zdá, že všechno je jen jako. Že je to jen gesto minuvší se cílem. Je mi deset let.

* * *

Ten rok vtrhly do Prahy umělé hmoty. Na Václavském náměstí se objevil krám Plastik a denně před ním stojí fronty. Všechno ještě budí úžas: pláštěnky, silonové tašky, sošky z PVC.

Jednoho dne i má matka vítězně přinese plastický příbor, který vypadá jako dřevěný. Kouzlo je v tom, že dřevo není dřevem, stejně jako mramor sošek není mramorem. Je to kolektivní záchvat, který má brzy minout, příbor do roka skončí v koši, ale teď zvedáme podivně lehký nůž proti světlu, nůž míří vzhůru jako prst ukazující někam jinam a my užasle propadáme kouzlu náhražky.

* * *

Jednou zrána si soudružka ředitelka přijde pro mě a pro mou nejlepší kamarádku Haničku. K závidosti všech spolužáků nás vyloví z prověrky a vede si nás k sobě. Mlčí. Haniččin tmavý ohůnek se chvěje. Je věčně vylekaná, vždycky vzornější než já.

„Naše škola,“ řekne ředitelka přísně, „se rozhodla napsat prezidentu Eisenhowerovi.“

Sedí za velikým stolem, na sobě vojenskou bundu, malá, skrčená a vrásčitá. S úlekem vidím, že drží naše sešity. Haniččiny

jsou o moc krásnější než moje. Hanička má skvělé písmo. Píše na nástěnku. Písmo je přesně jako ona: drobné, dobře rostlé. Vždycky stejné, úhledné.

„Západ,“ pokračuje ředitelka, „tajně chystá válku. Chce nám vpadnout do zad. Ale my si náš mír nikým nenecháme vzít!“

Zvedne složku, kterou poznám, a leknutím se mi zhoupne srdce v hrudi. Je to můj příspěvek do soutěže Mladý spisovatel. Vyhrál druhou cenu na obvodě Prahy deset. Jmenuje se Veselá vánoční besídka.

„Ty,“ ukáže ředitelka prstem, „ty ten dopis složíš. Ty ho opišeš krasopisem. Do prázdnin to chci vidět. Máte na to čtrnáct dní.“

Otevře stůl a dlouze cosi hledá. Zdá se, že na nás zapomněla. Netroufám si ani hlesnout. Náhle vstane a pohlédne mi přímo do očí.

„Však už je načase říct pravdu!“ vykřikne jak ze sna. Vzrušením mi zkrěhnou břicha prstů. Ředitelka mi podá osnovu.

* * *

Letím domů na vzepjatém hřbetě chvíle. Osnova, bod jedna: oslovení. Pane presidente Eisenhower! Osnova, bod čtyři. Hrůzy války. Podle sovětských filmů. Podpis: My československé děti. A ten světodějný úkol jsem dostala já!

* * *

Čtvrtá třída mě o cosi připravila. Ještě loni jsem v životě plula jako ryba ve vodě. Teď jsem suchý korek na hladině. Marně šlapu vodu a snažím se dostat kamsi dovnitř. Samozřejmost života je nenávratně pryč.

Všechno je jen jako. Pořád věrně imituju to hlučné bachraté dítě, kterým jsem před nedávnem byla, takže zatím nikdo nic nepoznal. Kupříkladu všichni věří, že strašně ráda píšu slohy, ale mě to nudí k smrti. Veselá vánoční besídka je vycucaná z prstu. Vycucaným dětem se v ní dějí vycucané věci. Přesto všichni věří, že se budu psaním živit. Už teď jsem odsouzena k fikci na doživotí.

Nebolí to. Klopotně si hraju, že si hraju. Občas cítím letmý neklid starců, že všechno už se stalo. Tajně doufám v „náraz“, v jakýsi kapult proměny, jak larva, kterou žene z kukly lačná netečnost.

* * *

Je tohle ten náraz? Pověřovací listiny lidstva? Však už je načase říct pravdu! Deset dní píšu jako v horečce.

Zblízka popisuju řeky krve. Probouzím svědomí americké vlády. S Eisenhowerem mluvím jako rovný s rovným, ale pak za zády všeho lidstva hryžu pero. Škrtám celé hory stránek, nespím, padám vysílením pod schody Bílého domu. Haniččina matka řekne, že je to celé pěkná blbost. Hanička to ovšem opakuje mně.

Konečně je dopis hotov. Jsou v něm hrůzy války podle filmů. Je v něm velmi mnoho vykřičníků. Je v něm věta: „Vždyť jsem sama ještě dítě!“ Hanička pak kveruluje, že je to moc dlouhé, ale nevzeře se. Celé to vzorně, bez jediné chyby opíše.

* * *

Ten večer si najdu záminku, abych mohla z domu, a rozběhnu se k Haničce. Zebe mě autorská pýcha. Toužím ten krasopisný dopis vidět. Chci se ho dotknout dřív než Eisenhower. Potěžkat papírový mobil, v němž moje výzva do Bílého domu dojde.

Hanička mě rozpačitě vpustí přes práh. Jindy hned běžíme do pokoje, ale dnes přešlapujeme v chodbě jako u vlaku. Náhle slyším za zdí výbuch smíchu a z něj vylne hlas Haniččiny matky. Čte můj dopis hostům. „My děti jsme ještě příliš slabé, naše ruce neunesou bomby,“ cituje ztuhle mrtvolným tónem. Tak mluvívá v televizi komik, kterému se říká Smutný muž. Hanička se nezasměje, ale na její proradné úhledné tvářičce je vidět, že s legrací za zdí plně souhlasí.

„Naši tvrdí, že je ředitelka blázen,“ řekne pak v obraně a s upjatou odvahou vzhledne přímo ke mně.

„Ty seš blázen! Jen počkej, až bude válka!“

Otočím se na patě a klušu temnou chodbou. Hanička potichu zavře dveře, za nimiž se valí vlny smíchu. Slepá ponížením potmě prchám pryč.

* * *

Tři dny do konce školního roku spolu nepromluvíme. V pátek, na samotném strmém břehu prázdnin, mě zastaví a řekne, že už se mnou nekamarádí. Ohromená, zaskočená bez přípravy říkám, že se jí o to neprosím. Ona říká, že to mezi námi nemá cenu. Já říkám, že nemá. Hanička jde rovným krokem domů, z desek s mašličkami jí čouhají samé jedničky.

Utíkám do šatny a tam trochu pláču. Bolí mě má pýcha, nikoli mé srdce. Toho roku nemám žádné srdce. Před školou mě potká ředitelka a zastaví mě přísným gestem. Chvíli na mě hledí mlčky, jako by se chtěla rozpomenout, kdo já vlastně jsem. Pak zvláštním koňským pohybem trhne hlavou, vykročí pryč a už v chůzi nesmlouvavě řekne: „Ten dopis je v pořádku.“

* * *

Červenec je pustý. Omrzele bloumám po zahradě a nemám co dělat. Přes všechno je přetažena matná blanka, léto bledne pod povlakem léta jako skříň pod plachtou igelitu v opuštěném pokoji. Střežím se myslet na presidenta Eisenhowera, ale od chvíle s Haničkou je přes presidenta Eisenhowera povlak. Plynou chladné šedé dny.

V neděli večer někdo zvoní. Paní správcová Zámská běží k brance. Jsem z nudy věčně vyložená v okně a tak vidím přicházet hřmotného starce. Má hůl a věčně kašle. Za ním jde statná snědá dívka. Lhostejným černým zrakem ryje v zemi, mračí se.

„Slečno!“ křičí paní Zámská a kdovíproč mi mává. „Přijela vám kamarádka! Ona je z Votic! Ukaž se slečně, Sašenko!“

* * *

Nazítří nás dají dohromady. Je mokro, máme tepláky a bundy. Bloumáme sem tam kolem domu. Sašenka je zarytá.

„Kolik je ti?“ ptám se.

„Třináct pryč.“

I pod bundou je vidět, že má prsa. Nedívá se na mě. Nedívá se nikam. Prostě šlape, kam ji cesta vede, s nevšímavým těžkým pohledem.

„Jdeš do osmičky?“

„Ne.“

„Jakto? Když je ti třináct?“

Míjíme lavičku. Pan Zámský se hlučně rozesměje. Pleskne Sašu po zadečku a už asi popáté řekne:

„To je holka! No to je kus holky, co?“

Mě pan Zámský znervózňuje. Velká hlava se mu pořád třese. Jazyk mu trochu vyčuhuje z pusy a oči mu plavou jak ve vodním skle.

„To je tvůj strejda? Je na tebe hodnej?“

Saša jen pokrčí rameny: „Je to cvok.“

Úmorně mě zebou nohy. Radši bych šla domů. Vůbec nevím, co mám říkat, a pěšina mě vleče jako vlečnou loď.

„Na co si ráda hraješ?“

„A neřekneš to tetě?“

Zvednu dva nasliněné prsty.

„Na milence,“ řekne Saša. Zkoprním.

„A... jak?“ zeptám se potom. Zase začlo pršet. Sašenka se rozhlédne.

„Tak pojd' za ty stromy,“ šeptá. Zajdeme do zajímavých stínů. Krápe nám za krk. Saša nezdržuje. Sehne se a políbí mě na rty. Pusu má namazanou dětským olejem.

„Takhle,“ řekne věčně. Snad je to opravdu všechno. Rozeběhneme se deštěm a pak do večera mažem s paní Zámskou žolíky.

* * *

A pak už jsme pořád spolu. Nehneme se ze zahrady, hrajeme si v jednom kuse. Na co? Na milence. Saša si na nic jiného hrát nechce. Jak? Docela prostě. Chodíme za břízkami ruku v ruce, dáváme si pusy. Líbí se mi to? Ani ne. Právě jsem vybředla z věku mazlivosti a hned tak mě do něj nedostanou zpátky. Krom toho mi v té hře něco chybí, ale sama nevím co.

„A jak se jmenujem?“

„Jak jako jmenujem?“

„Au, co mě koušeš! No jako ty milenci!“

Beze jmen to přece nejde. Jméno je vždycky víc než tělo. Sašenka sliní stéblo trávy, soustředěně mě jím šimrá v uchu. Nespokojeně se ošiju.

„A to spolu chodíme? A vememe se někdy? A budeme mít děti? Jo?“

Kdoví. Sašenka se takhle neptá. Kolem Sašenky svět stojí kruhem. To já mám stříbrný odznak Mladý spisovatel a dobře vím, že svět je přece příběh, prst ukazující někam jinam: tedy směr.

„Tak si to vymyslíme, hele.“

„A proč? Mně se vymejšlet nechce.“

„A když to vymyslím já, budeš to hrát se mnou?“

Saša neví. Všechno je jí jedno. Přestane mě šimrat a zaujatě drtí nehtem mravence.

* * *

Druhý den jsem na zahradě v osm. Zuřivě dupu před přízemním oknem Zámských. Saša spí a nechce se jí vstávat, ale dupu skutečně jak slon.

Mám příběh! Nespala jsem do dvou v noci. Hlavou mi prošly nepřeborné verze. Jsem výkonná jak Adam v ráji. Žasnu, jak je snadné tvořit nové světy. Nežli mě konečně sklátil spánek, s konečnou platností jsem rozhodla o tom, kdo já a Saša doopravdy jsme.

Pan Zámský mi z okna hrozí holí, zlobí se, že bouřím. Saša zívá. K nepřechkání dlouho snídá. Konečně spolu sedíme za břízkami. Hučím do ní její roli. Víم všechno, víم absolutně všechno! Já (on) se jmenuji Mount Everest. Sašenka (ona) Kilimandžáro.

* * *

Existují dva slavní horolezci. Nosí jména po horách, jež zlezli. V životě se nepotkali, ale svět je považuje za dva nelítostné soky. Na světě už zbývá jenom jedna nezlezená hora. Je nejvyšší ze všech

a usmrtila už stovky horolezců. V domorodé řeči – v himalajštině tuším – se jí říká Hora hor.

Oba dva se rozhodnou ji ztéci. Celý svět s napětím čeká, kdo tu rukavici z ledu zvedne první. Reportéři šílí, všechny vysílačky natahují uši. Ale těsně před výstupem přijde šok.

Na úpatí Hory zjistí Everest ohromivou pravdu. Celý svět si myslí, že jde o boj muže proti muži. Jenže Kilimandžáro není muž.

Saša: Jenom kvůli vám jsem hrála komedii. Kdybyste věděl, že jsem dívka, nikdy byste se mnou nesouperil.

Mount Everest (zhrozně): Kilimandžáro, varuji vás! Hora hor je konec světa. Na vrcholu je jen čirý mráz.

Výstup začne. Krok za krokem je cesta těžší. Nebe je jak bílá propast a svět napětím až zapomíná dýchat. Blíží se nejstrašnější úsek Hory, zvaný Stěna smrti. Pravdu až na mě a na Sašenku nikdo netuší.

* * *

Od toho dne hra vezme netušený obrat. Zahrada končí příkrým svahem. Země je tu věčně vlhká, špikovaná chroštím. Tak to je teď Stěna smrti. Po břicho se prodíráme křovím, horský uragán nás trhá vejpůl, na tepláky se nám lepí trní. Secesní procházky parkem změnil Mladý spisovatel v branné cvičení.

Hlavně láska je teď jiná. S hubičkami je díkybohu konec. Láska už není věčný tanec v kruhu. Je to zápas, je to trýzeň. Je to prst ukazující přímo vzhůru – je to směr! Plazíme se po ledové pláni vysílení. Na objetí není pomyšlení, ostatně je proloženo mroží koží. Polibek bez kyslíkové masky v těchto výškách provokuje smrt.

* * *

Naši jsou jen rádi, že si hraju a nemotám se s otrávenou tváří po bytě. Dvakrát třikrát pozvou Sašu na svačinu, ale u nás je zas nějak zarytá.

Večer matka řekne, že je Saša tupá.

„Prsa má, že hnedle může kojit, ale věčně má na krku reparát.“

Nedává mi to žádný smysl. Mně Saša vůbec nepřipadá tupá. Naopak, je báječná. Například sama vymyslela to, jak zmrzne. Nikoho jsem zmrznout neviděla, nemám porovnání, ale ona ztuhne jako rampouch. Říká, že ji musím masírovat sněhem. Everest pilně drbe ruce, otlačené gumičkami bundy, ale Kilimandžáro se nebudí.

„Pusu!“ šeptne náhle z bezvědomí skrze zuby, víčka pořád křečovitě sevřená.

Odkud vím, že velká chvíle přišla? Jako hadí princ vidím i potmě. Víím i to, co vůbec neznám. Jedním trhmem servu kyslíkovou masku. Everest se střemhlav řítí do lásky.

Bezinkové houští se nad námi zavře. Kolem duní ticho jako v prasklém zvonu a vzdálený řev lavin zvolna umlká. Tváří v tvář čirému mrazu smrti pozná Everest hrůzu lásky. Takřka bez doteku, v panice políbí zmrzlou dívku. Sašenka ihned otevře oči, a přestože ví, jak to nemám ráda, potměšile mě celou olízne.

* * *

Jednou zvečera se dole strhne povyk. Já a Saša tajně nakukujem oknem. Paní Zámská honí bratra po kuchyni, smetákem ho tříská, kam se strefí, zatímco on vyděšeně couvá ke zdi a třaslavou rukou napřahuje hůl.

„Styď se, prase!“ křičí ona a švihá smetákem kolem sebe. „Vyrazím tě z domu! Potáhneš do Votic, ty prase! Ale tam tě taky nechťej, sviňáku!“

Hodí po něm kartáč. Pan Zámský vyrazí ze dveří a prchá. Saše svítí oči.

„Já vím, proč se teta zlobí!“ šeptá. Kouše si prsty, až v nich zůstávají rudé stopy, drcá do mě a vzrušeně se chichotá.

* * *

Koncem týdne se mi Saša začne bouřit. Jsme odřené, ulámaly jsme si nehty a pod tepláky máme promodralá kolena. Ve Stěně smrti, tam, kde se chroští plouhá k zemi, jsme už vyjezdily kluzkou stezku. Saša reptá, že už ji to nebaví.

Já ji chápu. Vždyť hrajeme pořád totéž. Co je na láskách putavější nežli starty? Věčně přetáčím ručičky děje zpátky k nule. Saša mrzne, Everest stojí nad ní. Krevní oběh se v něm zastaví jak páternoster. Mně ta porce citů zcela stačí, ale Saša brblá. Ptá se, kdy už dolezeme nahoru.

Nejhorší je, že to sama nevím. Mladý spisovatel trčí v tvůrčí krizi. Vysoukala jsem nás na hranici světa a už tam týden zdržuju jak celník. Těsně před cílem mi fantazie došla. Co čeká lásku na vrcholu Hory hor?

City teď stlačuju jako plynovou bombu. Pusinky škrtám, bojujeme o každý lok vzduchu. Hora puká mrazem, bivakuju kousek pod vrcholem a nemám kuráž na poslední krok.

„Já nehraju!“ truceje Saša. Naschvál mi strká pod tepláky bodlák. Uprosím ji, že už jenom jednou. Skulíme se obě dolů k plotu, s úlevou podběhnu startovní čáru lásky a už zase lezu po bříše jak mlok.

* * *

V neděli dostane Saša chřipku. Nesmím za ní a jsem zoufalá. Tluču se bytem jak vánoční kapr v díži, odmlouvám a odsekávám a jsem tak protivná, že se mě matka ironicky zeptá:

„To ji tak miluješ, že bez ní nevydržíš ani den?“

Dotaz mě zaskočí. Vůbec Sašu nemiluju! Ani by mě nenapadlo Sašu milovat! Everest miluje Kilimandžáro s nepřičetností čirého mrazu, ale se mnou a se Sašenkou to nemá co dělat. My jsme přece pouhé hráčky – prst ukazující někam jinam. My jsme jenom zastupkyně, i když sama nevím cí.

* * *

Den probloumám v tupém napětí. Něco si čtu, ale vymyšlené příběhy mě dráždí. Cpu se sušenkami. Konečně, těsně před večeří, dostanu nápad na další děj hry.

Vysílená Kilimandžáro spí ve skalní sluji. Everest se vydá na vrchol. Stojí těsně pod ním. Stačí krok a mohl by otisknout palec na samo temeno světa. Nebeská vývěva mu z krve dělá pěnu. Je sám jak nikdy nikde nikdo. Usedne na skalní výčnělek a vytáhne dopisní papír. Milovaná Kilimandžáro!

Žánr milostných listů je mi zhora cizí. Pracně hledám vypůjčené věty a stloukám z nich cosi prapodivného. Nevěřím jim, co by za nehet vlezlo. To, co jako němý cit chápu dokonale, je ve slovech vycucanější nežli Vánoční besídka.

Kilimandžáro! Už je načase říct pravdu. Dodnes jsem nevěděl, co je láska! – Volají mě k večeři, snad třikrát. Zdřevěněle vrším řádku k řádce. Miluji tě. Na talíři mi zatím stydne špenát. Do smrti budu milovat jen tebe. Už počtvrté mě ženou k večeři.

* * *

Pak, abych dostála rámci děje, vyřeším i způsob, jak v takové nadmořské výšce řádně korespondovat. Pomocí tenkého lanka, ovšem! Běžím dolů. V kuchyni je paní Zámská s natáčkami. Skáču netrpělivostí, vždyť už jí to vysvětluju postě! Trochu křičím. Paní Zámská se ptá, tak proč jí ten dopis nedám rovnou? S urážlivou rychlostí to melu celé znova. Paní Zámská se ptá, a co je to za hru? Konečně nade mnou mávne rukou a jde Sašu probudit.

Stojím na balkoně, navazuju provaz. Opatrně spouštím dolů dopis. ODPOVĚZ MI IHNED! píše Everest. Dřepím nahoře, hypnotizuju šero. Sláva! Ze skalní sluje vyčouhne Sašina ruka. Přivazuje lístek:

„Už mám jen 37 sedum. Teta jde zejtra do kina tak jesli chceš tak před!“

* * *

Jako na potvoru je den jako pánev. Slunko tluče do zavřených oken. Sklepní byt je zatěžklý a dusný. Pan Zámský spí na zahradě v židli a Saša sedí na posteli ve zmuchlané košili.

„Bolí tě něco?“

„M-m.“

„Máš ještě teplotu?“

„Hm.“

Najednou nějak nevím, co mluvit. Postávám a koukám. Nejradši bych rovnou vklouzla do hry jako ruka do rukavice.

„Budem si hrát? Jako vždycky?“

„Ty hele, dones mi pití!“

„Já ti ho donesu až jako.“

„Jak jako? Já mám děsnou žízeň!“

„Jako že on se jako vrátí a třeba rozpustí jí sních.“

Everest nese teplou šťávu v plastické sklenice, i paní Zámská má svůj plastický záchvat, jenomže nemá ledničku. Nachází Kilimandžáro spící. Ne, je zmrzlá. Everest chvilku stojí celý nespůj. Pak odloží sklenku a začne oběti hor masírovat předloktí.

„Kilimandžáro! Neumírej!“ šeptá, dnes naprosto falešně.

Oběť pootevře jedno oko: „Máš tu limču?“

Vyzunkne skleničku naráz a otře si pobryndanou košili.

„Dyť víš, co musíš!“ řekne pak a zmrzne. Mount Everest má zpoždění. Není jen tak vnést čirý mráz do zóny sedmatřiceti sedmi. Saša dýchá nahlas. Chloupky na šíji se zlatě lesknou potem. Everest se pořád nemůže zabrat do hry. Konečně se rozpačité skloní. Vtom ho hasnoucí paže chytanou kolem krku. Nečekal to, ujedou mu nohy a překotí se rovnou do peřin.

* * *

Když se v okně zatmí, Everestův první úlek patří tomu, že ho najdou na posteli Zámských v teniskách. Vyskočí a stoupne si jak major. Venku na bobku dřepí pan Zámský, holí ťuká do skla a pohihňává se.

„A di do háje, strejda!“ řekne otráveně Saša.

„Co to na nás volá?“

Saša napodobí idiotský výraz:

„Jen do toho, holky, správně, máte recht!“

Potom bříinkne do peřin a chrápe. Pan Zámský se všourá dovnitř. Plácne mě po zadečku a sedne si na postel.

„Tak co, holky? Koukneme se na obrázky? Ale bábě ani slovo! Bába nemusí všechno vědět, holky, co?“

Sašenka chrápe jak parostroj. Nohou mě přitom žďuchá do zad. Horečka ji nějak rozjívila. Pan Zámský vyndá otahanou knížečku.

„Budeme spolu veselý, holky, že jo? Však já viděl, že vy umíte bejt veselý!“

Sašenka se zváhne na matraci a zapře mu o rameno bradu. Z knížky vstanou lepenkové postavičky, baletka a pán, který si drží klobouk pod břichem. Vespod visí nitky. Pan Zámský na nás mrkne. Zatáhne za nitku a baletka vysoko zvedne nohu. Ukáže se, že nemá kalhotky.

„Týýý!“ zaječí Saša a vyrve strýcovi knížku. Trhne druhou nitkou. Pán cukavě zapaží.

„Dej to sem! Sášo!“ vykřikne pan Zámský. Saša skáče po posteli, postel pruží jako trampolína. Strýc se vylekaně chytá pelesti.

„Polez ke mně!“ volá na mě Saša. Váhám, ale podává mi ruku. Vůbec ji dnes nepoznávám. Patami honem shodím boty a vyšplhám se k ní.

„Sášo! Ty čerte!“ sténá pan Zámský. Bojí se vstát a jen se drží příček. Skáču taky. Je to snadnější než udržovat balanc. Najednou i do mě vjede divné horko. Saša cuká nitkou, pán na baletku vystrkuje nahé břicho a obě ječíme: „Dzzz!“

„Slečno! Ať mi dá tu knížku!“

Zalykám se dusnem. Nepoznávám Sašu ani samu sebe. Skáču a vřeštím ze vší síly: „Dzzz!“

Najednou Saša vyjekne: „Jde teta!“ a honem hodí knížku za postel. Pan Zámský se strašně lekne. Vymrští se, hůl mu spadne, ale nechá ji ležet na zemi a prchá. Já se taky strašně leknu, krve by se ve mně nedořezal. Sašenka se potřestěně směje a mrskne sebou nosem do peřin.

„Nikdo nejde, neboj! To já jenom aby vypad. Pojd' vlízt pod peřinu, ať nás nevidí!“

Vytáhne knížku a ofouká ji. Uplácá mi místo vedle sebe.

„Stejně to na něj večer řeknu tetě!“

Vsedě si vyhrne košili, roztáhne nohy. Zkoumavě se dívá na ob-
rázek a pak mezi vlastní stehna. Everest stojí na posteli, nemůže
se pohnout, asi zmrzl.

„No tak dělej!“ okřikne mě Saša. Peřina se na nás sveze jako
lavina.

* * *

Když běžím po schodech, už blýská. Budí to dojem, že večer dnes-
ka přišel dřív.

Naši nejsou doma, ale na stole je dopis. Nejprve ho minu. Teprv
když vylezu z vany, vidím, že je od Haničky. Dlouho se dřu žínkou.
Horká kůže svědí, jako by vzduchem svištěl elektrický proud.

Dopis mě překvapí, úplně jsem na Haničku zapoměla. Vytáh-
nu popsany dvojarch a skoro nevnímám, co čtu.

Dvě tři stránky, běžný popis prázdnin. Chodíme se koupat,
Strakonice, rýma, výlet, houby. Už máš prázdninový úkol? Já ne.
Pak otočím list.

„A ještě Ti chci napsat, jak mě mrzí, že jsme ukončily naše krás-
né přátelství. Možná už máš jinou kamarádku, ale já Tě miluju
pořád a budu Tě milovat až do smrti.“

To vše drobným pravidelným písmem, dost dobrým pro ame-
rickou vládu. Těsně podél okna blýskne. Náraz úleku mě přirazí
až ke zdi. Sotva za vteřinu udeří.

* * *

Občas se zdá, že všechno je jen fikce. Náhražka něčeho, co není.
Přesto snad každý život má svá místa, za která ručí sám sebou. To
je jedno z nich.

Venku lije. V posteli, s baterkou v ruce, na kolenou píšu dopis. Miluju Haničku tak strašně, že v tom nemá místo údiv. Ráno jsem to nevěděla, ale teď je celá minulost jen podstavcem mé lásky. V chatrném světle baterky mi ujíždějí řádky do všech stran.

Miluju tě. Do smrti budu milovat jen tebe. Horský uragán mě nese vzduchem. Plných pět stránek přešlehuje z okrajů.

Když dopíšu, je půlnoc. Dům spí. V hustém dešti běhám balkonem a hádám, kde můžou být Strakonice. Pak tam stojím v čirém vytržení a vysílám se směrem jihojihozápad. Není to fikce. Není to gesto. Je to sama láska. Však už je načase říct pravdu: kéž bych takovou ještě zažila.

* * *

Ráno už smí Saša na zahradu. Poprvé bloumá dopolednem sama. Já si čtu doma. Občas mrknu zpod záclony, jak se motá pěšinkami. Teprv když mám krájet mrkev, seběhnu ven k ní.

„Ahoj. Ty jsi spala?“

„Ne, proč?“

„No že jdeš až teďka.“

„No a?“

Klátíme nohama na bazénku plným mokrých větví. Saša mě zlehka drcá do kotníku.

„Budem si hrát?“

„A na co?“

„Jako normálně.“

Mlčím. Slunko mi dělá palčivou čepičku. Vpletu si kotník pod druhou nohu.

„Já dnes nemůžu.“

„Jakto?“

„Já mám prázdninovej úkol.“

„Úkol? V létě?“

„To mají jenom nejlepší žáci. Třeba moje kamarádka Hanička a já.“

Saša hlučně okopává zídku. Ze spár se sype žlutý prášek.

„My totiž obě dobře píšem. Psaly jsme spolu prezidentu Eisenhowerovi.“

„A pak přideš?“

„A taky jsme psaly americký vládě. Abysme totiž zabránily válce. Moje kamarádka má nejhezčí písmo z celý třídy. Já zas mám nejlepší sloh.“

Saša mlčí. Stezkou se vleče pan Zámský. Jak nás zmerčí, uhne jinam. Vtom mnou bleskne černá jiskra záští.

„Co do toho kopeš?“ řeknu. „Celý nám to vydrolíš!“

Sašenka seskočí z obruby. Naschvál dlouho shrabuju drť z trávy, ale ona se už neotočí. Stejně už musím domů na oběd.

* * *

Sašenka odjela z Prahy dva dny nato. Nedbale jsme si řekly ahoj. Pan Zámský odjel s ní. Dopis Haničky jsem nikdy neposlala. Řadu dní jsem ho tahala všude s sebou a pak jsem ho zapoměla v kapse větrovky.

Co se Hory hor týče, nejvýš se došplhal Mount Everest, ale ani on nedošel až na vrchol. Vysílačka oněměla. Snad ještě rozpustil hrst sněhu a přikryl zkřehlou dívku vlastním tělem. Tam někde se stopa ztrácí. Horu hor nikdy nikdo nezlezl.

* * *

V září si s Haničkou zas sedneme vedle sebe, ale je to rozpačité a spíš nijaké. Kolo přátelství se víckrát neroztočí. Pátá třída nás bezbolestně, laxně rozdělí.

Jednou kamsi spěchám školní chodbou. Visí tam nástěnka skupinové rady. Náhle mě cosi zarazí v běhu.

„Pane presidente Eisenhower!“ píše známý drobný rukopis.

Chvíli prostě nevěřím svým očím. Náš dopis je dávno v Americe! Byl přece pro presidenta Eisenhowera! Až pak, konečně, mě dostihne ten náraz a já rázem všechno vím.

Ten dopis nebyl určen k odeslání. Nepočítal se svým adresátem. Byl jen jako. I on byl gestem, jež se mívá cílem – prstem, který snad někam ukazuje, ale který se nikdy nedotkne.

Všeckožka tančí po stolech

Neklidný duch všeho vypravěčství se věčně ohlíží přes rameno, co by kde pozřel, kterou slimáčí stopou, ještě trochu vlhkou, jsme došli tam, kde právě jsme. Když mi bylo šestnáct, život mě nakrátko zavedl do blízkosti ženy, která dnes mohla být mou tchyní, kdyby ta stopa vedla jinudy. Právě jsem utekla z domova po velké citové bouři a pohybovala jsem se po samém okraji své ochoty to přežít: dodnes si pamatuju onen téměř pobavený pocit závratí. Jeden spolužák mi nabídl dočasný azyl. Náš vztah byl nedůležitý. Patřil k těm matným krátkým svazkům, po nichž zůstane jen mělký otisk, kdežto to podstatné (ten úsek paměti, kam věčně tluče přílivová vlna) je těsně vedle: v tomto případě v jednom jarním ránu, kdy s jeho matkou pleju tulipány. Ale k tomu později.

* * *

Váhám, jestli uvést důvody té bouře, abych netříštila svou pozornost k tématu. Tedy jen stručně: v mém domově došlo k tomu, čemu se ve špionáži říká *proval*, k náhlému úniku informací ze zvláště střežené oblasti. Na mého otce se provalilo, že vede dvojí život, dokonce ve dvojím bytě a se dvěma ženami. On se zhroutil, nedůstojně vzlykal, že „nemohl jinak, že to bylo silnější než on“. V šoku dostala má duše na vybranou. Buď ho uznat odpovědným a znenávidět si ho – či uvěřit, že opravdu nemohl jinak, že život je vždycky silnější než člověk a všechny naše plány jsou předem prohraný boj. Rozhodla jsem se pro verzi druhou, hodila klíče do schránky a utekla jsem z domu. Ale to už ducha vypravěčství dáv-

no nezajímá. Co je tady vlastně k vyprávění? Pro začátek řekněme, že je to slovo „vkus“.

* * *

Spolužákova matka mi nabídla, abych jí říkala Milado, ale já ji neoslovovala a vzpomínám na ni jako na paní P. Paní P. bylo přes padesát a byla vedoucí velké spořitelny. Měla značně odpovědné místo. Jednou jsem se jí zeptala, co dělá, a ona řekla: „Zpracovávám plán spoření na příští pololetí.“ Vůbec jsem to nechápala: copak je možné plánovat tak náhodnou a absurdně svévolnou činnost, jako je spoření tisíců neznámých lidí? Ona se usmála a řekla, že to možné je.

Pan P. absentoval: manželství bylo dávno rozvedeno a manžel uprchl neznámo kam.

Syn měl předurčeno věnovat se archeologii, což se pak i stalo, a pokud vím, archeologem v této chvíli je. I tento plán zpracovala matka. Nebyl za ním žádný romantický zájem o minulost, ale zájem o budoucnost, opřený o výroční zprávy University Karlovy. Plán uvážil jistou exkluzivnost (studium se otvíralo jednou za pět roků), kupodivu malý uchazečský zájem a značnou společenskou prestiž oboru. Když bylo chlapci šest, začla ho místo do ZOO vodit na vykopávky poblíž Prahy. Motal se za vědci s lopatičkou v ruce a elegantní matkou po boku. Záhy se stal jakýmsi maskotem týmu: rozkošně přemoudřelým hoškem, který se směl dívat zblízka a bachelitovým fotoaparátem dokumentovat nálezy dne.

O pět let později matce neušlo, že v hale školy (kde vedla Sdružení rodičů) jsou zanedbané prázdné vitríny. Prostřednictvím syna v nich vybuodovala dost slušnou expozici dějin Prahy, kam přispíval i Historický ústav, kde už oba řadě vědců tykali. Matka

upozornila štáb televize. V pořadu mluvili dva zástupci školy: ředitel a chlapec. – Je už jasný princip? Nemusím dodávat nic, co by až zbytečně zdůraznilo téma, k němuž se duch vyprávění celý ten čas chystá a které už prosvítá pod balastem faktů? Ke slovu „vkus“ přidávám slovo „plán“.

V době, o níž mluvím, matka usoudila, že říct archeologie znamená říct Egypt (jsme na prahu let šedesátých, paní P. má dobrý přehled) a náskok budou mít adepti znalí arabsky. Po známostech našla arabského hejska, tučného mladíka z vyslanectví, aby za honorář konverzoval s jejím synem. Pokoj, který mi tehdy vyhradila (říkalo se mu „malý salon“), se obden měnil v bránu jazyků: odmítla jsem se učit arabsky, i když mi to bylo nabídnuto, a trávila jsem čas bloumáním po hospodách a oddáváním se pocitu marnosti.

* * *

Byla to právě těkavá vůně marnosti, která ke mně načas zlákala třídního šprta. Měla jsem pro něj sex-appeal hereze, a dlužno říct, že to byl jediný sex-appeal, jímž jsem se vůbec mohla vykázat. Byla jsem hubená a tristně zanedbaná holka. Byla jsem Všeckožka. (Ke Všeckožce se ještě dobereme!) Byla jsem z těch, jimž se říká: „Vždyť bys byla celkem hezká, kdybys trochu chtěla.“ Všeckožka nechtěla.

V ten čas jsem žila silou rezignace. Věřila jsem, že už od světa nic nechci. Provázela mě kalná jasnozřivost, která ve všem tuší *proval*. Úsilí je bezcílné a duše bezprizorná. Za našimi zády věčně číhá cosi, co je mnohem silnější než vůle, všechny naše plány jednou zbankrotují. A je marné chtít se tomu vzepřít: hloub už je jen propast nicoty.

(Obrázek na okraj: mladík měl od dětství na zdi viset nápis, který mu šablonkou na čtvrtku vypsala matka. Zněl: Když se

chce, všechno jde! V pubertě tam ve chvíli inspirovaného vzdoru přikreslil figurku a připsal: Ale ne chcát proti větru! Oba tyto příspěvky k filosofii vůle tam už zůstaly.)

Já a mužíček čurající proti větru jsme byli jediné dva úlety vzorového chlapce. Naše šance byly asi vyrovnané: to jest nulové.

* * *

Paní P. měla koníčka, který jí zabíral spoustu času, a tím byly holandské tulipány. U domu měla zahradu a dík jistým stykům s cizinou i stálý přísun cibulek nejlepších kvalit. Přicházely expres, v bedničkách úhledně dýhovaných, a doopravdy byly z Holandska.

Záhon byl obrovský a jeho osazení bylo věcí rozmyslných příprav. Paní P. každý rok kreslila nové vzory, které připomínaly letecké mapy. Květy kvetly podle plánu a tvořily složité ornamenty, v nichž bylo přihlédnuto ke sladění barev i k celkovému dojmu jak z oken domu, tak při pohledu z ulice. Výsledky byly bezchybné a ona na ně byla právem pyšná. Ten koníček ji plně vystihoval: byl luxusní, ale ne provokačně, byl dělný (tulipány daly spoustu práce) a hlavně byl vkusný. A tu je čas pro osvětlení dvou slov, slov „Všeckožka“ a „vkus“.

* * *

Každý den prochází paní P. „malým salonem“, protože jinak se z domu nedostane, béžová, klidná, na praktických nízkých podpatcích. Já ležím v posteli v napáraném triku, špinavé ponožky trčí zpod polštáře. Děláám, že spím, a ona tiše vyjde. Ta minuta mi bere všechnu vůli vstávat. Šedesátá léta teprv začínají a slovo vkus má velmi speciální zvuk.

Zní odevšud, je tvrdým protektorem mého dětství. Oblékat se lze vkusně nebo nevkusně. Vkusně se stoluje a baví se a bydlí. I umění je hlavně věcí vkusu. Van Gogh už není šílený, je vkusný: visí v úřadech a zubních ordinacích, požeňán bodrým duchem doby jako vhodný doplněk. Má zem se v ten čas zřekla náboženství a má značně mlhavý mravní kodex. Vkus není jen osobní záležitost, vkus je světonázor, dogma, a jisté zakázané kombinace barev (například „zelená modrá, pro blázny dobrá“) mají podobný přízvuk jako hřích. Je pevný jak státní hranice a závazný jak gramatika. Je vkus a nevkus: smíšené stavy jsou vzácné a obvykle bývá rychle rozhodnuto, zda sporný element (v té době právě kupříkladu Beatles) spadá tam, či onam. Jsou lidé, na něž je v té věci spolehnutí: a k těmto vyvoleným patří paní P.

Fascinuje mě a nesnáším ji. Unikám před ní, kudy mohu. Toužím se bez cíle pustými nedělemi, zatímco ona luxuje drobky pod mou postelí. Párkrát se srazíme v jalové debatě a pak si jdeme z cesty. Když tam není, občas se závistnou nevolí pomalu procházím bytem: všechno v něm ladí jako harmonie sfér. Já vkus nemám, ty tajemné hlasy, jimiž jedna věc přivolává druhou, nejsem schopna slyšet. Co hůř: popírám je. Proklamuju nicotu a chaos, mluvím hloupě, i u stolu si koušu nehty a hlučně tvrdím, že vkus je teror zpupné průměrnosti. A krása? Ne, na žádnou krásu nevěřím.

* * *

A teď ke slovu Všeckožka.

Kdysi dávno uspořádala má škola v rámci výchovy ke vkusu dětskou módní přehlídku. Pro pobavení i poučení (i humor byl v určité krotké formě vkusný) byl uveden i příklad odstrašující. Byla jsem vybrána do této kacírské role: vidím se matnými vrst-

vami času, jak se na jehlových podpatcích klátím po sražených stolech jako po pódiu, mám džíny a na blůzce krajkové fiží. Zosobňuju snad samu nepřičetnost: takové zbloudění totiž není možné a je jenom výstražnou nadsázkou. Za pár let bude tahle kombinace běžná, ale dnes spolužáci šťastně vyjí smíchy. Hraje hudba. V rytmu ča-ča hopkuju po stolech jak kuna, naschvál se tvářím pitomě a drže, abych zdůraznila nebezpečnost svého bludu, a jsem celá opojená úspěchem. Ještě patřím k pospolnosti lidstva.

Mám jasno v pochopení zla i dobra, dogma je přehledné a prosté. Jak snadné kouzlo! Je mi jedenáct!

* * *

Vzpomínka: je mi šest a v rozhlase běží pohádka o Všeckožce. V podivném neklidu rytmicky třískám pravítkem o stůl a přitom úporně naslouchám hlasu, který se marně snažím přehlušit. Tehdy měla měkčí jméno Oslí kůže. Znáám ji i pod jinými jmény: Myší kožíšek, Hadrnice – ale myslívám na ni jako na Všeckožku. Proč? Je to nejošklivější.

Ve všech těch pohádkách mladá dívka, princezna, dostane strach z blížících se námluv a prchne z domova. (Někdy je téma zostřeno incestním prvkem, totiž že si ji namlouvá vlastní otec.) V cizí zemi zastrže svou krásu zvířecí koží, zapopelí si tvář a zlaté vlasy natře kolomazí. Pod jménem Všeckožka se skrývá v roli němé děvečky.

Čas mé návštěvy u paní P. je průchod nejprudčím stadiem Všeckožky. Ještě dnes instinktivně odvracím zrak před svým obrazem z té doby, protože můj žal byl protivný a špinavý. Ucourané a zcela nelyrické háby na mně visely bez provokativního šarmu hippies, kteří na světovou scénu vejdou později. Nejsem dítě květin, ale

šmudla. Jsem obraz bezmoci, která nedojímá, rezignace, které se zdravý duch střezí, a marnosti, která je doopravdy marná. Za nehty nenosím špínu jenom proto, že jsou ohryzané do krve.

Dlužno říct, že paní P. mě přijala celkem hezky, jako „děvče, které z toho vyrosté“. Zavolala mým rodičům, že budu jistý čas u ní, samozřejmě ve vší počestnosti, a nepřijala mé hubené úspory. Trochu mě zkusila vychovávat, ale narazila na tak zatvrzelý odpor, že dala s úlevou přednost své lhostejnosti, asi nejskutečnějšímu citu, který ke mně cítila. Žila jsem tam necelé tři týdny: občas jsem se bez vášně muchlala s jejím synem, ale myslím, že kdyby se ho dneska někdo zeptal, co vlastně dělal toho památného jara, řekl by: „Učil jsem se arabsky.“

* * *

Je slunné horké ráno, pozdní duben. Mládenec má svou hodinu a my dvě jsme spolu na zahradě: v tom jasu nemám sílu sama bloumat po městě. Klečíme na trávě, plejeme tulipány: soustředné kruhy teplých barev vlají k nebi. Výjimečně mezi námi není napětí.

Tlacháme volně jako ženy, které kypří půdu, a paní P. se rozpoovídává. Vypráví o jisté kolegyni z práce, starší dámě, která se začla chovat „podivně“. Dělá náhle věci, které nikdy nedělala, které nikdy nikdo nedělá. Přepočítává účty – nejen svoje, ale po všech, což nepatří k jejím povinnostem, čímž překračuje svou kompetenci, práci brzdí a navíc všechny uráží. Dělá to i na úkor vlastního volna: zůstává v práci denně déle, do tmy, do noci i do půlnoci, a teď už jí nestačí dvacet čtyři hodin na ty zhola nesmyslné úkoly. Trpí hrůzou, že někde nechala chybu. Bere si taxíky a jezdí přes celou Prahu, aby v bance přepočetla účty, které tam poslala těsně předtím. Začla se zanedbávat: už nemá čas převléci si unošené

věci. Kolegové si stěžují, že páchne. Ráno ji vrátný našel vzlykat nad kupou popsaných listů, protože nebyla celou noc schopna dojít ke správnému výsledku.

„Jestli nedá pokoj, musím jí dát důtku,“ paní P. dovedně přesečne jakýsi plevel, „nedělám to ráda, ale kvůli ní je v podniku zlá krev.“

„Jakou důtku? Copak za to může? To je přece silnější než ona!“ odseknu hlasitěji, než jsem měla v úmyslu. K vlastnímu údivu se mi úží hrdlo: odkudsi z toho vyprávění číší propast. Cítím ji a hrabičky mi zajektají v prstech. Paní P. vzhledne trochu udiveně, ale hned zas pevnou rukou shrne hlínu.

„Myslíš?“ řekne klidně. „Víš, děvče, já věřím, že to dělá naschvál. Kdyby měla trochu dobré vůle, tak by ty hlouposti nedělala. Vždyť každý rozumný člověk musí vidět, že to jsou hlouposti, ne?“

Zůstanu chvílku bez hnutí, jen hrabičky se třesou. Skoro nevěřím svým uším: příštích třicet let budu ta slova slyšet, jak se vznášejí prohrátým ránem, jak pokojně zní v jarním povětří.

Přede mnou je žena, která prožila už půlku století. Vychovala syna, je na vedoucím místě. Má zjevnou zdatnost žít a přežít, je z těch, kdo určují vkus světa. A šílenství je pro ni hloupá schválnost, přidržené čurání proti větru. S „trochou dobré vůle“ se od něj dá upustit.

Zabořím prsty do hlíny a zavřu oči. Jazyk se mi lepí v ústech jako suchý zip. Stoupá ve mně horká hustá zloba, zavalí mě jako slepá pěna. V té větě je všechno, čemu zkouším utéct: bohorovná arogance lidí bez pochyb. Žovialita očitých svědků katastrofy, bezcitná správnost těch, kdo jsou si svými účty jisti, a klid, ten věčně hladce vyžehlený klid! Musím přiznat, že na dně mého reptání je závist? Všechna má vypravěčská vůle je z ní živa – a to už (běda!) třicet let.

Konečně oči otevřu a paní P. povzbudivě mrkne. Po větru pluje měkký jarní vzduch. A jak se někdy na vnitřních vahadlech stává, křeč zloby povolí a vystřídá ji lítost, až z ní jihnou kosti, a v zorném poli nemám nic než květiny. Ranní slunce svítí skrze tulipány, světlo tryská živou tkání plátků. Je to jako nečekaný úder: nemám kdy se bránit jejich kráse. Vyhrknou mi slzy (první od *provalu*) a prudkým útekem opouštím další dům.

* * *

Tak tedy jsem odešla z této podivné návštěvy a život paní P. a jejího syna se dalších třicet roků obešel bez mé účasti.

Doba sama se velmi proměnila. Slovo vkus vybledlo a stáhlo se do přítomí řeči: epocha jeho nadvlády je pryč. Musím říct, že ho i trochu želím, ale dogma lidí, s nimiž sdílím život, zní, že vkus je panovačný švindl. Bóje, které varovaly plavce, se dávno roztržily o skálu.

V šestnácti jsem vzdorně hlasovala pro chaos. Jak stárnu, toužím přísát se k podloží řádu: modlím se za snadné spočinutí a usnadňuju si život, jak jen dovedu. Občas se mi zdá o školní třídě mého dětství: ale už nejdu po pódiu jako zrůda, sedím v anonymní smečce dole, ryčím s ostatními smíchy a padáme v jednom klubku ze židlí. Jsme uvnitř a bez hněvu se smějeme těm venku, bláznivým účetním, Všečkožkám, zrádným otcům. Venku je propast, vím to: a už téměř půl století žiju tak zdatně, že jsem zatím stále neskončila v propasti.

* * *

Byla to napůl náhoda, co mě přivedlo k paní P. po třiceti letech, a napůl gravitace vlastních stop. Paní P. se skoro nezměnila, našla jsem ji vzorně upravenou a byt uklizený, jako bych odešla včera. Rozpomenula se na mě a vzala mě do salonu, který byl stejný jako dřív.

„Vypadáš dobře,“ ocenila, neboť čas mého všekožkovství už je tentam: dnes je mou hlavní snahou splynout s pozadím.

„Díky,“ odpověděla jsem. „Slyšela jsem, že máte slavného syna. Jistě jste ráda, že se uplatnil.“

Paní P. se po mně zpříma podívala. „Já nemám žádného syna,“ řekla pevně. Nechápala jsem. Právě dnes jsem ho viděla v televizi, předsedal jakési konferenci. Poznala jsem ho spíš proto, jak se podobal své matce, než že by mi tak utkvěl v paměti.

„Můj syn pro mě přestal existovat,“ pokračovala bez zachvění, „protože se mě sám odřekl. Má svůj vlastní život, ve kterém už pro mě není místo, protože dneska už mě nepotřebuje. Ale já jsem na něj taky zapomněla. Prý má děti, nevím, lidé mi to řekli. Odstěhoval se a nezajímá mě, kde žije. Už o něm nebudeme mluvit. Udělám ti čaj.“

Pobyla jsem tam hodinu a skutečně jsme o něm nemluvily. Přetřásaly jsme banality a já propadla dávné fascinaci její neochvějností. Ani vlas, ani prach na stole neprozradil, že ji život tak strašně doběhl. Nezbylo mi než ji obdivovat: přežila porážku vlastní vůle, její největší plán zcela selhal – ale ona se nedala porazit. Nedovolila pochybám, aby ji nahlodaly. Bylo jí osmdesát a byla pevnější než dřív.

Paní P. odešla krájet závin a já jsem maně přistoupila k oknu. Najednou se mi údivem zatajil dech.

Vrcholilo jaro, tulipány stály v plné slávě. Mezi nimi, přímo mezi květy, se kácelo pár plastických pytlů s rajčaty. Záhon míval

podobu soustředných kruhů. Teď se do nich nabořilo řídké brambořiště a zpod něj šlehal přerostlý, sluncem spálený kmín. Fazole se vinuly po zrezivělých trubkách. Nebyly to záhonky či řádky, byl to trapně urážlivý chaos rostlin, které jedna druhou dusily.

V první chvíli mě napadlo, že to snad je omyl: bylo to až příliš nemožné. Jisté věci přece nelze, a to ani v této divné době, kdy už se nikdo neptá, co se smí. Dogma padlo, hráze vkusu vzala voda – ale přesto si nelze představit impuls, který by svolil vsadit k tulipánům brambory! Nemohlo to být z nutnosti – všude kolem byly lány trávy, které by pojaly celou plantáž. Vypadalo to obludně. Jen samo šílenství mohlo takhle popřít všechny meze. Byl to *proval*. Od plotu se táhl pestrý záhon zoufalství.

Paní P. vešla s tácem. Rychle jsem odvrátila pohled jinam. Navázal hladký hovor o ničem.

„Mimochodem, co se stalo s tou dámou, víte, s tou, co pořád přepočítávala účty?“ zeptala jsem se v předsíni, už jednou nohou venku. Paní P. svraštila čelo.

„Moment, moment,“ rozpomínala se. „Aha, už vím. Tak ta si podřezala žíly,“ řekla věcně. „Proč se na ni ptáš?“

Pokrčila jsem rameny. Ona mi podala kabát. Nepozvala mě napříště a já jsem neřekla, že přijdu.

Už jsem byla na odchodu, když paní P. se náhle usmála.

„Vidíš, teď jsem si vzpomněla, děvče!“

Tvář jí omládlá nějakým šťastným dojmem.

„Víš, že tu dokonce jednou byla? Zamilovala se do mých tulipánů. Nemohla se na ně vynadávat. Byla to prapodivná ženská, ale měla vkus.“

Daleko a blízko

Pustila jsem televizi, a vtom jsme zase byli tváří v tvář. Muž, kterého jsem neviděla dvakrát sedm biblických let, mi hleděl přímo do očí a cosi naléhavě říkal. Mezi námi bylo polopropustné zrcadlo obrazovky, které mě dokonale krylo. Chvilí nešel zvuk a nebylo rozumět slovům. Bylo to dokonalé déjã vu.

Šlo o jakousi besedu o science fiction a můj dlouho neviděný známý – ostatně literární vědec – právě mluvil o motivu „daleko a blízko“ a o různých typech řešení, které už tento žánr přinesl. Vzdálenost, pravil, není fyzikální údaj, ale především stav vědomí.

„Mám-li klíč od branky,“ říkal tímž hlubokým, ale matným hlasem, jímž mě druhdy poučoval, „dělí mne od zahrady nevýznamná šíře pletiva. Nemám-li ho, musím obejít dům zadem, přejít staveniště, prolézt kůlnou, sejít po schodech.“

Ten příklad byl zvlášť trefný, protože jsem přesně věděla, kterou branku (staveniště, kůlnu, schody) myslí. Byla to moje branka, moje zahrada.

Obrazovka byla velká, jeho tvář právě zabrali v detailu. Byli jsme si stejně blízko jako dřív.

* * *

Toto bude povídka o dalekém a blízském. Není to science-fiction a nepřinese žádný nový způsob řešení.

* * *

Když mi bylo dvaadvacet, objevil se v mém životě vážný mladý muž. Bylo mu snad třicet, nevím, nezeptala jsem se. Byl tehdy sloupkařem jakési kulturní revue a někde si přečetl moje texty. Sešli jsme se v kavárně.

Od první chvíle mě zarazil jistý rozpor. Byl rezervovaný a odtažitý jako nikdo z mužů, jež jsem tehdy znala. Působil velmi nepřístupně. A přitom si přisedl tak blízko, jako to nedělali ani ti nejrozvernější. Nedotkl se. Za celý večer se nepokusil o jediný náhodný dotek a – maje tvář až těsně u mé – cosi pomalu a seriózně vykládal.

Vyslechla jsem ho jen velmi ledabyle, protože mě zvláště znejistil. Nepamatuju si z toho prvního dne nic než trapný pocit, že podrobně a bezúsměvně zkoumá moje vrásečky a póry, nepořádnou mapu pudru, zatímco s jakýmsi mdlým zaujetím mluví o konstrukci věty v poválečné povídce.

Za okny plula Praha v podvečerním šeru. Nad obzorem vlál temně růžový pruh jako uletěvsí šála.

„Nejradši mám povídky, kterým moc nerozumím,“ řekl. „A z nich nejvíc ty, co mi dojdou až řadu let po čtení.“

Nemluvil adresně, ale těch mých se to netýkalo. Tvářily se tajuplně, ale byly průhledné jak akvárium a přibližně stejně hluboké.

* * *

Mátla mě dvojnost signálu. Ten člověk, jak by řekla psychoterapie, lezl druhým do bublin. Nerespektoval onu neviditelnou membránu, noli me tangere, kruh opsaný kolem nás svěcenou křídou. Prostor trne. Odděluje nás vířivé chvění, které dobře ví, co dělá. Propouští jen lásku nebo agresi. V náručí milence i v náručí rváče se rozestoupí jak dveře řízené fotobuňkou a vpustí dovnitř vlamače. Každý má bublinu jinak velkou. Moje je velká až až. Ne-

snáším plácání po ramenou, hurónské tykání a důvěrnosti. Sedím si v bublině celkem spokojená, trochu protivná a sama svá.

* * *

Doktor M., jak jsem mu říkala tehdy, se také zdál celkem spokojený, trochu protivný a především sám svůj. Tato samosvojnost byla tuhá jako nafouknutý plastický pytlík. Podivuhodně málokdy se usmál. Nikdy se s ničím nesarcoval. Dobře si vzpomínám na jeho osobní pach: voněl jako zubní pasta. Vždycky byl úzkostlivě čistý a dojem, že právě vyjel z mycí linky, rušil jen temně růžový pruh vprostřed čela, jakási vrozená kožní porucha.

Jeden kratičkový čas jsme došli až na sám práh lásky, ale v ničem nás to nesblížilo. Nikdy jsme si nepřestali vykat. Neměl klíč od mé zahrady.

* * *

Po onom prvním setkání jsme se začli sporadicky scházet a – jak bych to nazvala dnes – vyměňovali jsme si své mozkové zplodiny. Mluvili spolu dva recenzenti. Ve stenografickém zápisu našich hovorů by nikdo nehledal mladého muže a dívku. Jeho netečnost by mi bývala velmi vhod (v době mé vlastní podivné hluchoty vůči světu citů, kdy mi mé nezralé a nezadané srdce připadalo dřevnaté jako kedlubna), nebýt té násilné důvěrnosti, páchané na mé bublině.

Meze jsou dějotvorné. Hraniční přestřelky a rozorání mezi tvoří pohonnou hmotu dějin. Všechny předěly v prostoru a čase patří k pobídkovým zónám literatury.

„Dnešní próza je pouhá samomluva,“ říkal. „Její rostoucí nerosrozumitelnost nesouvisí s formálními znaky, ale s principiální

rezignací na to, aby jí vůbec někdo rozuměl. Autor nechce být pochopen, protože nechápe ani sám sebe. Podává důkaz, že nelze pochopit nic. Role vševědoucího autora je pasé. Toto století přišlo na to, že vědění vždycky přijde s křížkem po funuse. Nic neřeší a před ničím člověka nechrání.“

Zároveň se naklonil tak blízko, že bublina v panické obraně vystřelila elektrostatický náboj, prohnula se a přilnula k jeho tváři jak posmrtná maska, jako folie k balení jídla na mrazák.

„Jsme mimo,“ řekl nezvykle vážně. „Nejsme sami sebou, nejsme sami v sobě a nejsme nikdy tam, kde bychom měli být.“

* * *

Už jsem zrušila domněnku, že snad špatně slyší. Naopak, měl citlivé hifi uši a nejednou jsme změnili hlučný lokál a chýlili se do zámočků ticha, do pustých koutů přehavných bister, a tam jsme vedli vláčné, kolébaté, nanicovaté řeči, bezpečně vzdálené všemu, co by se nás mohlo nějak týkat, sami v papírové říši literatury. O čem jsme mluvili: o „archetypálních rámcích přírody“. O „mytických prvcích reality“. O „zprofanovanosti motivu náhody a vůbec každé situace mezní“. O věcech, jež existovaly i neexistovaly a v jejichž bledých žilách kolovala papírová krev.

Bylo to – bylo by to bývalo bylo – šťastné bezpohlavní nic. Dva hermafroditní mozky se vznášely v nálevu nezodpovědnosti, bez věku, mimo realitu, bez budoucnosti. Nebýt toho, že jsme si byli tak tetelivě blízko, že kožíšky našich aur se ježily praskavými lila jiskrami.

* * *

Měl neklamně imago starého mládence: velmi úzkokolejný intelektuální humor a jistou ztuhlost ve šroubech. Byl ženatý a nikdy nepromluvil o své ženě, nanejvýš zcela věcně („Budu pryč, ale žena mi to pošle“). Odjinud jsem se dozvěděla, že je to podstatně starší lékařka, anestezioložka, prý velmi krásná. Nemyslela jsem na ni. Byla nebyla.

* * *

Scházel jsem se stále častěji, vlastně skoro denně. Začal mne doprovázet domů (zahrada, staveniště, kůlna, schody), ale jinak se schůzky ničím nelišily od těch prvních, snad jenom jistou zběhlostí. Přeskočili jsme etapu vývoje. Během půl roku jsme byli stárnoucím manželstvím s jeho lhostejnou věrností a do dna vybranou erotikou. Čekával na mě u fakulty. Chodívali jsme do kin a na výstavy. Všichni věřili, že jsme milenci, ale my se už poslouchali na půl ucha a nebyli si bližší než vycpaní ještěři.

Někdy se mi zdálo, že všechno už máme za sebou: vzlyky vášně, sabaty, vláčení za vlasy po podlaze. Že to bylo kdysi dávno, v jakémsi jiném čase, na nějž jsme už zapomněli. Byli jsme dva starci na rozhledně. Svět ležel hluboko pod námi, vzdálené holé stromy trčely z obzoru jako osiny.

Dvakrát za život jsem měla období, kdy se mi celý svět citů se svou běsnou vlhkostí zdál nepochopitelně cizí, vymyšlený od základů, afektovaný a mazlavý. Poprvé asi v deseti letech: milostné romány mě sváděly k bujně aroganci a vševědnému veselí. Podruhé teď: nevědouc proč, na rok či dva jsem unikla ze silového pole lásky a jeho vibrace mnou neprocházely. Možná že třetí takový čas se už na mě chystá a tentokrát bude dlouhý. Rozhodně toto přátelství, lze-li to vůbec tak nazvat, bylo to nejlepší, co jsem si

mohla přát. Sňalo ze mě potupné stigma osamění. Mlžily se kolem nás domněnky a řeči. Díky jim jsem měla pokoj a nemusela tančit úmorné zasnubní tance svého věku. Jen jsem pořád netušila, jaký zisk z toho podivného vztahu může mít doktor M.

* * *

Před Vánocemi jsme se laxně rozloučili, předali si dva balíky dáreků (knihy za knihy, samozřejmě) a smluvili si schůzku na leden. Byli jsme si tak cizí, že nás ani nenapadlo se zeptat, jak vlastně strávíme svátky. Byla jsem s rodiči doma a pak jsem vyjela na jakýsi silvestrovský koncert do Budapešti.

Vlak drhnul placatým krajem bez půvabu, na polích tály hrudky sněhu jako zkyslá šlehačka. Díl noci jsem prodřímala vsedě, vzbudilo mě šikmé ranní slunce. Vlak byl rozdělen na kóje po dvou místech. V nezralém a ostrém jitrním světle seděla přes uličku zvláštní žena, které jsem si předtím nevšimla.

Měla klasický profil a neurčitelný věk krásy dané kostmi, cokoliv od třiceti do padesáti. Uzel vlasů vraní černí a ostražitý, příliš upravený obličej. Působila dojmem, že vůbec nespala, že celou noc držela hlídku a napjatě hleděla do tmy. Režiséři dělí všechny ženské role světa na blondýny a brunety. Nemyslí tím barvu vlasů. Každý chápe, co tím myslí. Ofélie je blond jak vanilkový pudink. Lady Macbeth nemůže nebýt bruneta.

Odhadla jsem ji na Maďarku. Nebylo to jen kvůli vlasům, byl to spíš závan cizoty: nezdálo se možné oslovit ji česky. Nezdálo se možné oslovit ji vůbec. Měla bublinu jak betonový kryt.

Ve chvíli, kdy jsem ji spatřila, si právě začla snímat z dlouhých bledých prstů prsteny. Měla reklamní ruce, na nehtech signální červeň. Pomalu a s jakousi umíněnou pozorností stáhla prsten

po prstenu (bylo jich sedm, jeden snubní), opatrně je odložila na výsuvný stolek, a pak si zvolna a důkladně začala do rukou vtírat drahý, uměle vonící krém. Procedura trvala neobvykle dlouho a celý ten čas žena hleděla na své ruce jako chirurg při operaci.

Ten výjev mě fascinoval. Sám o sobě byl běžný a nebylo nic na tom, že žena si po ránu krémuje ruce, ale z úpornosti toho aktu čišelo cosi divného. Odložila krém a navlékla si sedm kroužků. Nerozhlédla se kolem, nepodívala se z okna. Chvíli seděla a protahovala si prsty. Pak s nervózním spěchem začala prsteny snímat, odložila je na stolek a znovu vzala dózu. Vtírala si krém a drtila si ruku rukou. Bělely jí klouby. S lhostejným výrazem lomila rukama v gestu nejzazšího zoufalství.

Náhle se zvedl muž vedle ní, kterého jsem dosud neviděla přes vysokou desku sedadla. Mlčky překročil její nohy, a protože stolek úžil už tak neprůchodné místo mezi ní a opěradlem před ní, musel ji zalehnout celým tělem. Nepohlédl na ni, ani ona na něj. Neposunula aspoň symbolicky nohy na znamení, že mu chce usnadnit cestu, a on se v nejmenším nesnažil jít šetrněji. Nevyřkli slovo omluvy za to, že si lezou do bublin. Překonával ji jako terénní překážku, ona si krémovala ruce. Byli z různých kosmů a pod vládou různých zákonů. Vypadalo to přízračně hrubě, i když vlastně o nic nešlo. Ale v té vzájemné ignoraci bylo něco varovného. Byla to situace banální i mezní, tkvělo v ní číhavé a oněmělé zlo. Muž se prodral do uličky a rychle šel k jídelnímu vozu. Nezaznamenal mě. Byl to doktor M.

Nic v ženině tváři nedalo najevo nic. Zavřela krém a navlékla si svých sedm vějíček krásy. Snubní prsten byl tíž, jaký jsem znala z jeho ruky. Zmizela jsem o tři vozy jinam a v Budapešti jsem si dala velký pozor, abychom se nepotkali ani náhodou.

* * *

V lednu jsme se sešli jako vždycky a příhoda z vlaku se v mé mysli zaspórovala. Necháपालa jsem ji a nechtěla ji chápat. Chtěla jsem mít druhá, aby mě chránil před vnějším světem, a to bez nároků, jako paraván.

Praha té zimy celá zapadla. Stala se svým vlastním krásným lícem, odraný rub špíny zůstal vespod. Šli jsme spolu z kina a výjimečně jsme se tou spoustou sněhu vedli v podpaží. Byla ta soumráčná chvíle, která je plná vznášení. Sníh měl třpyt právě stvořeného světa. Náhle kdesi zcela neuvěřitelně zavoněly fialky.

Mytické prvky reality! Archetypální přírodní rámce! Neunikneme jim, nemajíce kudy ani kam. Dojetí na dně soumráčných zimních chvílí, živé ticho vířícího sněhu, blízkost cizího prohrátého těla. Úder lyrického bubnu, když v tom pohasínání a mraze kmitne vůně jara jako létající koberec.

Clona vloček se rozhrnula, před námi stál vytáhlý mladík v dost chatrném kabátku na takovou zimu a s houští zcuchaných narezlých kudrn, které mu visely přes uši.

„Ahoj!“ řekl mi a zářivě se usmál. Nikdy předtím jsme se neviděli. M. mě k sobě trochu přitiskl.

„Tak to je ona?“ pokračoval hoch, tentokrát k němu, a nespouštěl ze mě pobavené oči. „Spisovatelka?“

„Kde se tu bereš?“ vyhnul se doktor odpovědi. Zaznělo to zvláště: jako by nesl tác tenkostěnných sklenek na vysokých stopkách a opatrně kladl nohu před nohu. „Myslel jsem, že tu nejsi. Slíbil jsi, že budeš pryč.“

„Na Míráku mi jela tramvaj. Už jsem do ní chtěl vlízt, ale na poslední moment mi šláp na nohu Duch svatej. Takže nejspíš mám bejt přesně tady. Já ti říkal, že jsem vedenej.“

„Jakto na Míráku. Máš být dávno někde v buši.“

„Asi nemám, když jsem tu.“

Znovu se na mě spreženecky usmál. „On nevěří, že já mám vyšší vedení. Furt mi nechce věřit. Já jsem vždycky na tom správném místě. Přesně tam, kde mě v ten moment potřebuje. Něco jako lavinovej pes.“

„Hele, my máme trochu naspěch.“

Neměli jsme naspěch. Všichni tři jsme věděli, že nikdo nemá naspěch. Mladík neprojevil dost velkorysosti, aby to přešel, a udělal grimasu shovívavé nevíry.

„Lže,“ upozornil mě družně, „a nemá proč. Ani by neuměl vysvětlit, proč lže. Věří, že jsem protinožec. Sám je protinožec. Jenom si to nechce přiznat. To je tou anestézií, si myslím. Většinu času je pod anestézií. Vid’?“

Oběma proudily z úst koudele páry a mísily se ještě dlouho potom, co dozněla slova, nadané samostatným čilým životem. Doktor byl pořád nervóznější. Přes všechny naše rukávy jsem cítila nevědomý tah paže, která mě vlekla jinam, ale on vzdorně stál, jako by ten prapodivný hovor měl trvat do noci. Mladík náhle vytáhl schumlaný řemínek, na kterém visel patentní klíč.

„Já si vás změřím,“ mrkl na mě povzbudivě, jako by mi sliboval nějakou jundu. „Změřím ti spisovatelku,“ sdělil doktorovi. „Ty víš, že se nikdy nepletu.“

Bylo to jako ve snu. Archetypální rámce - houstnoucí tma a houstnoucí běl sněhu, iluze samoty na ostrůvku místa, po jehož okrajích klouzaly anonymní stíny, horký trs fialek v mrazu - to všechno dávalo té epizodě jakýsi skrytý, tajnosnubný smysl, na úrok budoucnosti uložený děj. Fialky: mladík měl na nahém krku plátěný sáček s bylinkami. Na rezavých kudrnách mu tály vločky sněhu. Přistoupil ke mně, bez rozpaků vzal mou ruku, otočil ji dlaní vzhůru a nad ní rozhoupal klíč.

„Nebojte se,“ řekl vlídně. „Mě vede Duch svatej. Já nikomu neubližuju.“

Klíč, zavěšený mezi malíkem a palcem, se začal pomalu kývat. Uhranutě jsem hleděla na zvolna se zrychlující pohyb, který jako by skutečně vycházel z jiných impulsů než z hochovy vůle. Jeho prsty se ani nepohnuly, jen klíč se točil stále divočeji, až vířil jako derviš v extázi.

„Ujde,“ oznámil mladík uznale, z obou stran olízl klíč a pak ho sevřel v dlani. „Časem bude lepší. Jenomže ne pro tebe.“

„To stačí, ne?“ odpověděl doktor rovným, bezezvučným tónem. „Už musíme jít.“

Mladík tu informaci právem ignoroval. Znovu spustil klíč z prstů, ten ožil a neklidně se vrtěl jako kůň, když hrabe kopytem.

„Pusť ji!“ požádal stroze. Paže se zdráhavě uvolnila. Klíč chvílku poletoval sem tam a pak – jako by si sám našel letovou dráhu – začal švihat mezi námi ostrým kyvadlovým pohybem.

„Vidíš?“ řekl hoch přátelsky. „Zatáhni krovky. Spisovatelka není pro tebe.“

Zbrzdil klíč a otočil se ke mně. Hleděl mi přímo do očí, tak jak se lidé většinou nedívají. Přes směšnost a vykloubenost celé situace vypadal tak samozřejmě, že nebudil strach ani dojem vlezlosti.

„To není on,“ prohlásil důvěrně. Rozepnul doktorovi knoflík na kabátě a vesele mu poklepal prstem na hrud'

„Je tam někdo?“

M. mu mlčky hleděl přes rameno. Rozžehly se pouliční lampy a na nás sjel kornout světla jako na scéně.

„Vidíš?“ řekl mladík. „Není tam. Ale kde je? Bojí se sám v sobě, protože má v srdci zlého skřítku. On je fajn, ale skřítek mu dává samý špatný rady. Já mu radím dobře, jenže co mám dělat, když tu není? A když tu je, je pod anestézií. To aby moh dělat, že mě neslyší.“

Zadával se na klíč, vložil si ho na dlaň a natáhl ruku. Tak dávají dárky malé děti. Čas se na chvilku zastavil nebo se alespoň zpomalil na nejnižší možnou míru. Všechno znehybnělo, sních posečkal v pádu. Pak M. klíč vzal a dal ho do kapsy. Růžový pruh na jeho čele plál mrazem. Mladík se tiše rozesmál a rozběhl se po ulici dolů. Rezavý chochol vlasů se rychle vsákl do sněhové tmy.

* * *

Neviditelné fialky, tančící klíč, zlý skřítek v srdci. Mytické prvky v logice faktu. Je to logika faktu, přinejmenším logika zaujaté paměti.

Když nás hoch opustil, vyšli jsme rychle a mlčky, v podpaží už jsme se nevzali. Často jsme mlčeli celou cestu, takže se dalo takřka zastříť, o čem tak úporně mlčíme dnes. Bojoval o mě zmatek a zima. Schvátil mě zimničný třas a chtěla jsem být co nejdřív doma. Soumračná chvíle už přešla, sních přestal padat a rozhostila se holá zimní tma.

U branky jsem zjistila, že nemám klíče. Zvonit na prázdný dům bylo marné, ale byla tu ta víckrát vzpomenutá dráha přes staveniště.

„Ať vím, že jste v pořádku doma,“ zamumlal on a klopýtali jsme tmou přes namrzlá prkna, orvaný papundekl a zmrzlý bezútěšný nelad opuštěné parcely. Pevně jsem tiskla zuby, aby necvakaly, a má tvář na sebe vzala zavilý výraz vzdoru a podrážděnosti.

Octli jsme se u sklepních dveří domu. Už jsem měla ruku na ledové klice.

„Vy byste si mě nevzala,“ řekl náhle, bez otazníku, mimo rytmus, plochým tónem málo významného konstatování. Bylo mi zima. Nechtěla jsem nic vědět, nechtěla jsem nic rozhodovat. Moje bublina ztuhla mrazem a nepouštěla dovnitř žádnou zprávu.

„Ne,“ řekla jsem stejně nepřízvučně. Byla to reakce rovnou z míchy, pouhý reflexní oblouk, s nímž mozek nemá co dělat. Nevěděla jsem, proč to říkám. Nebyla to pravá otázka, ani pravá odpověď.

M. maličko pokývnul, pak symbolicky zvedl prst k čepici a vyšel. Nečekala jsem, až zmizí. Doma jsem našla klíč od zahrady zapadlý za sukno taštičky.

* * *

Té noci se mi zdál sen, myslím první, v němž M. vůbec byl. Jsem na nádraží v Budapešti. Sen, jako by teprv zaostřoval k jádru, nechá proběhnout několik epizod, až náhle vidím prázdné kolejiště, kterým po rukou, pražec po pražci, jde doktor M. Má extatický výraz, jaký jsem u něho nikdy neviděla, v očích matný svit nepřítčnosti. Così říká, nesmírně úpěnlivě, s vizionářským důrazem na každém slově, jenže já nic nechápu. Běžím podél kolejí a vši mocí se snažím porozumět, ale vše marno: slyším hlas, a slova nedávají smysl. Vtom zpod obzoru vyrazí vlak.

Tím nabere sen přízvuk hrůzy a hrůzně ničivé odpovědnosti. Vlak se blíží, M. ho nebere na vědomí a stále v horečném vytržení mluví. Stoupá mnou prudký, strmý, nade všechno pomyšlení jdoucí vír děsu a lásky, trysk bezedného absolutna, zkáza se řítí blíž, blíž, až v panice vykřiknu dvě slova. Ta slova jsou: „Já vím!“

Nevím, co vím. Nevím to ani ve snu, ani v bdění, ale musím to říct, protože jen tak můžu odvrátit katastrofu: vše závisí na tom, jestli něco vím. Jenže je pozdě, nebo vědění je slabé: sen odpoví strašným třeskem hmoty. Budím se vlastním křikem, mám skoro čtyřicítka a všepohlcující pocit bezmoci.

Od té chvíle uplynulo dvakrát sedm let. Je mi sedmatřicet, jsem podruhé vdaná. Jsem si jistá, že můj život neměl a už nebude mít

vyšší intenzitu než ve chvíli toho výkřiku. Žádná slast ani strast mě nezasáhla tolik. V soustředných a stále širších kruzích mě obíhají různé slasti-strasti, ale váží méně. Nikdy mi nikdo nebyl blíž.

* * *

Doktor M. se víckrát neozval. Nechápala jsem to. Nevěděla jsem, co se s ním stalo, byla jsem zcela zmatená.

Nějak jsem nebyla schopna cítit bolest, byla to spíš ztráta půdy pod nohama, podivné, všech souřadnic zbavené vakuum. Nestýskalo se mi, nechyběl mi, ale nemohla jsem se ho zbavit. Byl nebyl. Jeho absence byla jen jiný druh přítomnosti, jako když člověk ví, že za dveřmi mu usnul nepozvaný host. Nijak jsem po něm nepátrala. Stal se z něj stísňující přízrak, tlačící se zvenku na mou bublinu.

Krátce poté jsem se seznámila se svým prvním mužem, emigrovali jsme a čas načas dostal jiné téma. O M. jsem nic nevěděla. Měla jsem druhé manželství, dvě děti. Vrátila jsem se do Čech. Řadu stop zavál vítr. Po čtrnácti letech jsem odletěla do města Brisbane, v Austrálii, na jakýsi kongres o moderní literatuře.

* * *

Zuřil ve mně čerstvý jet-lack: dvě obří letadla předběhla čas o devět hodin. Vrhla mne do blízké budoucnosti: v Brisbane bylo letní odpoledne, ve mně se chýlila k ránu česká zimní noc. Nebylo mi špatně, jak mě varovali, ale měla jsem matoucí pocit, že tu nejsem. Byla jsem v neklidném bdění a tělo spalo narkotickým spánkem. Musela jsem se podívat, kde mám ruku, a vést ji pohledem jako

dálkovým ovladačem, jinak by netrefila do rukávu. Jako bych nebyla, kde jsem.

Osprchovala jsem se a vešla do pokoje. Má sousedka, česká exulantka, seděla na stole a holila si nohy. Abych se nemusela dívat, pustila jsem televizi – a vtom jsme zase byli tváří v tvář. Hleděl na mě z obrazovky. Byl tu i nebyl, jako vždycky. Zvuk byl tichý, on mluvil anglicky. Nerozuměla jsem chvíli ani slovo. Přednášel o dalekém a blízkém. Řekl „wicket“, vrátka, ale myslel branku, moji branku, moji zahradu.

„Co je to za pořad?“ zeptala jsem se dívky.

„To není lajf, to je video z té konference loni. Je na všech pokojích.“

Vzhlédla: „Tohle je náhodou taky Čech. Kdysi tu udělal pěknéj rozčuch.“

Kapesním strojkem si žala silné lýtko.

„Prej v Praze zahrnul manželce kramle. Ta ženská se přihnala prvním érem a s bouchačkou v ruce. Vlezla do hotelu, nějak se dostala až k němu na pokoj a bum ho! Jenže už musela mít vzteky vlčí mlhu. Ten její zrádce nebyl doma. Nešťastnou náhodou sejmu-la někoho jinýho... ale koho?“

Zahleděla se do prázdna s bzučícím strojkem v ruce.

„Jo! Hotelovýho pingla, takový rezatý tele. Chudák, ten k tomu přišel jak slepej k houslím. No, jsou takový lidi, co jsou vždycky na nesprávným místě.“

Strojkem si přezíravě potukala čelo.

„A pak se rovnou zastřelila sama. Musela bejt cvok.“

Ta informace mě hledala čtrnáct let. Našla mě v Brisbane, v Austrálii, v nejvyšším poschodí hotelu Space. Měla cestovní rychlost čtyři kilometry denně. Valila se jako slepá želva k průsečíku prostoru a času, zpozdila se o čtrnáct let a předběhla o devět

hodin. Tak jsem to věděla, a k čemu mi to bylo? Ještě nebo už se mě to netýkalo. Dva časy se ve mně mýjely jak posunutá průsvitka.

„Copak? Jet-lack?“ řekla s bodrou účastí protinožka a zabzučela mi strojkem kolem nosu. „To znám. Já furt někam lítám a jsem z toho celá vedle. Jako by člověk nebyl tady,“ ukázala si na hrud', „všechno je mu fuk. Lidi mluvěj, já je slyším, a stejně nevím, co říkaj.“

„Já vím,“ řekla jsem mechanicky. A potom ještě jednou: „Já vím.“

Dvě vzpoury v jedné rodině

Syn Jan, doma z neznámých příčin zvaný Iša, se proti všemohoucnosti své matky vzbouřil pouze jednou, bylo mu tehdy šestnáct let. Týden plánoval útěk z domu. Vyplížil se za ranního šera a stopoval na dálnici u lesa. Měl neslýchané štěstí. Už asi třetí vůz ho odvezl na zcela znamenité místo, na Paseky, což byly pusté horské louky, ideální úkryt pro zběha. Řidič, upovídaný veselý tlustoch, mu dokonce poradil i salaš, kde ho za trochu práce nechají bydlet. Dopadlo to báječně. Iša strávil srpen u starého bači, naučil se celkem slušně kosit a opálil se jako indián.

Když se den před koncem prázdnin vrátil domů, řekla maminka jen: „Nazdar.“ A po chvíli: „Na dveřích máš vzkazy.“ Iša si šel přečíst vzkazy, které mu měsíc psala s přesností perfektní sekretářky, a od té chvíle už se nevzbouřil.

Dcera Eva, o tři roky starší, se vůči matce bouřila celý život. Svou pubertu proměnila v nekončící proslov proti něčemu. Neustále argumentovala: za první, za druhé, za třetí, za čtvrté. Skoro vždycky měla pravdu. Jenže pak se stávalo to, co si přála maminka.

Maminka to totiž „ohromně uměla s lidmi“. Odmalička jí říkala: „Musíš vědět, co na koho platí. Dej lidem za pravdu, a udělej si svoje.“ Dcera si přísahala, že nikdy nebude po matce. Nebude taktizovat, bude ryzí a brutální a přímá: ve čtyřiceti za sebou měla tři rozvody. „Láska bez absolutní otevřenosti je podvod!“ argumentovala. Matka se jen pousmála: „Ovšem, Evičko.“

Teď seděli všichni u jednoho stolu, protože Eva si vymohla rodinnou schůzku. Šlo o to, že otec, který v sedmdesáti prodělal druhý infarkt, si usmyslel v létě „bourat Malšov“, to jest vést

přestavbu chaty, kde bylo třeba shodit střechu, vybudovat novou a nakonec to celé omítnout.

„Je to nesmysl!“ křičela Eva, ale křičela tiše, protože tatínek spal vedle, takže křik působil jak z rozhlasové hry. „Táta už nesmí zvednout ani koš s odpadkama! Víte, co je to druhej infarkt? Víte vy vůbec, co znamená infarkt? A vy ho za necelej měsíc chcete poslat bourat dům?“

„Ale Evičko,“ říkala matka chlácholivě, „táta je přece rozumnej člověk. Vždyť nebude nic bourat. Bude pěkně klidně sedět v chládku a komandovat ty Šeflovic kluky. Sám na tu práci ani nešáhne.“

„Prokristapána mami, otevři oči! Brácho! Neseď tu a nekoukej jak vlastní tvarohovej pomník! Aspoň řekni něco chytrýho! Táta že vydrží koukat, jak dřou druhý? Už za hodinu bude tahat cihly a poleze po střeše jako opice!“

Iša, který svaly nabyté tenkrát na útěku dávno dokonale ztratil, seděl s nahrbenou šíjí, takže bylo vidět řídkou pleš. Pečlivě šrafoval sirkami vzorek na ubruse. Nehty měl krátké jako dítě, které si je kouše. Na tváři měl výraz, kterému Eva říkala „nešťastně vdaný starý mladý muž“.

„Když máti myslí, že to táta zvládne, tak to zvládne,“ řekl otráveně. Eva třepala prsty do stolu.

„Tak poslyš, hochu! Za prvé! Ten Malšov dělá táta pro nás, jestli ti to nedošlo! Pro nás, který jsme oba tak neschopný, že po sobě nevytáhneme ani špunt z vany! Má naspěch. A víš proč? Protože má strach, že umře, a my jsme takový lemplové, že ten barák v pohodě necháme spadnout. Je ochotnej se pro nás zabít! Doktor řekl –“

„Doktoři moc rádi dramatizujou, Evi,“ přerušila ji nečekaně nahlas matka. „Tátovi pohyb na zdravým vzduchu jenom prospěje.“

Eva v duchu zaúpěla. Je to totéž, pořád tatáž bezmoc, a dvacet let ani tři sňatky ji v ničem neposílily. Tluče hlavou do zdi. Má

pravdu, samozřejmě že má pravdu, ale neprodyšná vlídnost její matky opět zvítězí.

„Mami!“ řekla úpěnlivě. „Nebud' slepá! To je sebevražda! Táta je k smrti udřenej starej pán s dvakrát prasklým srdcem a já nedovolím –“

Vtom se otevřely dveře a v nich stál otec, který si vedle hodil šlofika.

„Copak to tu probíráte?“ řekl rozespale. Vypadal jako velký splasklý medvěd. Pyžamo na něm viselo jako prapor za bezvětrí. Matka se shovívavě usmála.

„Ale tady Evi má strach, aby tě ten Malšov nezmoh. Jenže bez tebe to tam prostě nepůjde. Nemůžeš tam nechat Šefla samotnýho. On je milej, ale všechno aby se mu řeklo dvakrát. A hlavně to není stavař jako ty.“

Táta není stavař! Táta je bejvalej polír! Bože, ta to umí! Jak jen mu dala iluzi, že on je tady pánem domu? Evě se sevřelo srdce něhou k tomu tak snadno oklamávanému muži. Je to na ní. Ona jediná má kuráž vidět pravdu – pravdu, že tady jde o život.

Otec se slabě, potěšeně usmál.

„No jo. Když nesundám střechu já, tak sletí sama,“ řekl rozšafně.

* * *

Noc po rodinném sněmu byla filtrem porážek a proher za čtyřicet let. Eva se budila a zase usínala. V horečném tempu vymyslela řadu plánů, jeden beznadějnější než druhý, včetně vyhození chaty do povětří. Konečně – na tenkém prahu jitra – se odhodlala ke vzpouře.

Copak skutečně nikdo nevidí, že matka už pozbývá zdravý rozum? To všechny tak fascinuje její kobří vůle? To není vůle, to

je stařecká ztráta soudnosti! Ale v tomhle rodě nikdo nevidí, co nechce. Sedla si na postel a v šeru potřásala hlavou nad všemi těmi lidmi beznadějně raněnými slepotou.

Plán, který vypučel na sedlině mnoha jiných plánů, byl prostý. Hned zítra se vydá do Malšova k panu Šeflovi. Padne před ním na kolena, obrazně ovšem, ale musí si dát pozor a zas neargumentovat. Na pana Šefla se nesmí moc chytře. Na pana Šefla platí cit.

Představovala si, že se rozpláče a řekne: Pane Šefle, vy jste má jediná naděje! Proším vás, berte ohled na otcovo srdce. (Ne, lepší bude: Zachraňte mi tatínka!) Jestli mu kývnete na ten Malšov, tak ho budete mít na svědomí. Vymyslete si něco. Třeba že vás loupe v kříži. Nebo že se nedá sehnat dřevo. Cokoli, proboha. Bez vás do toho táta nepůjde.

Doufala, že svede plakat doopravdy. Matka by to svedla hravě. Kdysi se na to matky ptala, jak to dělá, že se rozpláče, kdy se jí zachce. Matka řekla: „Víš, děvče, to není těžké. Stačí se do toho trochu vžít.“

Druhá část plánu ovšem je umluvit pana Šefla, aby nepopřál sluchu mamince. To bude svízlel, neboť pan Šefl, jako ostatně vždycky všichni muži, měl její matku za moc příjemnou dámu. Jestli se matka vydá v jejích stopách a její starost zbagatelizuje, omotá si Šefla kolem prstu a z celé partyzánské akce zas nebude nic.

Zvláště jí stísňoval i rozjařoval pocit, že ve čtyřiceti bude poprvé jednat matce za zády. Postavila svůj život na až náruživé beztaktnosti. Její osud byl samá čest a samý čelní náraz a teď se chystala k tak naivní intrice.

Mám právo, řekla si. Mám povinnost i právo. Čtyřicet let poddanství už stačí. Je čas střídání stráží, napadlo ji a rázem se propadla do živého snu.

Bylo jí devatenáct a honila po Malšově Išu. Chtěla ho zachránit, i když přesně nevěděla před čím. „Uteč, srabe! No tak uteč! Proč ses vracel, srabe!“ křičela na něj přesně jako tenkrát. Vtom se k ní bratr otočil. S úžasem viděla jeho výraz. Byl šťastný, blouznivě, nádherně šťastný, jak ona sama nikdy nebyla.

* * *

Přímý autobus do Malšova nejel, takže třikrát přesedala a do vsi dorazila v devět večer. Ospalá, zmačkaná, s chutí jakési odporné sušenky v ústech zabušila na okno.

Ale jen co vešla, hned se jí chtělo vzít nohy na ramena. U Šeflů byla plná kuchyně. Jakási dýchavičná žena tam mísila těsto, tři chlapi se napájeli kmínkou a tlusté cizí dítě vsedě na podlaze strouhalo přímo na zem pastelku.

Eva zvadla. Ve všech nočních fantaziích jednala jen s panem Šeflem, jenom jemu určila svůj srdceryvný výjev a vůbec ji nenapadlo, že při tom bude půlka Malšova. Ale věděla, že nikdo neodejde. Na vsi není místo pro intriky, tam se žije veřejně a nahlas. O tom ostatně vždycky snila taky. Dvě z jejích manželství zašla na to, že proměnila domov v ostře nasvícené jeviště.

„No ne! Mladá paní!“ zahlaholil pan Šefl. Až ke dveřím z něj táhla kmínka. „Kde se tu propána berete?“

Hluk kuchyně rázem zmlkl. Všichni se k ní otočili. Eva musela sebrat všechnu sílu, aby vůbec překročila práh.

„Tak co nám nesete hezkýho, mladá paní?“

Žena nad mísou těsta těžce vzdychla. Dítě přejelo Evě tužkou po kotníku. Pět lidí si ji bez ostychu prohlíželo. Evě se stáhly svaly kolem úst.

„Vidím, že jdu nevhod,“ řekla rychle a bůhvíproč i nějak dotčeně. Za kontaktní čočku jí vlezlo smítko a teď si je nemohla vyndat. Jen to mít za sebou, poručila si pevně, a ještě úsečněji pronesla:

„Nebojte se, nebudu vás rušit. Já jdu kvůli svému otci. Vy to nemůžete vědět, ale je to s ním moc vážné. Za prvé je mu sedmdesát a za druhé měl druhý infarkt.“

Argumentuju, už zas argumentuju! zazoufala si. Mluvím s nimi jako Marťan. Chtěla jsem být prostá a dojemná a plakat. Smítko za čočkou ji nutilo divně vraštit víčko. Oko trpělo jak perlorodka. Eva se nadechla.

„Pane Šefle, vy máte tátovi dělat tu střechu.“

Zahlédla paní Šeflovou, jak nepohostinně poslouchá s nůžkami na drůbež v ruce. Dítě ji píchalo špičkou tužky do nohy.

„Pane Šefle, to je vyloučeno. To je prostě vyloučeno. Musím vás požádat, abyste tu práci nebral.“

Kolem zhoustlo ticho. Všichni, i dítě s pastelkou, na ni hleděli bez úsměvu. Nechtíc napjala lýtka a vzepřela se proti zemi. Měla nešťastný pocit, že prohrává svou při.

„Ale mladá paní,“ řekl pan Šefl překvapeně, „to je přece dojednaný, ne? Já myslel, že to víte. Vaše maminka tu byla, je to tak dva tejdny, a prosila mě, abych se z té střechy nějak vymluvil. Ta plakala, chudák, co ta se naplakala! Bála se, že tatínek je na tu práci slabej. Že prej by jistě dělal s náma a že by ho to asi zabilo.“

* * *

Bylo k půlnoci, když Eva konečně přistála v horké vaně a přímo tam si dala velkou vodku. Chvilí váhala, jestli má zavolat Išovi, ale pak vodka vzala celou záležitost za své a Eva přímo z vany zvedla sluchátko.

„Tak poslyš, brácho,“ řekla bez pozdravu, „ten Malšov už je z krku. Na střechu se letos nepoleze. Jo.“

Lokla si: „To je překvápko, co? Náhodičkou pan Šefl nemá dřevo. A víš, kdo na to kouzlo přišel? Hádej!“

„No?“ ozvalo se zdálky bezvýrazně. Moc zájmu v tom tedy nebylo.

„Jsme žabaři, brácho. Dva odkecaný břídilové. To je prostě marný, na ni nemáme.“

„O čem je řeč, Evo?“

„O čem? Snad o kom!“

Nalila si znovu a připustila horkou vodu. Musela zvýšit hlas, aby přehlušila hukot kohoutku.

„O naší vševědoucí máti, přece. Dobře nás zmákla, co?“

„Ty, Evo, nechceš to probrat jindy? Je půlnoc.“

„Sakra já vím, kolik je. Jedu z toho pitomýho Malšova věky! A jestlipak víš, v čem je ta největší švanda? Že táta věří, že má máti na své straně. Jako vždycky. Takže ten trapnej kverulant jsem zase já.“

„To víš, no –“

„Jaký: to víš? Co to má znamenat: to víš?“

Koupelna už byla plná páry. Eva do ní prudce plácla dlaní, aby viděla aspoň do stěny.

„Víš, jak se drezírujou kachny, brácho? Já jo. Pochopila jsem to bohužel dost pozdě. Je to tajemství našeho domova. To klaun na jevišti řekne: Kachno lítej!, a představ si, ta kachna vážně lítá! Pak klaun zařve: Sedni kachno!, a bác, v ten moment kachna sedí na zadku.“

Slyšela, jak bratr zívá. Podráždilo ji to.

„Ten trik je v tom, že kachna si prostě udělá, co chce. To klaun číhá na každé její pohyb a o zlomek vteřiny pozdějc jí dá patřičnej příkaz. Ne klaun kachnu, ale kachna drezíruje klauna!“

„No a?“

„No a naše máti je ta kachna. Táta je dobře vydrezírovanej klaun.“

„Evo, já v půl pátý vstávám.“

„Legrace je, že jsou vyhlášeně šťastnej párek. Nám to kouzlo nějak nepředali. Já jsem třikrát rozvedená a tvý manželství je kýbl vlašný vody.“

„Hele, musíme se o tom bavit v noci?“

„Ne! Samozřejmě ne!“

Evě se zrychlil krevní oběh. Směs úlevy a pobouření z té dnešní absurdní pouti jí vháněla do krve jakési podivné pohonné látky.

„U nás doma se přece nebavíme. Ani v noci, ani ve dne. U nás doma totiž každé vidí jenom to, co chce. Prokristapána, brácho, nebud' slepej! Pamatuješ, jak jsi utek z domova?“

Věděla, že se řítí do maléru, ale už nemohla brzdit. Dělal ha-nebnost, jednu ze svých četných hanebností pravdy, ale ovládla ji zlost.

„To se taky promlčelo, že jo. Proč taky zbytečný řeči. Tak poslyš, můj hrdinnej bratře: provedl jsi svůj chlapskej útěk taxíkem. Ten vůz, co tě vzal stopem, předplatila máti. Dobře věděla, že zdrhneš. Není tak hloupá, aby tě držela doma. Ten nákladák na tebe přes hodinu čekal za bukem.“

Voda byla příliš horká. Prudce ji zavřela, ale hlas neztišila.

„A to není všechno, brácho. Máti byla domluvená i s tím bačou. Ne, ta skutečně nic neponechá náhodě! Ten chlap, co tě zavez na tu salaš, u nás snídal. Řval smíchy, jakej jsi parádní vůl. Madam, klobouk dolů! Vy jste liška Ryška! Madam, víte, co já tomu blbounovi řekl? Jasně mladej, zdrhni, ve tvým věku už chlap na mámu kaše! – Tak tohle je kachní drezúra, víš?“

Ve sluchátku bylo chvíli ticho. Pak Iša řekl klidně:

„Vím.“

„Co víš?“

„No... všechno.“

Evě náhle oschl jazyk v ústech.

„Moment, to mi nenamluvíš. Kecáš. Jak dlouho to víš?“

„Už tenkrát ráno jsem to věděl. Myslíš, že bych jinak nechal mámu měsíc nevědět, kde bydlím? Vždyť by se musela zbláznit strachy, ne?“

Eva zůstala nehybně sedět. Napuštěná voda rychle stydla. To není pravda, to přece nemůže být pravda. Jestli ano, prožila jsem život v omylu. – Od onoho rána bratrem pohrdala, že naletěl tak pitomému triku, a pohrdala matkou, že se k němu snížila. A on zatím všechno věděl. Matka věděla, že to ví, stejně jako bratr věděl, co ví ona, a pouto ohleduplného klamu je chránilo jak mlčenlivý smích. – Náhle měla hroznou vizi: a co když to tak bylo vždycky? Co když spolu byli vlastně šťastni, otec s matkou, matka s bratrem, jen já, šátkem pevně zavázané oči, jsem byla vystrčena z kola ven?

„Tak proč mi neřekla, že je to zařízený?“ uhodila pěstí o roh vany.
„Proč jsem musela jet do toho pitomýho Malšova?“

„No, víš...“ pokrčil v dálce rameny bratr, „on asi starej člověk potřebuje pocit, že si o všem rozhoduje sám. Chce mít dojem, že ještě na všechno stačí. Jak se začne cejtít odepsanej, tak si nechce nechat mluvit do věci.“

Ta věc byla tak strašidelně prostá, že se jí stáhlo hrdlo prudkou lítostí. Vzpomněla si, jak se otec vzbudil. Stál ve dveřích jako rozespale dítě. Jako velký splasklý medvěd plný strachu.

„Jasně, máš pravdu,“ přiznala zahanbeně a slzy jí kapaly do stydnoucí vany. Pelichající medvěd plný úzkosti. Ano, měl strach, že už o něm rozhodli bez něj. Že jeho surová dcera vstane a do očí

mu řekne celou hrůzu: že už na žádný Malšov nestačí. Že už co živ nebude bourat střechu. Ani omítat, ani nahazovat. Že už nezvedne ani koš na odpadky.

„Já už nebudu nic zařizovat. Já už mu nebudu do ničeho mluvit.“

Nenáviděla se, že na to nepřišla sama. Divokou vteřinu nenáviděla čest a pravdu.

„Táta musí mít pocit, že je důležitěj.“

„Jo,“ řekl bratr trochu zaraženě, „ale já jsem teď neměl na mysli tátu. Já jsem mluvil o máti.“

Dhúm

„Nedělejte si iluze,“ řekla zlomyslně durga. „Nedělejte si žádný iluze!“

Poslední den před odjezdem jako by se mu rozhodl pomstít za to, že vůbec odjíždí.

„Máte na mysli něco konkrétního?“ zeptal se co možná klidně.

„No třeba že mě tu najdete po návratu. Zdrhnu, jen co budete za dveřma.“

„Nemám strach, doktor Hartl vás ohlídá.“

„Hartl? To je ten falickej nebojsa, co tu opruzoval včera? Ten vás zastupuje? No tak to by mohla bejt dost sranda. Ten to tu veme jinak do ruky!“

Falický nebojsa? V duchu nad tím výrazem potřásl hlavou. Všechny durgy vládly břitkým jazykem.

„Když máte tak speciální slovník, jaké slovo jste si našla pro mě?“ zeptal se vědom si všech rizik. Ale třeba je to opravdu poslední den.

Prohlédla si ho zpod přivřených úzkých víček.

„Vy?“ řekla s despektem a sáhla mu kostnatým prstem na hrud'. „Vy jste taková pátá bé s fousama.“

* * *

Nebojsa už na něj čekal. Seděl u polopropustného zrcadla jak u videa a hleděl do ordinace. Nedělo se tam nic skandálního, jedna pacientka právě luxovala, ale Hartl vzhlédl s nepříjemně pobaveným výrazem.

„Dobrý pípšou.“

Přešel to mlčky. Nikdy by sem Hartla nechtěl, ale nikdo jiný nebyl k mání. Převzít na čtvrt roku sedmnáctku (pavilon 17, AT, alkohol toxikománie, ženské zavřené oddělení), to nebylo nic, do čeho by se kolegové zrovna hrnuli.

„Tady jsem vám rozepsal bodový systém, ale sestry ho perfektně znají. Prosil bych ho dodržovat dosti precizně.“

„Jo, já o něm slyšel. Váš systém je legendární.“

Bez valného zájmu strčil papír do kapsy.

„Nemůžu říct, že je to můj gusto. Já jedu v geštaltru, a vůbec, imaginace mě baví. Na starýho Makarenka dvakrát nevěřím.“

„Bojím se, že se budete muset přizpůsobit tradicím sedmnáctky,“ přerušil ho trochu komisněji, než sám chtěl. „Zvláště na bodovém systému trvám.“

Dobře věděl, že hází hrách na stěnu. Ten to tu veme jinak do ruky, řekla durga. S tímž sexepílem nezodpovědnosti, s nímž převzal oddělení, které vlastně neznal, rozpoutá cirkus okouzlujícího balastu.

„Já zas moc nevěřím na velké spekulace,“ dodal v návalu nevole. „A už vůbec ne v systémové léčbě. Základem naší práce je disciplína.“ Než se vrátí, oddělení se mu rozpadne.

„Jo, kde je tu pánskej hajzlík?“ zajímal se Hartl. Nikde. Oddělení bylo staré, kdysi halabala přestavěné, a pánský záchod pro jednoho muže ve dvou patrech si prostě nemohlo dovolit. Sdílel ho se šesti sestrami, jednou sociálkou a dvěma uklízečkami. Dávno tuto vedlejší okolnost pustil z hlavy.

„A nepřestal se vám tu dělat testosteron?“ zavtipkoval Hartl. „I když, bejt zavřenej se třicítkou ženskejch taky není marný. Ty vám musej pěkně masírovat koule!“

Z chodby se ozval křik. Nejspíš ta nová na příjmu se vzteká, ale to zvládnou sestry. Ostentativně zaklapl aktovku.

„No a kam to vlastně cestujete? Do Indie, to vím, ale proč? Jóga? Senzační věc, ta jóga. Byl jsem v létě na takovém kursu, pro imaginaci skvělý! Proti tomu teda nejste, že bych se ženskějma dělal jógu?“

Slabá křeč nevole v oblasti solar plexu zesílila, jako když se sevře malá pěst.

„Proti tělesným cvičením nic nemám, sám běžně vedu rozcvičky s prvky jógy, ale na víc není tahle diagnóza zralá.“

Pátá bé s fousama, řekla? Pátá bé s fousama!

* * *

Panuje pověra, že každý obor se zrcadlí sám v sobě, že profese je veliký obranný mechanismus, aspoň Hartlové to rádi vidí tak. Manželské poradny vedou homosexuálové a rozvedení. Děti terapeutují bezdětní a tací, kteří selhali v rolích otců a matek. Hrubý plášť pověry rád degraduje alkoholologii na karneval tajných pijáků. Je to nonsens. Patnáct let se už nedotkl alkoholu a drogu nevzal nikdy, i když všichni jeho kolegové to aspoň zkusili.

Jeho hlavní práce nesla název „Problém závislosti a jeho překonávání“. Suchý metodický jas jeho stylu, jakož i hory zpracovaných dat a čísel z ní učinily čelní dílo oboru.

Co se pacientek týče, byl Hartl na naprostém omylu. Byl si rizik svého postavení vědom. K pacientkám se choval se zdvořilou a přísnou odtažitostí. Zásadně je oslovoval „dámý“, a to i ty, které procházely divokou detoxikací a zmítaly se v plenách ve klecové posteli. Nikdy se nezapletl ani s nimi, ani se sestrami. Šel životem opatrně jako kočka po lačkovém plotě. Byl starý mládenec a tyto vztahy, ostatně nijak naléhavé, prožíval co nejdál za zdmi kliniky.

Čas od času pocítil podivné a tajné zaujetí pro některou z dam. Vždy to byl jeden a týž typ ženy, v až nápadně úzkém poli variací.

Byla to Durga, zuřivá matka bohů. Bohyně násilí, tmy, blouznění a neřesti.

* * *

Bodový systém, který sestry dokázaly odříkat i ze sna, byl výsledkem deseti let jeho úsilí. Detailně, logicky a spravedlivě udílel a zas odnímal body za drobné všední zásluhy a prohřešky. Příklad: za správnou odpověď ve večerním kvízu („Vyjmenujte aspoň pět výhod abstinence!“) byly tři body. Za neustlanou postel také, ale minus. Každý týden se volila vedoucí patientské samosprávy zvaná kněžna. Pokud se zhostila svého úkolu dobře, dostala nejvyšší taxu, třicet bodů. Za kouření mimo určený čas a místo (14–16, 20–20.30, chodba k šatnám) srážka deset bodů. Za padesát bodů byla vycházka.

Durgy si obvykle rychle nahrabaly body, protože byly prohaně chytré, a z vycházek se nevracely. Kněžnami se nestávaly často (mohl-li tomu zabránit), neboť necítily ani k dámám, ani k němu žádnou loajalitu. Byly za týden schopny rozvrátit morálku týmu. Bez výjimky bezdětné a zcela nemateřské, většinou celé potřhané nesčetnými potraty.

Durgy mají úzké oči, vyhublé liščí mordy a jakýsi zvláštní druh nemastné, prašně suché špíny. Votivní abstrakce jejich tváří odhalí panny mučednice, jásající na ohnivém loži: zvláště mají-li zajištěn přísun drogy. Často jsou vzdělané a velmi bystré, ale používají svou chytrost jako had jedový zub. Z očí jim žíří černá Luna. Představoval si, že jsou navinulé chuti. Jejich řeč bývá úskočná a rychlá. Ještě pořád jsou trpce krásné a zanedbané jak říjnový hrob.

* * *

Ale i on se podvoloval podobně náročné kázni a rozhodně přísnějšímu bodovému systému. Ten převzal z knihy, kterou mu přihrála náhoda v jeho šestnácti letech a která navždy ovlivnila jeho život. Byla americká a jmenovala se „Jogínem za sto dní“. (Ve stejné edici, což ovšem nevěděl, vyšly tituly „Italsky za sto dní“, „Šachistou za sto dní“ a řada dalších.) Kniha s americkou důsledností a se vznešenou vírou v systém rozvrhla program cvičení. Každý cvik byl obodován podle obtížnosti. Další, prémiové body byly za výdrž.

Tehdy si začal denně zapisovat dosažené body a dělá to bez přestávky devatenáct let. Později přibral i praktiky, které kniha neobsahovala, a obodoval je sám v jistých souřadnicích: osa x za počet odpraktikovaných minut, osa y vlastní náročnost. Měl notes, kam večer zapisoval součty. Byla to nejintimnější část jeho bytí, alespoň ve světě hmoty. Nikdy nikomu ho neukázal. Nikdy s nikým o něm nemluvil.

* * *

V šestnácti zatoužil odjet do Indie. V sedmnácti si pevně slíbil, že se tam jednou dostane.

Jeho první vznět vlastně nebyla jóga, ale čirý, na kost zmrzlý buddhismus. Uniknout z osidel následků a příčin, vyvanout kamsi do čirého prázdna. Nic menšího než absolutno samo nestojí za to býti přijato.

Šokoval rodiče, vlašné křesťany, když přestal jíst maso (unikl z matčiny kuchyně, z její dusivé tlusté lásky) a oholil si hlavu dohola. Měl ji malou a kulatou jak žebráckou misku. Rozhodl se žít jak buddhistický mnich.

Dosáhl jen toho, že rázem vypadal na třináct. Na hlavu mu věčně táhlo. Měl dojem, že mu zmrzne mozek. Dvakrát za tu zimu mu píchali uši, aniž to jeho duchovnosti nějak prospělo.

Vlasy si zase nechal narůst a nikdy si neholil vousy, které mu právě se zpožděním začly růst. Jen si je stříhal do úpravné bradky. K masu se nevrátil, k velké lítosti své matky, která vařila ráda, hodně a velice masitě.

Dodnes si může vybavit zebavost holé hlavy a vzpomínka v sobě má jisté zklamání. Nirvány nebylo touto obětí dosaženo. Opustil buddhismus a vyšel cestou jógy, tou květnatou stezkou plnou symbolů. Od té doby má rád hlavu v teple a od října nevychází prostovlasý. Nosí klobouky.

* * *

Na oné zářivé stezce, plné Lotosů a Světél, bájně zvěře, víl a divotvorců, představuje Durga strašný aspekt mateřství. Zavrhuje a požívá své děti, pohrdá celým světem jevů a katapultuje se z reality jako pilot z hořícího letadla. Je darebná, vrtkavá a podvádí, kde může, ale sama se nedá oklamat. Obětuje se jí krev, syrové maso, omamné nápoje a kozy. Smiřuje se rituální sebevraždou. Její smích otrásá kostmi mrtvých: nelze ho zaslechnout a nepozbýt všech jistot. Z úst jí visí dlouhý černý jazyk. Jiskry nicoty ji osvětlují ve tmách. Její mantra je dhúm.

* * *

Doba a zem, v nichž jeho plán uzrál, jeho plánu nijak nepřály. Dal tomu přes půl života. Žádalo si to oběti, jako ostatně každý řádně akreditovaný duchovní cíl. Energie, s níž překonával překážky v té cestě, by stačila na chod menší továrny. Obětoval dovolenou minulého, tohoto a zčásti i příštího roku. Obětoval prakticky všechny úspory.

Je mu pětatřicet a uspěl. Má výjezdní doložku, letenku a pozvání na tříměsíční kurs do Yoga Centre kdesi na jihu Indie. Dokonce i náhradník – nejslabší bod programu, na němž se jeho plán hrozil zřítit – je zajištěn: Hartl. Má sbalený spartánský tlumok, vzácných pět set dolarů zašitých do vnitřní kapsy. Zítra je den jeho odletu.

* * *

Jeho maminka je malá a vlastně pořád se směje. Uzavírá smíchem věty, na nichž nic směšného není. Utírá si hřbetem ruky uslzené oči a omluvně říká: „Když mě je tak snadné potěšit!“

Zdědil po ní malou postavu a dobře hlídaný sklon k tloušťce, který zatím nemá šanci proti stovkám denně nacvičených bodů. Nezdědil ani živelnou čilost tlustých skřítků, ani její smích.

Tatínek byl takřka nepřítomný. Většinu času trávil ve svém pokoji. Vlastnil naslouchátko, ale obvykle ho nosil v kapse. Neslyšel, když mu klepali na dveře. Před nedávnem zemřel, aniž nechal výraznější stopu. Pokud po něm něco zdědil, pak to nevěděl.

„Kdy bude bejbinko, Pepi?“ ptala se pravidelně matka a hned se vlastním slovům hlučně smála. „Já vím, ty seš strašně zaměstnaněj mužskej, nemáš čas se ženit, ale neboj, já ti ho vypiplám!“ Roli případné rodičky nijak nebrala na vědomí. „Nezapomeň, že se mi z tý Tramtárie musíš vrátit. A moc se tam na lidi nemrač, to by tě neměli rádi!“

Často mu třela palcem kořen nosu, místo, kam se mu sbíhaly vrásky, „aby nebyl takovej morous“. Místo ho svědávalo ještě dlouho pak.

„Ty se tu hlavně moc nepřejídej, mami. Víš, co jsem ti říkal o křečovejch žilách!“

„A jdi! Co už mám na světě než těch pár mizernejch dobrot!“
řekla a vybuchla svým truchlivým smíchem. Problém závislosti
a jeho překonávání.

* * *

Durgy v rámci sedmnáctky představují krach. Většinou tvoří to
neblahé procento v kolonce „nedokončený pobyt“. Z léčebny utí-
kají a často fetují i během léčby. Příliš jim svítí oči ve vyhublých
liščích mordičkách.

Tato poslední dokonce studovala medicínu, nežli s tím skonco-
val pervitin, v hantýrce podsvětí nervový bič. Ze tří let studií zbyl
žargon a nenávistná skepse vůči psychiatrii.

„Já vám řeknu, co jste: takový voajéři s pěti dioptriema. Stejně
prd vidíte, protože jste mimo! Vemete nám to jediný, co máme,
a nedáte nám za to absolutně nic.“

„Nezapomínejte, že vám při tom občas zachráníme život.“

„Víte, co vám na takovej život?“

Banální konverzace, jejíž verze zažil stokrát. To jenom teď po
něm sahala kostnatá lítost, snad nutná pečeť posledního dne.

„Nečekám, že sdělíme týž žebříček hodnot, to bychom tu spolu
neseděli.“

Vlastně chtěl říct: to bychom spolu seděli někde jinde, ale věděl,
že to není pravda. S durgami buď tady, nebo nikde. Dhúm!

„Ale já jednou složil Hippokratovu přísahu a ta mě zavazuje nej-
dřív vám zachránit holý život a teprv pak se ptát po jeho smyslu.“

Chvilí mlčela. Bez ostychu si sloupila plátek okoralé kůže ze rtu,
podrobně si ho prohlédla a pak ho začla drtit mezi zuby, které
dávno neviděly zubaře.

„Zkusil jste to vůbec někdy?“ řekla potom.

„Předpokládám, že myslíte drogy. Tedy víno jsem pil jednou jako student a jinak znám leda černé kafe.“

„To buďte rád!“ odsekla vyzývavě. „Jen člověk, kterej je absolutně vedle, může tuhle svinskou práci dělat.“

Jedna durga, s níž se dle vlastního mínění rozešel v dobrém (neutekla, přerušila léčbu kvůli operaci ledvin), mu potom poslala lístek. Na adrese stálo Sadista fašista onanista a text zněl: „Hovno víš, co je BLAHO!!!“

Chtěl věřit, že to napsala pod vlivem výbušné směsi hašiše a piva, i když jako lékař to chtít neměl. Ne, nečekal od té práce satisfakci. To přece střízlivě věděl, když se na ni dal.

Už už byl ve dveřích, jednou nohou už na jihu Indie, a ona už byla na útěku, a přesto ještě řekla:

„Vy pořád věříte, že nás změníte. Děláme si z vás všechny srandu. Celej váš život stojí na omylu. Nikdo se nezmění, nikdy, i kdyby se stavěl na hlavu.“

Dvě durgy už byly mrtvé. Jednu našli asi před měsícem v kotelně sedmnáctky. Na hlavě měla igelitovou nákupní tašku, ještě čpící a pevně ovázanou punčocháči pod bradou.

* * *

„No jo, vy jste holt logik,“ prohlásil na odchodu Hartl. Byl v tom nepřiznaný posměch: jste prostě takový simplexní západní typ.

Ano, ale pod tím byla vrstva hlubší, a jak pevně věří, autentičtější. Přísná a naléhavá touha po Duchu svatém, která na sebe vzala formu indické spirituality, vědoma si toho, že je to jen jeden z jejích mnoha závojų.

Trávil hodiny v bublině meditace. Bývalo kolem něj pevné ticho, závorka vprostřed rozčilené věty, blána tuhá jak plodový vak. Jeho

snaha byla hluboká a pravá, stvrzovaná den po dni. Někdy, zřídka, měl pocit blízkosti cíle. Ale věděl, že pro cíl ještě není zralý, protože mu stále chybí Učitel.

„Když je žák připraven, přichází guru,“ řekla mu ona americká kniha kdysi, ve věku, kdy nad námi drží ruku podobně úderné slogany. Věřil tomu. Byla to kotva naděje, zaseknutá do svislého dna Konce. Ale kolik bodů ještě? Co to znamená být připraven?

Nespěchal. Měl velkou trpělivost. (Hartl: „Jóga, bezva. Byl jsem na takovém letním kursu!“) Byl ochoten čekat do úmoru. Nezdolně věřil na karmickou logiku zločinu a trestu, zásluhy a odměny. To ho na józe uhranulo nejvíc: ten obrovský bodový systém karmy. Neúprosná, jasná spravedlnost Ducha, který není schopen justičního omylu.

Nejhlubší sen pod víkem denního snění: vchází do místnosti, osvětlené tak spoře, že sen není vázán k žádné konkrétní scénografii. Uprostřed sedí on, Učitel. Od první vteřiny je věc zřejmá. Poznávají se bezpečně a plně. „Jak dlouho už na tebe čekám!“ řeknou oba bezeslovnou řečí. Nezbyvá než se mlčky poklonit.

* * *

Ovšem že jeho dámy měly sklon popisovat co možná dryáčnický své jízdy tam i zpátky, chrliče nikdy nespátřených barev a rozžhavené rozně rozkoší i muk. Neposlouchal to rád a už vůbec ne jako veřejné téma, pod záminkou, že to brzdí léčbu. Pravda je, že ho to zneklidňovalo. On onu psychedelickou vegetaci nepotřeboval a nechtěl. Jeho sloup nebes byl úzký a holý. Pevná bublina ticha, oko uragánu – to bylo to, co chtěl.

Ano, i jemu se někdy stalo – velmi prchavě a vzácně – že i v něm výšlehy vědomí měly roucha blažených barev, cosi jako nezadržitelný jásot tryskalo po páteři dva tři decimetry vzhůru, oko ura-

gánu se už už chystalo povolit vichru, který rozerve membránu. Membrána horce pulsovala, rozpínala se jako překrvená blána, Ono bylo na dosah. Sotva znatelný pohyb, a Ono Se Stane. Membrána vždycky zůstala nedotčena. Na poslední chvíli se v něm zvedla úzkost, stav se rozplynul tak rychle, jako nastal, a zůsta-voval ho na holé pláni sebe si vědomé prázdnoty.

V poslední době ho znepokojovaly první příznaky stáří: zatím nevýznamný průtah při močení a nepříjemné noční probouzení s pocitem mravenčivé přežehlosti. Byl čas, byl nejvyšší čas odletět tam, kde – jak stálo doslova ve zvacím listě – ho už všichni s láskou očekávají.

* * *

Onu noc před odletem spal dost neklidně. Před probuzením měl sen, že je na odchodu, ale na poslední chvíli si vzpomene, že nechal doma klobouk. Vrací se, spěšně otevře skříň a v ní sedí jeho otec a je nahý. Stejně spěšně skříň zavře, předstíraje, že si ničeho nevšiml. Musím se obejít bez klobouku, je poslední myšlenka, s níž se budí, vybíhaje ve snu na chodník.

* * *

Cesta letadlem měla ještě evropské rysy. Letušky, ač v sáří, mluvily perfektně anglicky. Lahvičky s nápoji, prakticky nepřekotitelné, byly divotvorné na západní způsob. Ale od chvíle, kdy vstoupil na horkou indickou půdu, se octl v jiném světě. Poslední slovo, které uměl přečíst, bylo slovo Exit v branách letiště.

Vlak ho nesl do noci jako stroj času, unášeje ho zpět do dětské negramotnosti. Všechny školy, jimiž prošel, kandidatura, dvě

atestace, nic nemělo cenu. Nerozuměl ani slovu, nápisy na stanicích k němu mlčely.

Vprostřed noci, v řídkém polospánku, zaslechl pronikavý křik. Kupé se vyprázdnilo, houf lidí dusal po chodbičce a vlak stál v husté cizorodé tmě. Netušil, co se stalo. Nehoda? Zločin? Jde mu o život? Seděl zapomenut v prázdném kupé, srdce mu bušilo až v hlavě, a velcí komáři, ječící ampulky jeho krve, křižovali dusným prostorem.

Náhle se vlak zase rozjel a kupé se naplnilo. Nikdy se nedozvěděl, co se vlastně stalo. Ten den byl první po víc nežli patnácti letech, kdy si nemohl připsat ani bod.

(Před patnácti lety, v jedné „temné noci ducha“ na sklonku června se v náhlé vzpouře zpil takřka do němoty. Odmítla ho dosti hrubě dívka, slabý přísvit durgy v ještě dětské tváři vzorné studentky. Bylo mu zle na umření. Od té chvíle nikdy nepil a už nikdy nebyl odmítnut.)

* * *

Dopis, který z Indie dostal, nesl podpis vedoucího centra, jeho guru. Podpis byl velký, pracný a plný ozdobných tahů, prozrazoval nezvyk na západní písmo. Pod ním bylo razítko: Swami Devananda Paramahamsa, Chief of Yoga Centre. Paramahamsa znamená „Nejvyšší duše“ a je to čestný titul, ochranná značka plné osvícenosti.

V dopise byl leták se svámiho krátkým životopisem. Bylo mu šedesát devět a od svých dvaceti dvou konal „multiples miracles“, mnohé zázraky. V záhlaví byla jeho podobenka, ale barvy se poněkud astrálně slily, takže svámiho tvář, stejně jako v jeho snění, byla jen plodně tajným náznakem.

* * *

Po víc než třiceti hodinách jízdy a za plného poledního slunce konečně dojel na místo. Žíznivý, špinavý, triko ráno vyměněné na nádraží už teď mokré potem, ale nakonec byl tu.

Taxík ho vyvezl za obvod města a dlouho s ním jel vyprahlými cestami. Pak zastavil, šofér majestátně ukázal: jsme tady! a poutník stál před prahem ášramu.

Byl příliš unaven, než aby cítil překvapení. Jen jistý kalný údiv nad tím, že ášram vypadá jak dům na pražském sídlišti. Čtyři patra, holý kvádr, odprýskávající malba. Dva výtahy, jeden nefungoval. Všude anglické nápisy a šipky: Meditation hall, Club, Rooms.

V přijímací kanceláři mu obrýlená Indka vzala pas. Prohlédla si ho a zvedla sluchátko. Začla ho gestem vyhánět z místnosti a pořád překotně telefonovala v hindí. Zmateně poslechl, vyšel a ocitl se na chodbě.

Temnou chodbou, šrafovanou světly z úzkých oken, mu běžel vstříc čilý drobný Ind. Jak utíkal přes ostré pruhy světla, působil jak běžec přes překážky. Mohlo mu být pětadvacet, nejvýš třicet. Měl šafránové roucho a zeleného kulicha.

„My name is swami Garudananda,“ řekl příchozímu a ukázal mu oči připomínající bystrou opičku. Měl velmi indický akcent, ale evropsky podával ruku. „Toho času vedu Yoga Centre místo svámi Dévánandy, který je na cestách a bude pryč půl roku. Jsem nekonečně šťasten (I am infinitely happy), že jste tady. Jak dlouho na vás čekám! (How long I expect you!)“

* * *

Jsou chvíle, kdy se osud poznenáhlu otáčí kolem své osy, aby nám ukázal jiný průmět na pozadí, jiný stín stejného tvaru. Taková chvíle byla teď.

Byl pořád příliš schvácen, než aby vnímal trpkou svěžest zklamání. Jen jako když se odbarvuje pestrá látka, tak mu pozvolna docházel fakt, že jeho guru není přítomen. Přijel ve hluchou sezonu. Dal své patnáct let budované oddělení všanc náhradníkovi nevalných kvalit, aby vydal svou přísně střeženou spiritualitu napospas tomuto mladíčkovi, kdovíjakému viceguruovi, druhé odmocnině svých tajných nadějí. S onou fascinující přiblížností, s níž se plní proroctví a touhy, došel až na práh cíle: iniciační věta byla vyřčena.

„Vyskytl se tu totiž problém,“ pokračoval Ind, zatímco před ním cupkal domem. „Jedna vaše krajanka, Srbka, působí jistý problém. Bohužel mluví pouze srbsky. Vy jí snad budete rozumět.“

Přešel mlčky věcnou chybu, neboť nechtěl, aby první kontakt s Učitelem, byť takto podvrženým, byla oprava či výhrada. Omyl, že Čechy jsou součástí Srbska – či naopak – se traduje i mezi cizinci podstatně bližšími oběma zemím.

„Uctívá našeho guru, svámi Dévánandu. Upadla do stavu vytržení. Nepochybně navázala raport. Ovšem – nepřijímá potravu.“

„Pije?“ zeptal se mechanicky, jak by se zeptal na klinice.

„Ne.“

„Jak dlouho?“

„Čtvrtý den, pokud víme. Nejí, nepije a nespí. Přerušila každý kontakt s vnějším světem. Je v raportu pouze se svámidžím. Pravděpodobně se blíží stavu osvobození.“

Usmál se na hosta upřímným úsměvem zchytralého chlapce: takoví běhali kolem vlaku s nataženou rukou, ale když nic nedostali, smáli se dál.

„A jak vám mohu pomoci?“

„Byli bychom rádi, kdybyste ji prohlédl. Kdybyste jako lékař řekl, nakolik je ohroženo její zdraví,“ odpověděl Ind opatrně. Tedy to ví. Ví, že čtyři dny bez příjmu tekutin, zvláště v tomto tvrdém

vedru, mohou nastartovat proces dosti nezvratný. Srbka je nejspíš rozjetá psychotička. Nedalo se předpokládat, že tu budou k mání psychofarmaka.

„Čekáme s rozhodnutím na vás,“ (podvědomě si Garudánandovo anglické you překládal do vykání), „jste přece psychiatr, ne?“

Na konci chodby se otevřely dveře. Psychiatr, to byl.

* * *

Octl se v sešeřelém pokojíku plném zatím jenom tušeného nábytku. Chvilí přivykal zrak šeru. Pak spatřil v rohu místnosti, na zmuchlaných dekách, mohutnou ženskou postavu.

Přistoupil k ní s přirozeným ostychem nově příchozího, ale hned viděl, že ho vůbec nevnímá. Seděla schýlená dopředu, s ochablými, tučně kulatými zády, a pomalu se kývala. Oči mezi zateklými víčky upřeně hleděly do zdi. V tom směru visel obraz Dévánandy ve věnci vadnoucích květů. Byl to nejspíš tentýž jako na letáku, jen líp technicky provedený. Srbka na něj upírala oči s nehybnými zorničkami a bez ustání monotónně mumlala.

Byl si vědom toho, že se od něj něco čeká. Tři kroky za ním postával malý svámi a další muž v oranžovém rouchu, kde se vzal, tu se vzal.

„Dobrý den!“ řekl polohlasem, ač dobře věděl, že žena není na příjmu. Oba muži se asi domnívali, že řekl něco srbsky. Bylo to dokonale jedno. Takový stav několikrát viděl a Srbku by z něj neprobrala ani rána kladivem.

„Paní, jsem lékař a chci vám pomoci.“

Připadal si jak podvodník, ale neměl tušení, co dělat. Vzal ženu za zápěstí a ohledal jí puls. To byl jen podvod převedený z řeči v gesto, protože co mu teď o ní mohl říci puls?

Srbka nebyla durga, naopak. Byla to tlustá obyčejná žena s po-domácku barvenými vlasy, jejichž šedé pěšinky daly tušit, že je jí k šedesátce a že je tu přes dva měsíce. Byla z rodu těch, jimž se na vesnici říká „teto“ nebo trochu přezíravě „matko“. Jen výraz blouznivého štěstí ji vyjímal z nejušednější všednosti.

Ruka, kterou držel už zbytečně dlouho, jako by nepatřila ke zbytku Srbčina těla, ani k její duši. Když ji opatrně pustil, svezla se měkce podél boku a pak se netělesně vznesla a jako ve stavu beztlíže se uložila zpátky do klína.

„Pokusil se jí někdo dodat tekutiny?“ řekl nahlas.

„Byly jí ovšem nabídnuty, ale jak sám vidíte, nejeví o ně ten nejmenší zájem,“ ozval se druhý muž, podstatně čistší angličtinou. Před Srbkou skutečně stála sklenice vody. Rázem sám pocítil prudkou žízeň. Naposled pil ráno na nádraží, vzácný zbytek čaje z termosky.

„Je zde ještě nějaký lékař, kvůli konzultaci?“ hrál o čas.

„Jeden Australan, veterinář, ale momentálně je mimo ášram.“

Veterinář? Ten ať je třeba v Austrálii.

„Je zde jedna zdravotní sestra, pokud byste potřeboval pomoc. Jaký je váš názor na situaci?“

Čtyři dny, uvažoval. Bezprostřední riziko je malé, ale za dva tři dny může být pozdě a pak je exitus skoro jistý.

„Rozhodnu večer,“ řekl tónem, jímž mluvil s pražskými sestrami.

* * *

Zavedli ho do pokoje, který měl příštího čtvrt roku sdílet s nepřítomným veterinářem. Padl na úzké tvrdé lůžko jako kámen do jezera a během pěti vteřin spal.

Vzbudil se až za prvního šera. Měl podrážděný dojem, že za zdí někdo bezohledně nahlas pouští rádio. Vlny hlasů kvílivě stoupaly vzhůru, zlomily se o úder gongu a stejně kvílivě klesaly. Večerní modlitba, napadlo ho. Asi jsem zaspal, nejsem tam, kde bych měl být.

Z šera se ozvalo decentní zakašlání, skoro jako v divadelní hře. Onen muž, který s ním byl navštívit Srbku (jak se mu nořilo z teple zavlhle mysli), seděl na zemi u nohou postele.

„Jste vzhůru, doktore? Čekám tu na vás. Myslel jsem, že by bylo dobré zasvětit vás do věci.“ Mluvil plynule a vyslovoval jasně. „Dovolte, abych se představil. Mé zdejší jméno zní Kumár. Jsem původem Brit, ale jsem v ášramu devátým rokem a do Evropy se už nevrátím.“

Sedl si na postel poněkud zahanben svým stavem. Doma se koupal dvakrát denně: ráno na klinice, večer po cvičení doma. Muž se pousmál.

„Abyste rozuměl, jste v dost nelehké situaci. Ten případ budí od počátku ostré diskuse. Ať rozhodnete jakkoli, narazíte na odpor jedné strany. Víte, je to značně delikátní věc.“

Ještě stále omotán pavoučím spánku, cítil, jak se mu těžký nakyslý jazyk lepí na patro. Nechtěl nic řešit, o ničem diskutovat. Chtěl se vykoupat, vyčistit si zuby a svalit se zpátky do dek. Místo toho vstal, aby se aspoň učesal.

„Jsou zde totiž velmi pravověrní staří Indové, i když to není otázka věku ani rasy. Prostě jedno extrémní křídlo si myslí, že ta dáma nás všechny duchovně předčila. Nikdo nemá právo zasahovat do procesu tohoto druhu. Jestli během nejbližších dnů zemře, bude to nejvyšší požehnání. Osvobodí se z útrap následků a příčin. Ovšem... ovšem...“ Brit udělal tanečně vyhýbavé gesto prstem, „jsme za její život odpovědni vaší vládě, že?“

Znovu týž omyl, ale neměl chuť nikoho poučovat.

„Vidíte sám, že situace je dost prekérní.“

„Hm... a co o tom soudíte vy?“

Pokrčení ramen: „Já? Já vám chci jenom objasnit, co je ve hře. Náš svámidží vám plně důvěruje a jakékoli vaše rozhodnutí bude bez odmluvy přijato. Ale připravte se na to, že vzbudíte nesouhlas a možná nepřátelství. V ášramu je mnoho... mnoho...“ (znovu totéž gesto, jak hledal přesné slovo), „mnoho různých sil.“

Oba se odmlčeli. Večerní modlitba za zdí nic neměnila na svém stoupání a klesání.

„Svámi Garudánanda,“ řekl Brit vroucně ztišeným tónem, „je jedna z největších duchovních postav současnosti, ne-li ta vůbec největší. Ale jeho čas teprve přijde.“

V očích měl náhlou naléhavost, jako by očekával souhlas. Co na takovou větu říct?

„Chtěl bych tu dámu (this lady) ještě vidět.“

Kumár vstal, uklonil se a s britskou zdvořilostí dodal:

„Nepochybuji, že rozhodnete dobře. Dovolte, doprovodím vás.“

Neušlo mu, že je pozorován. Skupinka, kterou míjeli cestou, ustala v hovoru a kdesi se pootevřely a zas zavřely dveře. Teprve teď si uvědomil, že nezná číslo vlastní ložnice. Jak ji jen najde, v té anonymní chodbě? Ale radši to pustil z hlavy. Uvidí se pak.

* * *

Srbka seděla na své dece, nic se nepohnulo, jen v koutě svítla stolní lampička. Zpěv, teď trochu tlumený dálkou, se točil v kruhu jako cyklus ročních dob.

Brit diskrétně zmizel. Poprvé zůstal s ženou sám. Měla týž výraz propastného blaha v očích, které se leskly jako leklé ryby. Občas sebou trhla jako operovaný při slabé anestezii. Z úst jí spíší

unikalo nežli vycházelo tiché breptání. Mohly to být zlomky srbštiny či jen proud náhodných zvuků, nad nímž už mysl ztratila dozor. Anebo „seslání Ducha svatého“, ohnivé jazyky dštící na hlavy apoštolů. Tak zněla otázka a on měl dodat odpověď.

Sedl si na zem vedle Srbky. Na okamžik měl iluzi, že o jeho přítomnosti ví. Zpod přivřených víček ho lišácky pozoruje. Měla ten napjatý a přitom nepřítomný pohled, jaký často mívají autoportréty.

Ve tmě venku vykřikl neviditelný pták a ztichl. Po ženině tváři tekla čůrek potu. Celé její tělo vydávalo tělesný a živý pach.

Měla by shodit aspoň deset kilo, napadlo ho samo, odkudsi z boku myslí. Hrozně přetěžuje koronární systém. Sklouzl pohledem k jejím nohám, jsou-li tam křečové žíly, ale nohy pod látkou nebyly vidět. Pár dní hladovky jí jenom prospěje.

* * *

Byla chvíle, byla taková chvíle před nedávnem v Praze, kdy stál v bance, podepisoval šek a byl si vědom toho, že vybírá takřka do dna všechny svoje úspory. Tajná myšlenka mu řekla: Proč ne? Vždyť se nevrátím.

Odčkal poctivě celý ten nepravý čas svého mládí, které pomalu a jistě končilo. Žil v něm bez odmluv a ukázněně, jako parašutista, který skrčený a s napětím v lýtkových svalech čeká na svolení vyskočit. V hloubi jeho snění byla touha, bez lítosti svléct bílý plášť Evropana a stát se sám sebou: ale ani on neví, co tím myslí, a z principu věci samé mu to nepřísluší vědět, dokud nepřekročí tento práh.

Na hladině vody ve sklenici, která stála před Srbkou stejně jako ve dne, pluli polomrtví komáři. Kdo má právo přestříhnout

zlatou niť požehnání? A i kdyby nebylo zlaté niti, kdyby celá cesta byla bludná, kdyby nebylo Lotosů a Světél, bílých guruů a karmy, kdyby – ó běda – nebylo ani úniku ze strasti světa, kdo má zcela prostě právo připravit ji o tak šťastnou smrt?

Ale nechá-li ji zemřít bez pomoci, teď, zde, před svýma očima, tak už se nemá kam vrátit. Pak musí čestně odložit doktorský diplom, pak musí jeho víra v Lotosy a Světla napříště překračovat každou myslitelnou mez.

Zaplavil ho náhlý, dávno nepoznaný hněv. Prudce se hněval na toho malého lžigurua, vicemistra, tu podstrčenou lstivou opičku. To on tady nese odpovědnost! Nesmí ji záludně svalit na něj, tak bezbranného ve svém žákovství! A svámi Dévánanda? Jakto že tu není? Neslyší, jak je úpěnlivě volán? Kam odložil svaté naslouchátko? Proč nekoná další ze svých, „četných zázraků“?

Pod jeho hněvem byla úzkost, mnohem svíravější: a co když je to celé zkouška? Velkolepé aranžmá obřadu zasvěcení. Je to test s jednou kuličkou černou, jednou bílou – buď vyhraje, nebo prohraje.

Měl tísnivý dojem, že za dveřmi někdo nedočkavě přešlapuje. Když se dnes probudil a zjistil, že do tváře mu zblízka hledí Kumár, ztratil tady pocit bezpečí. Třeba je hlídán na každém kroku. Polopropustné zrcadlo jasnozření dovoluje guruům ho sledovat i skrz zavřené dveře. Dům zatajil dech a čeká – tento dům, jak řekl Kumár, plný různých sil.

Znovu se otočil přímo k Srbce. Jak místnost tmavla, oči se jí otvíraly. Žena si dlouze a lačně lízala okoralé rty.

„Co mám dělat?“ zeptal se jí náhle a takřka nevědomky. „Co vy chcete, abych udělal?“

Cosi zamumlala a dál si drhla suchým jazykem suchá ústa.

„Nechci vám ublížit. Prosím vás, věřte mi. Skutečně si přeju vaše dobro.“

Nikdy nikdo, ani jeho pacientky, na něm nezávisel s tak úděsnou plností. Byla-li jeho víra v právu, byly-li Lotosy a Světla, ten vztah překročí i hranice smrti. Pak jsou to zásnuby na karmické Navždy, s tou ženou, o jejíž existenci neměl dnes ráno ani tušení.

Chvíli zhluboka dýchal a pak řekl vědomky a nahlas: „Bože! Pomoz mi!“

Srbka na něj upírala prázdné oči. Viděla ho? Možná ano, možná ne. V jejím mumlání byla krátká kaskáda zvuku, který se přehrnul jak malá vlna smíchu: ale mohla to být jeho fantazie. Jakési duté místo hned za hrudní kostí pocítilo, jak je prázdné. Najednou se rozhodl.

Odvrátil pohled od ženy a rychlým krokem přešel místnost. Rázně otevřel dveře. K jeho překvapení za nimi nikdo nestál. Před ním se v blikajícím světle prostírala pustá dlouhá chodba. Napadlo ho, že už není slyšet modlitba.

* * *

„Chci mluvit se svámi Garudánandou,“ řekl v kanceláři Indce v džínách.

„Teď vám ho nemohu zavolat, je v meditaci.“

„Věc spěchá,“ namítl.

„Lituji, teď nelze svámiho rušit.“

„Jde o život vaší frekventantky.“

Indka už řekla všechno, co říct chtěla. Neměl tu nejmenší potřebu se krotit. Vrásky mu sjely ke kořeni nosu a on udeřil pěstí do stolu:

„Jsem lékař, mám za ni odpovědnost. Varuju vás! Může dojít ke krizi vitálních funkcí. Prodlení je zločin jak z hlediska humanity, tak z hlediska práva!“

Indka zlehka pokrčila rameny.

* * *

Garudánanda skutečně přišel asi za dvě hodiny. Když vyslechl verdikt (ženu je třeba zaléčit, a to neprodleně, rychle doplnit tekutinový systém), jeho bystrá tmavá očka prozradila jistou úlevu. Ukázalo se, že tento duchovní hotel má překvapivě slušnou ordinaci. Kdosi zavolal tři „učedníky“, přišli dva muži a Kanadanka středního věku v sáří, sirá, hubená, s půvabem bahenního květu, neklamné znamení durgy na čele.

Nebyli si představení a hned navázali naprosto praktický kontakt. Dával věcné instrukce, tělesnou stránku věci nechal na nich. Takřka bez zájmu přihlížel, jak obratně uchopili Srbku v podpaží a pod koleny a přikurtovali ji k lehátku. Bránila se kupodivu málo, jako by nebyla přítomna v tom tlustém propoceném těle. Jen mumlání krátce zesílilo, když ji nesli ze dveří.

Dál už to byla věc rutiny. Kanadanka byla, jak vyšlo najevo, zručná zdravotní sestra a pod jeho dohledem zavedla kapačku do předloktí. Srbka se ani nepohnula, když jí jehla hladce vjela do žíly.

Napadlo ho, ke kterému křídlu asi patří tito tři. Odsuzují ho? Schvalují jeho postup? Jsou to budoucí přátelé, či nepřátelé v tomto noci zavaleném domě, kde má strávit čtvrt roku, a ještě tu není ani den?

Mumlání postupně sláblo. Po chvíli se tělo uvolnilo, blyštivé bělmo zmizelo za nateklými víčky. Zvenku se zdálo, že Srbka klidně spí.

Poslal své asistenty pryč a řekl, že bude u ženy bdít sám. Pokývli, neosobně pozdravili. Žádný komentář k tomu, co se stalo. Usedl u Srbčina lože a padla na něj všechna tíha cesty. Nejasně věděl, že tu stejně musí zůstat, protože netrefí do vlastní ložnice.

Náhle se Kanadanka otočila ve dveřích. Uzavírala odchod trojice a poprvé na něj pohlédla zpříma. V její úzké liščí tváři bylo tolik pohrdání, že mu až ustydly konečky prstů. Mohl to být ovšem omyl, kontakt trval příliš krátce a durgy se tváří pohrdavě stále, přesto v tu chvíli ztratil i poslední zbytek naděje.

* * *

Durga za sebou zavřela a Srbka spala. V celém domě bylo ticho. Asi na okamžik vsedě usnul, protože náhle otevřel nějaký šuplík a v něm ležely jeho hodinky.

Když mu bylo osm, dostal je k Vánocům od maminky. Brzy nato byl na dětském karnevalu a tam mu je kouzelník nějakým trikem odčaroval z ruky. Před jeho očima a před zraky plného sálu je hodil do hmoždíře většího než kýbl a roztloukl je na prášek. Několik strašných minut se mu zdálo, že už se nikdy nemůže vrátit domů. Pak kouzelník zatočil nad hmoždířem šátkem a hodinky vyndal zcela neporušené. Pocítil úlevu, že přece jen smí domů, ale hodinky si už nepřipjal a od té příhody je nechtěl nosit. Ztratil k nim důvěru: nebyl si jist, jsou-li to doopravdy ony, a na noc je zavíral na dno šuplíku.

Probrala ho přesezená noha. Nepříjemně mu v ní mravenčilo. Vstal, aby se trochu protáhl. Uvědomil si, že je skoro jedna v noci. Včerejšek byl třetí den od chvíle, kdy si zcela zbytečně oholil hlavu, za který mu nenaskočil ani bod.

* * *

Ó Durgo, matko deziluze,
píjící krev, hltající syrové maso,
matko všech bohů a bohyň,
vládkyně světa,
blátivá, tančící bez ustání,
strašlivá ve své velikosti,
tobě buď úcta,
dhúm!

Šestatřicáté kuře Mistra Wu

à V. L.

„Je tu váš synovec, Mistře,“ oznámil pikolík se záhrobní skleslostí v hlase, v domnění, že mluví jako vzdělanec. „Byl by přešťasten sto dalších převtělení, kdyby vás směl přijít pozdravit.“

Wu stáhl obočí, až se mu pod čelem proluly zježené bílé chloupky. Neměl tu nejmenší chuť posté poslouchat výklady o spojování slabik *sin* se slabikami *sa*, ale dost dobře nevěděl, jak by se dal zapřít. Vůně, kterou kdysi sám nazval „porcelánovou pannou“, se jistě táhla chodbami až na dvůr a v celém císařství nebyl nikdo, kdo by dokázal porcelánovou pannu připravit. Jen on. Jen on! A právě jenom on!

Pocítil únavný tlak v hlavě, hluchý tlak několika neurčitých představ („proslulost – nahota – není kam se schovat“), ale neměl kdy si porozumět lépe, protože právě zažehl plameny, dávaje bedlivý pozor, aby komíhal pánvičkou přesně v rozkmitu tří a ve výši tří čtvrtin palce, protože jen tak se „panna“ mohla správně uvolnit.

„Ať vstoupí.“

Obtloustlý stárnoucí mladík přešlápl ve dveřích a pak se podél stěn bezradně posunul dovnitř. Měl měkké břicho a dlouhé tenké nohy. Klátil se na nich jako brodivý pták.

„Je dusno,“ řekl vyčítavě.

„Hnusnodusno,“ dodal po chvílce.

Sundal si klobouk a ne zrovna přepjaté čistým šátkem si vytřel plešatící hlavu a krátký opruzený krk. Pach jeho potu se vmžiku

smísl s porcelánovou pannou a Wuovi dala jen šestiletá klášterní výuka v krocení niterných démonů sílu nedat svou nechť příliš najevo. Sic si byl téměř jist, že na hotovém díle nikdo tu úchylnou vteřinu nepozná, nicméně dokonalost byla nenávratně pryč. V nejkritičtějším okamžiku, totiž když se kousky masa poprvé mysticky zasnoubily s modře hořící šťávou z jenských fazolí a pepře, provanul je cizorodý zápach – a to nikdy nebude věci na prospěch. Copak ty dvě husy, řekl si Wu, míně tím císařovnu a její starší dceru, ty to nepoznají, ale já, já bych to nevzal na jazyk.

„Díky ti, vyvolený, za-sklonění-se-k-mé-ubohé-nepatrnosti,“ zamumlal přesto. Nezabralo mu to ani zdaleka tolik času, jak by se na první pohled mohlo zdát. Byl to jen běžný idiom, který staleté zneužívání a odvěká vyhanost už omlely na několik matoucích slabik, které nevyjadřovaly zhola nic. Básník se zadíval na kulatou židli, jako by nevěděl, co si s ní počít, a konečně se ztěžka usadil.

„Co to vaříš?“ řekl bez zájmu.

To byla otázka! Wua se to dotklo, lehce, jenom jako tykadlo. Porcelánovou pannu znal prostě každý. Sám synovec jí snědl přinejmenším tolik, kolik váží, tak už by tu vůni věru mohl znát! Co kdybych se já zeptal: A ty, copak to píšeš za básně? Neznám je. Nikde se nepředčítají tvé básně! – Niterní démoni se chvilku bavili představou, že to snad řeknou i nahlas, ale Wu na to právě neměl čas.

„Večeři císařovně,“ odpověděl klidně.

Jídlo už bylo takřka hotovo. Zbývalo je nalít do kamenné mísy, dobře vytřené hořkým kořenem. Wu už obvykle mísy sám nevytíral, jenže včera přistihl maličkou mastnou děvečku, jak strouhá kořen a za nehty má plno špíny. Rozzuřil se a napráskal jí velkou sběračkou. Chvilku mdle kňourala a dnes se tu od rána nedala

vidět – nu, zřejmě má strach a stěžuje si některé své hysterické tetce, že se s tím starým bláznem nedá vydržet.

Sám! Na všechno sám! zanaříkali démoni a Wu začal přesně, veleobezřetně, z výšky dětské paže slévat prudce vonící hmotu do rozpařených mis. Když se vlahá panna dotkla syčící kameniny, proběhlo v ní poslední a triumfální zachvění. Sklovitá masa se svištivě srazila, jako by chtěla zvločkovatět, ale zdržela se toho a její povrch mírně rozpraskal. Vypadal teď jako promrzlá plet velmi bledé dívky a získal tak stejně ušlechtilý nádech, jakým se skvěly staré miniatury. Wu věděl, že teprv tím dosáhne odstupnění chutí. V prasklinkách netuhly šťávy rovnoměrně a kůrka se stala koncentrátem nejpikantnějšího hrotu díla: chocholem chuti, její koloraturou.

Wu si jako vždycky v této chvíli vzpomněl na den, kdy trik s horkou mísou objevil. Nebylo mu ještě ani třicet a běžel tehdy bez zastávky až kamsi k Zасыpaným studnám jako pomatený vysokou zvonivou radostí.

„Císařka moc žere,“ řekl básník netečně, rozepjal si pás a vyvalilo se mu břicho. „Princeznice taky. Jsou to pažravky.“

Často měl ve zvyku komolit ta nejobyčejnější slova, jako by ani neuměl svou řeč. A to byl jeho učitelem kdysi nejslavnější gramatik říše! V patnácti mu synovec v potyčce vyrazil oko a byl ihned odeslán do provincie. Jen příbuzenství s Wuem a tehdy i Wuova silná ruka mu umožnily vrátit se po mnoha letech zpět.

Básník si strčil ruku pod hedvábí.

„Mluvil jsi s cenzorem?“ zeptal se, zívá a z divokého vlnění stuh bylo zřejmé, že se právě čile drbe na břicho.

Á, tak proto tu čenicháš! pomyslel si podrážděně Wu. Přišel jsi vyzvídat, jestli ti letos konečně budou předčítat ty tvoje... tvoje... Váhal, ale na mysl mu přicházela jen jakási zkomolená slova

v synovcově stylu, tak od zpřesnění pojmu radši upustil. Nu, tak čekej, hochu, čekej. Myslím, že už pro tebe stejně dělám víc, než je ti zdrávo, když tě nechávám parazitovat na společném jméně – nebesa vědí, že sám jsem z toho neměl nikdy nic. Ale abych je navíc zostouzel tím, že budu prosazovat ty tvé... ty tvé... Objevila se stejná potíž jako prve a Wu přemýšlení rychle zanechal.

„Cenzoři,“ řekl přísně, „jsou teď zavaleni prací. Do soutěže k oslavě císařova svátku došlo letos přes sto básní. Cenzoři se zamkli do knihovny a studují je celé dny.“

Synovec, jako by se ho to netýkalo, ospale civěl na začouzený strop. Porcelánová panna byla co chvíli jemnější, vsakovala se do nepaměti jako sen do bdění a zůstávala po ní stejně bezobsažná, znepokojivá a dutá chuť. Synovec už ji určitě necítí, napadlo Wua, a pak, za asi dvojnásobnou dobu, ji pozbudu i já. Kolikrát už jsem ji takhle ztratil a kam mi vlastně mizí? To už se nikdy nedozvím.

„Císař nejspíš zmizí,“ pronesl náhle synovec stejně bezvýrazným tónem, jakým mluvil o všem. „Přišel jsem na to, když jsem provedl strukturální analýzu dvorské poezie za posledních sto let.“

* * *

Tady by snad měla přijít krátká odbočka. Týká se překladatelské odpovědnosti za slova *strukturální analýza*, za slova *cenzor*, *parazitovat*, *koloratura* a konečně i za většinu ostatních.

Jsou dvě základní cesty, jak překládat to, co není ještě, anebo to, co není už. Buď zkratovým obloukem věčné současnosti, ve víře, že smysl slov i věcí trvá a jako Zenonův šíp v letu tkví. Nebo se držet modelu bábelského a úzkostně lpět na doslovném znění naprosto jedinečných, samotkou místa a času obehnaných slov. Volíme způsob první, ale není tím řečeno, že lepší. Synovec tedy rozhodně

neřekl *strukturální analýza*, ale kdybychom šli do důsledků, ani on nebyl *synovec*, ale *druhá levá krev s maskulinní hláskou*, protože tak stupeň jeho příbuzenství postihuje vzpomenuťá řeč.

Slovo *cenzor* v profesním slova smyslu znamená zhruba totéž, co si pod tím umíme představit dnes. *Hlavní cenzor* – abychom věděli předem, co je třeba – už není profese, ale titul, podstavec cti a říšské moci, a dlužno říci, že podstavec dosti vysoký.

* * *

„Cos to řekl?“ vykřikl nechápavě Wu. Neměl tím na mysli císařův osud, to nevzal vážně tak dokonale, že na to vlastně ihned zapomněl. „Kde jsi přišel k dvorským básním za posledních sto let?“

„Mám je,“ pokrčil rameny básník.

„Odkud je máš?“ naléhal Wu.

„Z bibliotéky. Tam je stejně nikdo nečte, bylo na nich na prst prachu. Jednoduše jsem je odnesl.“

Wu jenom zvedl oči k nebi. Básník náhle zostražitěl. Rozhlédl se kolem a pak se předklonil.

„Ale já jsem to odhalil!“ zašeptal teatrálním šeptem. „Jen jestli už ale není pozdě! Sedni si, vysvětlím ti to.“

Wu si nesesl. Byl to už starý muž a velmi nerad vstával. Kuchyň bývala v tuto hodinu, kdy sluhové vynesli mísy a vymetli závěje popela, poprvé za celý den tichá. Wu zůstával sám. Napjatý a bdělý, věnoval noci experimentální práci. Spával málo, i to především proto, že už nerad vstával, a mnohdy teprv za ranního šera, kdy hvězdy odjížděly z fatálních konjunkcí a velicí rudí papoušci začali skřehotat nad východní branou, konečně odkládal mísky s přísadami a nořil tenký rozedřený jazyk do vody.

„Přirovnali ho ke slonovi už osmsetdvaadvacetkrát!“ oznámil básník s vášnivým zaujetím, které u něho Wu neznal – alespoň ne od dob, kdy na něj hoch křičel, že byl ve sporu s učitelem v právu a vyražené oko nemá na tento zásadní fakt žádný vliv. Jenže to mu bylo patnáct.

„Vím to do puntíku! Nesčetněkrát jsem to přepočel! Už nikdo to nesmí udělat, nikdy! Je to... je to smrt!“

Wu s údivem viděl jeho pórovitou kůži, na níž silou rozčilení znovu vystoupila dětská jizva jako dávno zašlý, větrem odřený nápis z náhrobní desky.

„Proč by nesměl?“ řekl odměřeně. „Básnictvím se nezabývám, ale to přirovnání se mi jeví stejně trefné, jako uctivé.“

Básník zařal pěsti.

„K čertu s trefností! Do háje s uctivostí! Oni už přestoupili míru! A brzo přijde trest!“

Wu vůbec nechápal, co chce synovec říct. To, co tvrdil, se velmi podobalo pravdě, i když by to Wua nikdy nenapadlo počítat. Přirovnávat císaře ke slonovi bylo tak běžné, že už se nad tím nikdo nepozastavil. Slon se k tomu hodil nejen krásou, ale i silou a konečně i důstojností, které se odjakživa v říši těšil. Oslavné básně, které všichni básníci země každoročně zadávali do soutěže k císařovu svátku, se vskutku, jak si uvědomil, slony pokaždé jenom hemžily. Ale pořád nenahlížel, co někdo může mít proti tomu. Bylo tomu tak odpradávná, co Wu pamatoval, za císařova otce, za jeho dědečka a pravděpodobně i mnohem dále, dokud nit minulosti nebyla přerována nějakou válkou nebo zemětřesením.

„Už nikdo nebásní!“ zasyčel synovec. „Jen to kradou jeden od druhého! Jsou horší než vykradači hrobů. Jsou to hyeny!“

„Tak pozor! Mladíku, dej si pozor!“ zvýšil hlas Wu. „Oslavnou báseň ještě nikdo neukradl! Na to jsou císařští cenzoři obzvlášť

přísní! Za krádež soutěžní básně jsou dnes horší tresty než za polní pych!“

Synovec vsedě dupl oběma nohama do podlahy.

„Vloni pan Hajó zvítězil básní: Moc císaře je jako slon ve hlavách stáda! To si myslí, že jsme zapomněli, že před osmadvaceti lety byla čtena Asúmova znělka: Císařova moc se řítí jako rozzuřený slon?“

„To se ale přece vůbec nedá srovnat!“ trval na svém neoblomně Wu. Jeho profese mu dala velký smysl pro subtilnost variací. „Slon, když se řítí sám, si počíná zcela jinak, než když vede stádo. To přece každý ví!“

Synovcovy bledé oči ještě trochu zbledly.

„Je to spiknutí,“ šeptal. „Je to zrada intelektuálů. Chtějí císaře zničit!“

Wu se nepohnul. Byly doby, bývala celá decenia, kdy by mu brianze těchto slov rozmetala kuchyň, ale teď právě císařství tkvělo v epoše politické siesty. Už skoro dvacet let nebyla válka. Bylo to hlavně tím, že císař byl už stařec (Wu byl mimochodem přesně o den mladší) a ti z jeho nejvěrnějších, kteří se udrželi na svých místech, zestárli s ním. Zákon džungle a hladové boje o život, to se teď odbývalo mnohem níže, mezi mladším úřednictvem, které ještě mělo svěží dravost a díkybohu žádnou moc. Ale zde, na špici, kde se několik slabnoucích starců chvělo jak hedvábné vlajky, se váha nebezpečí a vin přenesla do symbolů a ne do činů. Zde se bojovalo úsměvy a urážkami, prohřešky proti etiketě nebo dvojsmysly. Pohled ve správném okamžiku odvrácený stranou hýbal dějinami. Tady už se dávno nevařila krev.

„Strýče! Strýče!“

Synovec se vztyčil ve své neforemnosti jak prorok.

„Strýče! Víš, jak se píše slovo *thaut*?“

Rychle vytáhl ze záhybu šatu papír a strčil ho Wuovi pod nos. Byl na něm znak *císař*. Ach tak, byl to znak *thaut*.

Wu tázavě sroloval vrásčitá víčka. Měl dojem, že je to jakýsi „chyták“, typ hádanky, které básník miloval jako dítě, a neměl tu nejmenší chuť se nechat nachytat. Slova *císař* a *thaut* – z nichž druhé znamenalo jakési polozapomenuté mytické zvíře – se v této řeči nevyslovovala stejně, ale kdovíproč měla jenom jeden znak. Věděl to každý, a protože *thaut* se v běžné řeči vyskytoval velmi zřídka, dokonce to ani netropilo zmatky. Nebylo na tom pranic k pozastavení.

„Vidíš? Vidíš?“ šeptal synovec a jizva se mu nalávala krví. „A takové to bylo krásné zvíře! Mělo zlaté rohy a umělo létat vzduchem! Je ho věčná škoda. A tak by to snad mělo skončit se slonem?“

Wu odstrčil lístek.

„Nechápu, co máš pořád proti slonům. Císařovi se líbí být k nim přirovnáván. Císař má slony velmi rád.“

„Tak já ti to povím,“ prohlásil synovec, vstal, zmačkal papírek a hodil ho do ohně. „Tobě to řeknu, ty mě nezradíš. Za života jednoho z císařových předků, přesněji řečeno koncem éry jeho děda, bylo nejběžnější metaforou, že císař je jak *thaut*. Krásný jak *thaut*, bystrý jak *thaut* a zázračný jak *thaut*. Mleli to všichni, básníci nebásníci. Pak si císař přímo připsal titul *Thaut*.“

„Odkud to víš?“ zbystrčil Wu.

„Vždyť jsem ti říkal. Z bibliotéky.“

„Kdo ti půjčil básně z doby císařových předků?“

„Sám jsem si je půjčil!“ odsekl synovec popuzeně, jako by vůbec nenahlížel, co na tom může být podivného. Ve skutečnosti to bylo stejně šokující jako půjčit si k domácímu studiu samu princeznu.

„Ne, nebudu tě chránit! Nikdy! Už pro tebe nehnu ani prstem!“ rozkřikl se Wu.

Synovec se k němu tajuplně sklonil.

„Zjistil jsem něco, co nikdo neví. Ani můj učitel mi o tom nikdy neřekl. Tehdy, dávno, se slovo thaut psalo jinak. Mělo vlastní, chápeš, úplně samostatný znak!“

„Nepočítej se mnou, až budeš v kaši! Zřeknu se tě! Stejně jsem to měl udělat dávno!“

„Teprve když si císař sám začal říkat Thaut, začla se ta dvě slova psát stejnými znaky. A zároveň ta metafora zmizela z poezie, naráz, okamžitě, jako by se po ní slehla zem! Chápeš? Copak ještě někdo mohl napsat: Císař je jak thaut? Vždyť taková věta by byla nesmyslná! Byla by nejen nesrozumitelná, ale vypadala by i hrozně nejpapná!“

Wu si proti své vůli vzpomněl, že mu chůva kdysi o thautovi vyprávěla. Přísahala, že ho viděla na vlastní oči. Jestli si pamatoval správně, bylo to cosi jako kamzík, jenže chytřejší a způsobilé k letu. Slon byl mnohem silnější.

„Tehdy začli přirovnávat císaře k mnoha jiným věcem. K buvolovi, k slunci, dokonce jednou k obilí. Byla to pro poezii skvělá doba!“

Ach ne, vzdychl si Wu v duchu. Slabiky *sin* a slabiky *sa*. Jestli ho nevyhodím, začne mi za chvíli recitovat svoje výplody.

„Ale teď už padesát let melou: Císař je slon! Císař je slon! Nevzali si poučení z toho, jak to dopadlo tenkrát. Nic se nesmí opakovat mockrát, jinak to zničí samo sebe. Tenkrát to jenom náhodou, slyšíš!, jenom náhodou zničilo thauta. Ale tentokrát to zničí císaře!“

Wuovi v odpověď na tu tirádu napadly dvě věci. Prvá: jak málo sympatií vzbuzuje ten člověk! Druhá: představený kláštera, ten by s ním udělal krátký proces. Ty chytáky by chlapec pustil z hlavy raz dva.

„My si myslíme,“ naklonil se synovec až k němu a vzrušením polykal všechny koncové hlásky jako venkovan. Byl to zlozvyk z provincie. „My věříme, že thaut neexistoval. Že je to jen zvíře z bájí. Ale jak to víme, co? Co když existoval, tehdy, lítal po horách a nosil zlaté rohy? Kdo to proboha může říct? Co když zmizel teprv tehdy, když mu císař sebral jeho jméno, když mu je vyfoukl před nosem, jako by na ně měl právo, jako by mu jednoduše patřilo? Co když musel zmizet jenom proto, že už se sobě podobali příliš, že na světě nebylo pro oba místo a thaut to prostě projel?“

Synovec praštil pěstí o koleno.

„Ale slon je silný. Ten se nedá. Slon ne!“

Wu mu ani teď neporozuměl. Dokonce ani synovec si nerozuměl zcela, protože se zdlouhavě a bez potřebné výbavy intelektu snažil vymezit pojem, který ještě nebyl sveden do existence. Byl to – řekněme – pojem redundance a s ním spřízněné pojmy inovace, informační estetiky nebo snad vyčerpanosti repertoáru. Ale ty pojmy nejenže dosud neexistovaly, ale v existenci samé se dosud nevzbudil ani onen tlak, který se časem sevře jako záhyb kolem některého z bodů a prostým stiskem si slovo vynutí.

Wu ani synovec nemohli vědět, že se to v této části světa má stát až za dobrých dvě stě tři sta let. Ale to už tento palác skrz naskrz proroste travou a praprapravnuke papouška od východní brány zahyne steskem kdesi v cizí zemi, o níž v paláci dnes nikdo nemá ponětí. Oba věděli jen tolik, že synovec je trpce pokořen svou bezvýznamnou rolí a že už slávy asi nedobude – a on sám chápal vlastní slova o to méně, oč víc je zahlcovaly zmíněné pocity.

„Slonů je hodně,“ usmál se básník potměšile. „Vypadají dost kurážně, nemyslíš, strýče? Poslední týdny se na ně chodím dívat a sleduju je celé hodiny.“

Potom se předklonil tak nízko, že se nosem dotkl spony na Wuově hrudi, a Wu spěšně udělal krok zpátky. Už léta mu ničí tělesná blízkost nebyla příjemná.

„Řekni: Císař je slon!“ poprosil synovec náruživě, ale nečekal na odpověď a sám si hned vyhověl: „Císař je slon. Císař je slon. Císař je slon.“

Chvilíčku vyčkával, jako by naslouchal jakési subtilní ozvěně, a pak zavrtěl hlavou:

„Nic. Už to nic neznamená. Císařovi není pomoci.“

To, co řekl, bylo velmi prosté. Všechna slova, která užil, Wu důvěrně znal. Dokonce žádné nebylo zkomoleno. Ale nerozuměl jim. Nejen to, dokonce je v pravém slova smyslu nezaslechl. Nikdy je sám nepomyslel a nikdy nepřemýšlel v jejich blízkosti. Později, za časů papouškova prapravnuka, už by je leckdo chápal a za další tři generace budou němá stáří, ale teď byla němá novost a Wu vůči nim cítil jen cizotu, pocit starci tak běžný, že ani ten ho na nic neupozornil.

„Běž,“ řekl. „Jdi domů. Teď už chci být sám.“

Synovec šouravě, bez odmluvy povstal. Náhle zas vypadal tak bezvýrazně jako vždycky, až na krátkou horečku poslední řeči. Dlouze se rozhlížel po místnosti, jako by zapomněl, kde jsou tady dveře, a potom řekl trochu kňouravě:

„Strýče! Kdy budeš mluvit s Hlavním cenzorem?“

Ó nebesa, už zase! Prosby a žádosti, mumlání, fňukání, zmlkání hovorů, když vejdu do dveří, mizení v ohybech, špitání za zády, chytání za rukáv -

„Hlavní cenzor mě nenavštěvuje!“ odpověděl ostře.

„A nemohl bys... pro staré přátelství -“

Wuovi najednou vzpěnila krev v žilách.

„Už ať jsi venku!“ zařval. „Táhni pryč!“

Synovec vyšel, Wu ho nevyprovodil. Jen se díval, jak se mladíkova nahrbená záda klátí chodbou, a pomyslel si: Jak staře ten člověk vypadá! I mně bylo v jednatřiceti celých jednatřicet, ale já stárnul jinak. Byl mohutný proud mládí, a proti němu se hnal mohutný proud stáří, a jejich vody se mísily s řevem, jako když praskne přehrada. Ale on, to je taková strouha ve vysychajícím blátě.

Vnímal tu představu naprosto jasně, ale nemyslel ji, a kdyby měl promluvit o synovcově stáří, nenapadlo by ho ani slovo voda, ani slovo strouha, ani slovo proud.

* * *

Když Wu vstoupil do věku Řeky zvaného *mezotés* (tady se tomu květnatě říkalo „Čas polední hory“ a i zde to znamenalo nejsilnější věk muže od čtyřicítky do padesátky), tvořil a vynalézal s velkou lehkostí. Měl značnou ctižádost a díky létům v klášteře i mimořádnou kázeň. Jeho invence se zdála bezedná.

Když tehdy, v jeho šestačtyřicátém roce, povstala tradice, že každý rok na počest císařových narozenin připraví zcela nové kuřecí menu, nepovažoval to za nic těžkého. Pokládal za jisté, že bude mít nápady celý život a vždycky bude v jeho moci stvořit něco, co tu ještě nebylo. Nikdy nepředkládal hostům vrchol svého umění určité doby. Nabízel jednu z možných verzí, v překypující plnosti inspirace. Sám v sobě viděl gejzír vzniku, nevyčerpatelné centrum novosti.

Zpočátku netušil, že se *Wuovo nové kuře* stane zvykem, který celá říše učiní svou záležitostí. Nevěděl ani, že tato doba – tento dvůr, tento kraj a toto postavení planet – tradici zbožnilo a nadužívá ji jako ochranu proti nevypočitatelnosti sebe samé. Čas řine, změny zuřivě rvou hranice jsoucna, cáry epoch víří v zimním větru, ale

jedna věc zůstává jistá: rok co rok, v den císařových narozenin, se sjedou hodnostáři všech sedmi provincií, aby ochutnali nové kuře Mistra Wu.

Kuře patřilo k císařovu svátku stejně nedílně jako císař sám. Z jeho ochutnávky se stal obřad. Pochopitelně to byla velká čest. Počet vyvolených po léta kolísal, ale nakonec se ustálil na dvaadvacítce těch zcela nejmocnějších, kteří toho dne směli snídat pouze vlažnou vodu, kterým nebesa dopřála vůbec neobědvat a kteří s východem malé podzimní večernice konečně dostali hlubokou misku a v ní pět šest soust nové úpravy kuřete. – Wu občas přemýšlel, zda se mu povedlo vychovat alespoň jednoho pravého gurmeta v říši, který by jeho umění cenil jako znalec. Rozhodně aspoň zdespotizoval dvaadvacet lidí do té míry, že si před jídlem vykloktali ústa a dokázali nepromluvit, dokud nespokli.

Wu řadu let ani netušil, že tento zvyk mu kromě slávy vynese i funkci komořího (zenónským jazykem řečeno), později vrchního komořího a nakonec jakési nejasné postavení jednoho z nejmocnějších mužů říše, jehož cholerické skřeky nad pánvemi rozhodovaly o osudu dvora spolehlivěji než vládní petice.

On sám by ani nedovedl určit, kdy si poprvé nebyl zcela jistý, že tohoroční úprava není zcela nová vzhledem k předešlým. Snad to bylo kuře v sezamu, před devíti lety. Sezam sám nebyl nic původního. Originalita spočívala v něčem jiném: opeřenec byl od vylíhnutí krměn speciální směsí bylin a zrní, máčenou v hořkých nálevech. Bylo to neuvěřitelně důmyslné a až děsivě pracné, ale navzdory tomu výsledek chuťově nepřinesl příliš nového. Dvaadvacítka strávila své porce s nemenším nadšením než jindy, což Wua sice poněkud uklidnilo, ale vzbudilo to v něm pocit ne zcela adresného opovržení.

Byla přece léta k nesrovnání lepší, objevenější a osobitější. Například rok úřednických voleb, kdy našel skutečně mimořádnou příchut', zvanou od té doby *Oplakávám tě, ztracená lásko, má nevěsto Li*.

(Jen na okraj: Tyto názvy nebyly Wuovým dílem, vymýšlela je, či spíš přiřazovala podle klasického klíče, sama císařova literární kancelář. Nevěsta Li spadala do jakési báje, snad dokonce nějak složitě souvisela s rodokmenem vládce, a proto tu byla obzvlášť v oblibě. Ale Wu sám její historiku neznal, nezajímala ho a rozhodně ji nikdy neoplakával.)

Li za svou slávu vdělila především tomu, že byla z kuřat, která se v kraji nepěstovala. Wu si je dovezl z jihu. Už jejich dlouhé krky působily cizokrajně, ale především práce na nich byla mistrovská.

Wuovi se ve velkém vedru několik kuřat zapařilo cestou. Když to zjistil, propadl záchvatu strašlivého vzteku a div neutloukl dva usmrkánky, kteří se s vozem loudali. Byl tehdy kolem padesátky prchlivý a velmi neurvalý. Ale pak, po nesmírném úsilí, hodiny mučen na pomalém ohni osvícení, přišel na to, jak využít lehce nahnilého tónu, a vytvořil menu zcela nezvyklé.

Tehdy se naučil tajemství, že chyba je odchylkou od normy stejně dobrou jako každá jiná, a dokonce se načas experimentálně vrhl na záměrné kažení různých poživatin, a nutno dodat, že objevil i na tomto morbidním poli leccos zajímavého.

Skvělý byl také rok princezniných zásnub, kdy smísil maso se sladce čpícími šťávami támového stromu a udělal z nich téměř dezert, či rok (dnes už nevěděl který), kdy kuře zmrazil, až sousta jemně cinkala v misce, a rok kuřecí pěny, našlehané jako bouřkový mrak. Byla léta, kdy stačilo se pouze koncentrovat a nápad se objevil tak rychle, jako když mu vyděšený sluha podal vidličku.

Ale teď už čtvrtý rok byla inspirace němá. Pátý, protože slavnosti jsou zase přede dveřmi. Už pět let nedokázal najít žádnou novou chuť.

Byly chvíle, kdy si Wu myslel, že další bezmoc prostě nesnese. Nepropadal rezignaci, protože byl především muž boje, ale poprvé byl vystaven tomu nejhoršímu: boji s nejsoucím. Kdyby měl před sebou jakoukoli cestu, byl by po ní šel do úmoru, ale teď už pět let stál stejně do úmoru na místě.

Mnohdy už býval ochoten věřit, že kruh se prostě uzavřel a z principu už je všem chutím konec. Ostatně i zde v paláci byla sekta astrologů, která hlásala brzký konec světa, „poté, co budou vyřčena všechna slova“, ale poměr k ní byl mlčky rezervovaný.

Wu tomu nikdy zcela nevěřil. Stále žil v naději, že ještě jednou kruh protrhne, že se vzepře stisku nejsoucího a najde tu bylinu, kterou nikdo ze smrtelných nechutnal. Snad stačí pochopit něco banálního, co je všem na očích, ale je skryto kouzlem samozřejmosti. Pak vznik bude přinucen se poddat a vytrysknout až z centra existence. Jenže slavnost se blížila a on dosud za svítání stával nad kupou našpiněných misek a ráno nechtě upadal do trhaných snů starců, z nichž si málokdy co zapamatoval.

Jistá úleva byla v tom, že vlastně nic ho nenutilo k práci. Dobře věděl, že mezi jeho hosty není ani jeden, jehož chuťová paměť by přežila šestatřicet let.

Wu teprve během let pochopil, že je to on, kdo je tu abnormalita. Nedobral se už ke zjištění, že až na mimořádný výšleh chuťové fantazie je člověkem zcela průměrným. Jeho jazyk byl zázračný plovoucí ostrov v moři povrchní vzdělanosti, nekultivovaných citů a dosti všední inteligence. Byl cosi jako dementní košická dvojčata, která odmocňují pětimístná čísla z hlavy, ač nikdy nepochopí praxi splachovacího záchodu. Anebo – ještě dál do věků! –

jako pařížský garážmistr, jenž mluví třiceti jazyky plyně, ale čte pouze komiksy a účty, protože jeho duch nepřekročí stahovací vrata garáže. – Wu věděl, že může klidně nabídnout kterékoli z minulých pětatřiceti kuřat, aniž by kdokoli cokoli poznal, ale to se mu pořád zdálo nemožné.

K tomu, aby propotil hanbou svou smrtelnou postel, docela postačí si pamatovat, jak vloni prostál den v Lučním pavilonku a celé hodiny se díval do vody. Těžké nízké nebe šedlo k noci a šílená řeka vlekla trosky, mrchy, rozmlácené stromy a zplihlé trsy vodních narcisek.

Ta nedůstojná historie se udála tak: Ohlásil kuře nadívané stonky říčních rostlin, ale den před svátky se rozvodnila řeka a bylo vyloučeno program dodržet. Všichni to chápali a nebyl zholá nikdo, kdo by to tehdy neuznal.

Jediný Wu v celém paláci věděl, proč právě říční stonky, ostatně nechutné a kyselé. Osm dní předtím – osm dní, v nichž vydrancoval slepičinec a jako Herodes vyvraždil generaci kuřat – přivandroval na dvůr jistý cizinec. Přesněji řečeno, byl to jakýsi synovcův podezřelý přítel, pravděpodobně na útěku před nějakou formou práva, a vprostřed noci si u něj vyprosil přístřeší. Vyprávěl, že na Pěti řekách začaly povodně a že celé vesnice s jekotem prchají do hor. Brzo ráno bez pozdravu zmizel a víckrát ho nikdo neviděl.

Wu byl na světě dost dlouho, aby si dal dohromady dvě a dvě. Den poté, co chlapík odvandroval, s rozmyslným strachem ohlásil svůj plán s říčními stonky. Pak už zbývalo jen čekat. Nevěděl, kdo s koho, jestli on, anebo čas.

Hodiny prostál, zraky na obzoru. Poprvé v životě připálil kaši. Čtyři dny vůbec nemluvil.

Nebesa mu prokázala aspoň tuto opožděnou přízeň. Povodeň přišla o den dřív. Slavnost tehdy zcela vzala zaslavé, celý dvůr žil

v hrůze a počítalo se dokonce s evakuací. V den jakýchsi netrpělivých náhradních oslav opustil Wu palác už zrána a celý den strávil sám v Lučním pavilonku, až mu sama císařovna dala vzkázat, aby to pitomé kuře pustil z hlavy a pro ni aby udělal hrst mandlí na pivo.

Jenže taková vzpomínka stačí člověku jedna a rok se zase nelítostně chýlil k podzimku. Slavnosti začínaly zítra. Nebylo kam volat o pomoc. Ono „kam“ – onen jakýkoli prostor nejen vnitřní – zmizelo se stejně neslyšnou záludností, s jakou zmizela sama invence.

Když byl Wu velmi mlád, byl velkou hladovou jímkou, do níž vtékal celý svět. Později (kolem padesátky, kdy byl nejpyšnější, nejprchlejší a také nečekaně mocný, na což si musel teprv zvyknout) nabyl dojmu, že on a svět jsou rovní partneři. Bylo věcí jeho vůle, čemu a komu se otevřel, po čem on první vztáhl ruku, aby to s rozmyslem a dobrovolně přijal. Ale teď byl konec. Už nebylo co pojmout. Dostal vše, co vůbec mohl dostat. Už žil jen ze sebe. Ústí světa se zvolna zavíralo. Dnes už nedostával od nikoho nic.

Ostatně, vnější svět se mu zúžil na nejmenší míru, na pouhý obal jeho fyzického těla, který se s ním sunul prostorem. Ale i to v poslední době jenom střídmě. Neopouštěl kuchyň, síň a dvě přilehlé chodby. Ve dnech, které prospal, v nocích, které prochodil z kouta do kouta jako šelma, ho sužovala neodvratnost jeho údělu. Čas den po dni ztrácel trpělivost. Svět byl těsný jako malá bota. Navíc byl Wu silně krátkozraký, ač o tom nikdo neměl zdání, a tím se naučil žít v bezprostředním, stále přísněji naladěném jen na to, co měl na dosah.

Velké schodiště už natírali rumělkou na počest svátků. Wu zamkl kuchyň a všechnu tíhu všední práce přebral na svůj štáb. Jednou či dvakrát si poslal pro koření. Dal si přinést mnoho ledu. Vyžádal si koš říčního písku a jednou dokonce tyglík bílé masti, které se užívalo jen pro kosmetický účel.

Poslední tři dny ho nikdo neviděl. Z oken se občas valil čoud černý a jindy čoud bílý. Zhusta bylo slyšet roztloukání misek o stěnu.

* * *

Noc se rozeběhla. Wu právě odhazoval mastnou sběračku. Koš přede dveřmi – jako vždycky v tuto dobu – překypoval podobnými věcmi. Najednou někdo tiše zaklepal.

Wu nabral na skleněnou, na konci mírně zploštělou tyčinku rudou kaši. Potom zavřel oči. Zaklepání nepřeslechl, ale nezareagoval. Už tolik let ho nikdo v noci nenavštívil, že nebylo proč náhle věřit na duchy.

Opatrně si potřel nejprve střed a po vteřině i špičku jazyka. Chvilku stál s jazykem vojensky vytrčeným a lokal vlny dechu, pak ho začal sykavě srolovávat zpět. Když se chuť rozlila po horním patře jako koberec jiskřivých barev, někdo znovu zabušil do dveří.

Ztuhnout, pomyslel si Wu. Ztuhnout jako ještěrka na pažitu. Není, s kým bych se chtěl setkat. Nikdo nemá právo vzít mi mou poslední noc.

Tiše si vypláchl ústa a s lovčí pozorností šel po stopě chuti, která se ještě chvěla na patře. Dělal to často. Jitra ho nacházela, jak chodí ode zdi ke zdi s ústy dokořán jak chrlič a kmitá jazykem, aby vypudil poslední dojem, který se mnohdy sesul na sám okraj bolesti.

Znal se mimořádně dobře. Klášter ho naučil důkladné a až na pár zanedbatelných maličkostí i anatomicky korektní znalosti těla, ale daleko nejlépe znal prodřenou plástev svého jazyka. Dokonce s ním vstoupil v ony podvojně vztahy, jimiž občas ego odstupuje od některé ze svých částí, aby si ji mohlo lépe prožít – i za cenu, že část pak

většinou svou klamnou autonomii zneužije a ožije svým vlastním životem. Byl to vztah, který lze nabýt k duši nebo k přirození, vztah plný citu, naivního poručnictví, zloby a nepochopení.

Nebylo v celém Wuově životě chvil, ne možná šťastnějších, ale úplnějších, než tyto minuty mezi lesknoucími se stíny, kdy stával v napjatém soustředění, drhna jazykem o rozdychtěnou dáseň, a vši silou se snažil pochopit. Cítit, rozlišit, vědět, přivlastnit si. A zas se vydával na obvyklou pouť ode zdi k peci a ohnivý jazyk mu jako nějakému zuřivému božstvu rychle vystřeloval z úst.

„Wu?“ řekl tázavě hlas ze tmy. A pak ještě jednou: „Wu?“

Wu strnul. V ještěrcím rigoru se cosi slabě hnulo. Na celém dvoře, v celém paláci a v celé širé říši nebyl kromě duchů mrtvých nikdo, kdo by mu směl říkat jenom jménem. Když zvedal petlici, srkavě vtáhl ostré sliny.

„Věděl jsem,“ řekl host a úzkou dlaní naznačil pozdravné gesto, „že tě tu v tuto dobu najdu, Wu.“

Wu zůstal stát mlčky a s rukama v rukávcích se díval, jak si Hlavní cenzor říše přesnými, akademicky holými pohyby zahrnuje látku roucha a pak zpříma usedá tváří k němu. Několik minut oba starci mlčeli.

Venku zaskřehotal rozhněvaný zobák. Uvnitř tmy se často ozývaly zvuky, které Wu už nepoznával. Věta, kterou cenzor právě řekl, byla první věta mezi nimi za posledních třiatřicet let.

„Wu,“ pravil konečně cenzor neosobně, jako by říkal cosi mlhavého, „tvůj synovec bude zítra popraven.“

* * *

Úloha tohoto říšského cenzora v dějinách básnictví říše, ale svým způsobem i celého světa, není nijak zanedbatelná. V letech své

plodnosti ovládal celý kupní trh své řeči. Historie mu už tradičně vymezuje místo „spoluzakladatele lyriky subjektivní“, ale ono „spolu“ nesmí mýlit, protože všichni, kdo do něj spoluzapadají, se s naším cenzorem míjejí o stovky kilometrů a o desítky let.

Ted' si cenzor zvolna zajel rukou pod plášť. Vyňal papír.
„Tohle poslal do soutěže k císařovým narozeninám.“

Jeho tvář byla svým způsobem dokonalá – tak dokonalá, že lze jen těžko podat zprávu, jaký to byl zjev. On byl to, co je dokultivováno až k jakési abstrakci svého typu: ne do degenerace, ještě ne k dekadenci, ale k bezhlesé harmonii tvaru, k mělkému kráteru odmlčení na samém vrcholu dovršenosti.

Wu vzal beze slova list. Povědomým písmem – nedbalým, ale bez lehkosti, nečitelným bez půvabu – byl počmárán z kraje do kraje. Zvedl papír až k panenkám a zastyděl se bláhovou ješitností starců, kteří nezestárlí spolu. Okamžitě viděl, že je to nějaký chyták. První strofa zněla takto:

*Císař
je císař
je císař
je císař.*

Druhá:

*Císař
je jako císař,
který je jako císař,
který je jako císař,
jenž je císařem.*

Třetí strofa je takřka nepřeložitelná, protože vazbu mezi slovy *císař* a *císař* lze přeložit buď *nic než*, nebo *doslova takový*, či také *nanejvýš podobný* a ještě několika dalšími variantami. Ve starších překladech se občas objevuje možnost... *a právě jenom on!* a v současné formě jazyka (v tom, co z etymologických semen vůbec zbylo) potvrzuje tato vazba plnou totožnost dvou prvků v matematice.

Čtvrtá strofa je nejchaotičtější a pochopit ji lze jen v logickém i lingvistickém transu. Říká přibližně:

*Kdyby císař,
který je císař
a zároveň je i jako císař
a není nic jiného než císař
(a právě jenom on!),
nebyl císařem,
který je jako císař
a není ničím jiným
než právě císařem,
nebylo by císaře.*

„Co to má znamenat?“ řekl Wu, aniž zvedl oči. „Zbláznil se?“

„Ó... nemyslím, že by to bylo přímo takto,“ odpověděl cenzor oním nelišivým tónem, z něž nebylo nikdy slyšet více, nežli právě chtěl.

„Tak co mi to nosíš?“ vybuchl Wu podrážděně a upřel na cenzora oči. Ani cenzor nevěděl o jeho oční vadě a nemohl tušit, že zrak, který se do něj opírá s takovou svéhlavostí, z něj vidí pouze nezřetelný obrys a jen to mu dodává tak pevnou jistotu. Wu si byl tajné moci krátkozrakých vědom: tak hleděl na sluhy, když mísy nebyly dost horké, i na princeznu, když ochutnávala.

Druhý stařec odvětil úhledným obloukem prstů, které v řeči gest znamenalo *dávám vám přednost*, jako by naznačil, že by jistě odpovědět mohl, ale že dává Wuovi náskok, aby na to přišel sám. Wu tento trik znal z dávných let víc než dobře. Dvě letitá kouzla se němě prolnula a chvíli bylo ticho. Když konečně promluvili, sřekli se.

„Císař je teď velmi nemilostiv,“ řekl cenzor.

A Wu: „Můj synovec to ví?“

Cenzor zavrtěl hlavou. Vzápětí nečekaně dodal: „Proto jsem tady. Vysvětli mi to.“

„Já? Co ti já mám vysvětlovat?“ Wu odhodil list kamsi na podlahu. Obočí se mu zježilo jak tráva ostřice. Ani nevěděl, proč se tak hněvá, ale cítil, jak v něm vzlíná dávná zloba.

„A proč právě já?“

„Doufal jsem,“ pravil cenzor ústupně, „doufal jsem, že o tom budeš něco vědět. Jen proto si tě troufám vyrušit.“

„Nic o tom nevím!“ odsekl Wu. Jakousi skulinou paměti stoupal čpavý kouř a páčil. „Je to slátanina bez hlavy a paty. Je to nesmysl!“

„Nenavrhuji popravu,“ odvětil cenzor a úsporným, vyváženým gestem naznačil postoj naprostého odevzdání se, „a rozsudek nebude v mé moci zvrátit. Ale já sám bych si přál chápat něco tak... tak...“

Zaváhal a pak tázavě dodal:

„Něco tak... mimořádného?“

Co se týče cenzorovy role v dějinách poezie, patří k těm, kdo takzvaně předběhli svou dobu. Tuto věc provedl velmi zvláště. Předběhl svou dobu, aniž si doba vůbec všimla, že ji předbíhá. Co na něm bylo skutečně geniální, byla nenápadnost celé akce. S důvtipnou strategií si ochočil spády světa a nenápadně převrátil běh jedné epochy.

Poezie časově místní enklávy, do níž spadá narození starců, je ryze objektivní, převážně válečnická epika. Pracnější analýza nežli naše by v ní odhalila písňovou formu, stereotypnost dějových schémat a hlavně značnou chudobu. Převládal popis stále týchž hrdinských kousků a básně si byly podobné jako vejce vejci. Řadu generací tu nebyl žádný osobitý duch.

Říci, že cenzor sehrál vůči svému času stejnou roli jako Sappfó v Řecku, by nebylo přesné, neboť on tvořil ústí jednoho stylu do druhého a byl králem v obou dvou. – Už jako mladík se etabloval v oficiální poezii a vtiskl jí jistou pronikavou lehkost, ale nijak zvlášť se od ní neodlišoval. Teprve když už si udělal jméno, když se stal významnou součástí říšského Slova, začala do jeho díla vnikat neslýchaná nota: soukromí a cit.

Zpočátku nesl tak přesné mimikry tradice, že ho nikdo ani nepostřehl. Přibývalo ho s diplomacii, s níž se ve vládních listinách mění slovosledy, ale generace se ani nenadála a cenzorův *tón* se stal hlasem století.

Dnes, kdy už bez vlastních zásluh chápeme více, víme, že cenzor byl vskutku veliký básník a předznamenal v básnictví věk snad padesátkrát delší, než jaký dokázal jako člověk – a to i při dosti pozhnaném věku – zrekvírovat pro sebe. Jeho básně, především ty z jeho *polední hory*, jsou dodnes hojně čteny a komentovány. Ty nejlepší z nich si svou hloubkou a vroucností nezadají s vrcholnými díly všech budoucností až ke dnešnímu datu a dokonce i leckterý prokletý básník vedle nich působí dojmem jisté přežehlenosti.

Ale nejúžasnější na celé transakci bylo, že současníci o ní takřka nevěděli, cenzor je nezneklidňoval a neurážel, jak bývá dobrým zvykem jiných předbíhačů dob. Přejít od monotónního rachočení válečných pochodů k hysterickému zpovědnímu třasu je tak volný, že se pozdější zasvěcený čtenář při studiu cenzorova díla

neubrání dojmu jistého plánu a mimořádně zdatné dramaturgie. Jeden historik naší doby, mladý Švéd, to kdesi trefně nazval „ex-tází podle harmonogramu“.

„Wu, mluv, prosím – pokud ovšem můžeš,“ pronesl cenzor povolně a tiše.

Po své padesátce jako básník zcela zmlkl, přijal funkci a jeho stopa v poezii mizí, aniž kdy objasnil svoje důvody.

Ptačí křik ze tmy sílil, venku vrcholila noc. Půlnoc šlehala z nebes ostrým mihotáním světél. Wuovi se pracně a proti jeho vůli nořily útržky jakési absurdní řeči z paměti.

„Nenavštívil tě ten chlapec dneska?“ zeptal se cenzor, ale neznělo to příliš jako dotaz.

„Proč se ptáš, když už to stejně víš?“

„Nedávám tě hlídat, ale domýšlím se. Wu, do úsvitu zbývá velmi málo času. Poprava má být tajná, aby nerušila průběh oslav. Řekl ti ten chlapec něco o své básni?“

Wu se záchvěvem hněvu vnímal, že mu přikývl. Bránil se tomu, nechtěl vyhovět a nenáviděl pocit, že mu chce cenzor něco zatajit. Povýšený, v nesdílité pýše, a zas ví všechno lépe! Vždycky tomu tak bylo, vždycky – a třiatřicet roků na tom nezměnilo vůbec nic.

„Vzal si do hlavy, že císař zmizí,“ frkl krátce. Cenzorova mírná tvář se ihned napjala.

„Zmizí? A proč?“

Na chvílku připomněl starého ptáka, útlého seschlého dravce.

„Protože je v naší poezii mnoho slonů,“ odpověděl Wu. Žvýkácí svaly se mu napínaly zlostí, že opakuje tyhle žvásty.

„Dál! Co ještě říkal? No tak dál!“

Cenzor se předklonil na židli a okrasnou stařeckou poddajností náhle pronikla útočnost jednoho z tajných vládců říše. Jeho úhledná tvář zase dostávala tvar.

Wu byl světu poezie vždycky vzdálen na hony. Ač byl celý svůj věk nucen žít takřka v srdci legální tvorby, nikdy ho valně nezajala. Lze říci, že ji vzal na vědomí teprv v oné chvíli, kdy cenzor zahájil onen geniální plíživý přesun od agitky k trýzni sebereflexe. A ač je to podivné, patřil k té mizivé hrstce, která si toho vůbec všimla. Ba co více: jeho ta změna vskutku ohromila daleko více, nežli nás ohromuje dnes, z výšky zkratkové vševědnosti všech budoucích let.

„Thaut. Něco mlel o thautovi.“

„Dál! Dál!“

„Co já vím co! Že prý thaut měl kdysi samostatný znak.“

Vysoký stařec se náhle zvedl. S udivující svižností přešel k peci a sňal ze zdi vidle na popel. Zatímco Wu mluvil, zatímco soukal z paměti úryvky a zlomky, cenzor zaujatě črtal do špinavé dlážky slovo za slovem.

„Mlč!“ okřikl kuchaře příkře. „Teď už nemluv. Nech mě přemýšlet.“

Poklepal vidlemi a pak přičapl k zemi. Wu dotčen shlížel na jeho úzká záda, na cenzora v říšském majestátu, protkaného zlatem od hlavy až k patě, jak dřepí v pozici, v níž Wu vídal jenom služky či ve které malé holčičky vydrží cosi kutit celé dny.

Náhle se cenzor krátce zasmál. Byl to smích plný úžasu a tísně. Pak zavrtěl hlavou a zavěsil zpět vidle na popel.

„Wu,“ řekl zdvořile, „promiň, já odcházím. Ještě chci vědět: kde tvůj synovec spí?“

* * *

Když bylo Wuovi něco přes čtyřicet (byl z obou starců o malý čas starší), cenzorova existence ho zasáhla jako blesk do hlavy. Stalo

se tak v pozdním jaru, jednoho světlého podvečera. Je podstatné vědět, že Wu si připadal už zcela dovršen.

Z jistého úhlu lze říci, že cenzor se pro něho nakrátko stal osobou číslo jedna, a to přesto, že Wu k němu nikdy nepocítil lásku či přátelství v pravém slova smyslu, dokonce ani blízkost nebo důvěru. Ale navzdory tomu díky cenzorovi – či spíše v jakémsi jeho citovém poli – poznal tyto city hloub a jitrivěji než kdykoli dřív.

Tehdy, pradávno, kdy ve Slově světa zazněl ten hromový zpo- vědní šepot, nevěděl Wu o básnictví pokud možno nic. Nikdy neměl tu nejmenší potřebu prostřednictví slova a choval k poezii onen přehlíživý postoj, tak typický pro mistry jiné profese. Chápal básnictví jen velmi prostě, byť v zásadě správně: jako druhotný doprovod hudby a ovšem jako dějepravu říše. Potulné vypravěče bajek a lupičských historií, kteří k němu ještě dávno nepatřili, měl vždycky mnohem raději.

Když potom zcela náhodou zaslechl jednu z cenzorových intimnějších básní (pamatuje si to dodnes: bylo to onoho jasného podvečera, slunko bledlo, cenzor kouřil a kouř z jeho úst stoupal do větví oliv), byl do hloubi duše otřesen.

Báseň, která ho tehdy tak zasáhla, byla myšlenkově nesložitá a dnes by působila k přehlédnutí banálně. Nějak decentně se podivovala běžnému jevu, totiž že na setkání, které se nezopakovalo, nemůže pisatel zapomenout, kdežto lidé, které vídá denně, jsou pro paměť srdce mnohem bezvýznamnější. V podstatě to byl jen rub německé hříčky: *Einmal ist keinmal, aber zweimal ist dreimal*. V citovém životě je to přesně naopak, jak víme. Tam je *einmal* poměrně vysoká karta a jedinečnost je brankou věčnosti.

(Mimoходом a na okraj: O pár let později, ale to už Wu opět cenzora neznal, dospěl cenzor dokonce k oslavě výsostného *nikdy*,

k onomu *amor d'onques* trubadúrů, které opěvá lásku nenaplněnou. *To, co se nestalo*, má nad realitou vždycky trochu nefér navrch. Těžko říci, zda to cenzor věděl z vlastních prožitků. Mohla to být pouhá logická spekulace, v níž si jeho oblíbený motiv našel svůj nejzazší myšlený bod.)

Ale báseň, kterou Wu tehdy slyšel, ještě dávno nebyla tak daleko. Co se formy týče, byla krotká. Sdělení o fatálním *einmal* halila tradiční formou plnou květů, meteorologických jevů a sladkobolných zvuků večera.

Wu byl ohromen. Byl bytostně promiskuitní, jak to u takových živočišných povah bývá, a byl netrpělivý. Nikdy nechápal, proč ho to (jazykem jeho kuchtíků řečeno) s každou přestává bavit tak rychle a proč opakování bere tělesné lásce všechnu chuť. Nejsilnější dojmy získal právě z osudného *einmal*, po němž se mu všechno zdálo plytké. Byl ohromen tím, že někdo může cítit totéž. O svém *einmal* – hubené ženě středního věku kdysi dávno, když jako mladík táhl pouští – nemluvil s nikým ani v duchu. A náhle někdo řekl nahlas, co se mu vlastně tenkrát stalo, a řekl to přesně, rytmicky a veřejně.

Wu nechápal, jak někdo může tento němý poryv vůbec pojmenovat, a pojmenuje-li už, zveřejňovat ho. Nebyla to cudnost ani introverze, co ho tenkrát tak zmátlo, byl to naprostý metodický úžas nad jakýmsi rozlomením pojmu – tady nejspíše pojmu *básnictví*. Někdo přeskočil živý plot jeho srdce, pronikl do jeho gravitace. Kuchaře se zmocnil šok.

Ale jen co první ohromení přešlo, nastoupil úžas mnohem jemnější. Wu totiž zjistil, že se s většinou cenzorových básní, kterých si teprve teď začal všimnout – může více či méně ztotožnit. Zdálo se mu, že cenzor nějakým trikem vidí do jeho slepě se valící duše a pak se jí svévolně nahlas obírá.

Z nepoučenosti považoval každé slovo za autentický výraz cenzorových citů a zarážela ho jejich velká podobnost. Jistě: je nutno si povšimnout jedné klasicky úporné chyby, které se dopouštěl nedočkavý kuchař. Je to ostatně chyba víc než běžná a dodnes na ní prokluzují kola různých psychologií.

Dostalo se mu té vzácné zkušenosti, že se mu otevřel cizí vnitřní prostor, o němž dosud neměl zdání, ale zákonitě se v něm orientoval jen zkusmo. Bral ho velmi jednoduše, dá se snad říct plošně na úkor vrstevnatosti. Dal se svést omylem, že každý tajný pocit, který objevil v druhém egu, musí být ze samé podstaty. Nevěděl dosud, že skrytost ani zdaleka neznamena hloubku a že tajemství mohou být zcela povrchní. Pro malou zkušenost s vnitřním uspořádáním duše ho fascinoval už fakt, že cenzor mluví o tom, o čem se nemluví běžně – v čemž ostatně byl jeho hlavní přínos literárním dějinám. Čím víc si ho podmaňovalo jeho dílo, tím víc podléhal dojmu, že oni dva jsou jedna bytost. Druhý muž nějakým kouzlem mluví za něj a jako vítr mu bere slova z úst.

V té době se dostal s cenzorem do úzkého styku. Zarputile se stal načas jeho stálým druhem, a to jen proto, aby mu nějak přišel na kloub. Pozoroval ho jako jakýsi monstrózní přírodní úkaz. Studoval ho jako dózu s kořením.

Cenzor (necháváme mu ten titul pro přehlednost, ale tehdy ještě dávno cenzorem nebyl, tím se stal, až když čas jeho osobní plodnosti přešel) byl vysoký, uhlažený, poněkud chladně přitažlivý muž. Obemykal ho prstenec odstupu, v němž neměl pravých přátel. Nebyl ženat a nepěstoval „aféry“. Wuovu útočnou náklonnost přijímal celkem vlídně, s monotónní zdvořilostí, a časem dokonce v debatách s kuchařským mistrem našel jistou zálibu.

Toto neblízké přátelství trvalo asi tři roky. Po celé té době Wu nebyl ani o krok dál. Jeho umanutost se vysilovala marně.

Kdo je ten člověk? Odkud ví to, co já vím a přitom nevím? A proč právě on?

Čím víc cenzora vídal, tím víc ho znepokojoval. Nijak si nemohl srovnat jeho střídmost, dá se říct britskou podobu s horečnatým křikem jeho díla. Trávili spolu hodiny na krytých terasách a mělce klábosili, většinou jen tak, aby nestála řeč. Wu byl díky své profesi zvyklý postupné analýze a jeden čas si tajně bral na mušku jeden cenzorův rys po druhém – pohled, obličej, chutě, způsob mluvy – a vnikal do nich s úporností, kterou nikdy předtím ani potom nevěnoval jiné osobě. Ale oči byly nevýrazné, ruce klidně nalávaly víno a cenzorovo labužnictví bylo střídmostě nedbalé.

Třetí rok podlehl dojmu, že cenzor ho záměrně klame. Čím víc ho strhával proud introspekce, tím víc se mu zdálo, že nejen on cenzora, ale i cenzor jeho podrobuje důkladnému studiu. V každé nové básni nacházel část sebe a nesčetněkrát se naprosto mýlil, připisovav si pocity a stavy, které mu byly na hony vzdáleny. Prostě jednou provždy poznal netušenou škálu citů a učenlivě si je přivlastňoval všechny, jako hypochondr příznaky vyčtených chorob. Koneckonců, této vztahovačnosti a její nesmírné ochotě se mýlit vděčí všechno básnictví světa za to, že je mezi námi vůbec trpěno.

„Jak tě to napadlo, ty verše?“ útočil na cenzora během jejich podvečerních schůzek. „Na koho jsi při tom myslel? Jakous měl náladu, když jsi to psal?“

Kladl mu otázky, které jsou před kamerou běžné. Násilně je budil z lůna času. Odpovědi, které dnes většina tvůrců paneluje předem jako nerozbornou součást díla, tenkrát stály mimo všechn zájem. Tvůrce jako subjekt byl všem dokonale jedno. Wuovo dotírání působilo trochu vulgárně.

„Tohle?“ odpovídal cenzor s malým pousmáním. „Už vlastně ani nevím. Nevzpomínám si.“

„Kdys to napsal?“ nedal se odbýt Wu.

„Včera.“

„Naráz?“

„Ne. Nadvakrát. Před večeří a po večeří.“

„A co jsi měl k večeří?“ dorážel Wu stále hlasitěji, až se sluhové na ochozech zastavovali.

„Kachnu.“

„S čím?“

„S něčím zeleným. Snad s boby? Ne, asi to byly fazolky.“

„O čem jsi přemýšlel při večeří?“

„Nevím.“

„Jakto že ne?“

Jednu dobu se Wuovo přání porozumět cenzorovi proměnilo takřka v posedlost. Pronásledoval ho jako lovec. Den po dni z něj páčil intimity, toužil mu svléct srdce, a přitom se nedobral ani té nejprostší důvěrnosti, tak snadné mezi jeho kuchaři.

„Přece musíš vědět, nač jsi myslel! Bylo to včera večer! Každý hlupák ví, co bylo včera!“ křičel Wu.

„Aha, už vím. Přemýšlel jsem o tom, že západní křídlo je z celého paláce nejstarší. Bylo by potřeba nechat opravit střechu. Správce není dost prozíravý, aby předvídal podzimní deště,“ zněla vyčerpávající, ochotná a prázdná odpověď.

Slunce nad terasou zvolna bledlo a Wu se zapléтал do výslechnů stále bezvýchodnějších. Konečně odcházel pln zloby, opakovaně maten tím, že báseň, která vznikla ani ne hodinu po onom únavném blábolení, byla korunovací jemného vhledu a až ohromivé vnitřní podoby.

V tomto věku byl Wu už dosti mocný a nebezpečně prchlivý. Vládl osudem mnoha stovek lidí a těžce snášel pocit, že se mu cenzor posmívá. Jednoho dne si vzal za záminku drobnou paláco-

vou srážku a rozkřikl se na něj, že jeho namyšlený pohled nestrpí. Cenzor se mírně usmál. Wu v záchvatu nepřičetného vzteku popadl mísu s vřelou vodou a mrštil ji cenzorovi pod nohy. Louže jim oběma promáčela střevíce z téže tenké látky. Nedostal z cenzora o to víc.

* * *

Jednoho dne, snad měsíc po onom večeru zuření a střepů, došlo k podivné kratičké chvíli, která znovu změnila chod jeho života.

Koupal se v rybníce. Bylo dopoledne, časný jasný podzim, voda byla teplá a plná drobných rostlinek. Wu rychle plaval proti slunci a těšil se ze svého malého podsaditého těla. Byl v tomto období natolik zvyklý myslet na cenzora, že se mu v mysli vytvořila jakási zpětná klíčka konzultující každý jeho dojem s domnělým proudem cenzorova myšlení.

I teď, plavaje, si už takřka mechanicky položil tisící verzi jednoho a téhož dotazu: Jak by to asi cítil cenzor? Jak by on, který není mnou a zároveň tak otřesným způsobem mnou je, vnímal tento pohyb, styk vody a kůže, žár zářijového slunce na zátylku, jak by viděl horu na obzoru, bílý mrak? (Cenzor nikdy nechodil do rybníka, snad ani neuměl plavat, ale Wu houževnatě experimentoval s každou situací, nejasně doufaje, že jednou v jedné najde odpověď.)

Pohlédl na špicí sepjatých rukou, které právě v ostrém tempu vyrazily vpřed. A náhle, jak spatřil své prsty, pod vodou nezvykle bledé, maličko změněné lomem světla, s chaluhou kolem prstenníku, náhle se octl mimo sebe sama a mimo všechno, co doposud znal. Vlastní váha ho táhla ke dnu jako břímě. Zvedl zrak a hora se před ním tyčila tak cize, jako by to snad ani nebyla hora. Nadechl se, jako by mu někdo do úst vehnal vzduch.

To bylo vše. Trvalo to jen velice krátce a nic už k tomu nelze dodat. Ale během těch několika vteřin Wu s konečnou platností pochopil, že cenzor je cenzor a Wu je Wu sám – jen on a právě on! – a že každé úsilí je marné, neboť všechno, co může z cenzora poznat, nebude nikdy nic jiného než Wu.

Nikdo z nás neví tolik, aby mohl říci, že ten pocit nebyl vyvolán zcela hmotně, například nějakou změnou rovnováhy, což se při plavání jistě může stát. Wu se ho ještě toho dopoledne mnohokrát snažil revokovat, plaval rybníkem křížem krážem, pozoroval se velmi usilovně, ale pocit se víckrát nezopakoval.

Od toho dne cenzora nevyhledal. Zájem, který ho tři roky vysiloval, náhle ochabl. Kruh se nasýtil a chvíle ohraničená jeho dvaadvacátým a pětadvacátým rokem se zas zavřela.

Palác si té změny ovšem všiml také a připsal ho bezvýznamné, tehdy panující intrice. Sám cenzor vývoj událostí přijal mlčky a snad si myslel totéž, ale Wuův život byl natolik poznamenán oním momentem plné jinakosti, že už nijak nefantazíroval, co si o tom asi cenzor myslí, a pustil ho z hlavy, jak jen uměl nejlépe.

* * *

Tři hodiny poté, co odešel cenzor, stál Wu ještě v kuchyni a pracoval. Hledal. Už ztratilo význam ukládat se k spánku. Dosud byla tma, jak bývá na samém dně noci, ale Wu věděl, že v tuto roční dobu přichází úsvit rychleji než rána sekerou.

Pracoval jako v lehkém oblouzení. Času ubývalo jako doutnajících klády. Noc se uzavírala. Setkání, na něž čekal třiatřicet roků a jež ho minulo obloukem několika minut, vzalo času všechnu pružnost. Posedl ho spěch.

Se zlobnou svéhlavostí, bez pomoci služek zvedal obrovité mísy a sám zatopil v peci, což ho málem sklátilo. Na ruku mu spadly kleště na maso a do krve mu rozedřely klouby, ale nevšiml si toho. Rozhrnoval čas.

Pracoval jinak než kdykoli dosud. Na všechnu vnější pomoc přestal spoléhat. Na omáčky, na koření, na plody a na přísady, na všechnu tu třpytnou kosmetiku chuti. Teď útočil na samu podstatu svého umění. Zaměřil pozornost na úkony, které dělal denně, na každý nejprostší proces. Zkoumal živel ohně, živel podlévající vody. Sykot zpod pánve, páru na stropě, horký průvan v komínových dvířkách. Asi deset minut stál nehybně a se zavřenýma očima prohmatával dno jednoho z hrnců. Vnikal do nejprimitivnějších složek tvoření.

Byla nejsilnější hodina noci, poslední před úsvitem. Wu pracoval jako posedlý. Byl si jist, že něco najde. Už vůbec neochutnával. Chuť byla vedlejší. Sama konzistence masa mu ožila pod rukama. Tvrdla, měkla, brala na sebe nevlastní křehkost, její struktura unikala ze sebe samé, drala se do jiných forem bytí, a kuře už bylo kuřetem tak málo, jako je kouř na obloze stromem v plamenech. – Ještě než silná hodina ustoupila ránu, Wu věděl, že to objevil.

Skládal si vidličky v ranním šeru, když někdo začal tiše klepat na dveře. Na okamžik se mu zastavilo srdce. V bleskové vidině otevřel cenzorovi, vedl s ním dlouhý a osudový hovor, a potom odemkl a za dveřmi stál jeho synovec.

Třásl se. Byl oteklý a mokrá. Dřív než se Wu vzpamatoval, proklouzl dovnitř jako myš.

„Co si to dovoluješ? Táhni!“

Wu pevně sevřel obě pěsti. Bolest mu připomněla rozedřené klouby, ale na její původ si už nevzpomněl.

„Strýče! Strýče!“ zajíkal se mladík. Kolena zdřevěněle tiskl k sobě. „Chtějí mě zabít! Mám být popraven!“

Dolní ret se mu zachvěl. Jen ať nezačne fňukat! pomyslel si Wu. Byl unavený k smrti. Představa slz na kluzkých a věčně trochu mastných synovcových ústech mu byla odporná. Teď, po hodinách, kdy se se vším vypětím obraznosti zabýval stavy a chutěmi hmoty, by ji nevydržel. Zavřel oči a zadržel dech.

„Co chceš?“ zeptal se potom.

„Popraven!“ vyjekl synovec. „Za hradbami právě kopou jámu! Prší! Zahrabou mě do bláta!“

„Co chceš, ptám se!“

Wu dupl. Mladík rázem vystřízlivěl. Zamrkal, zamlel rameny a zcela věčně řekl:

„Šaty.“

„Jaké?“

„To je jedno. Třeba služčiny.“

„Kdo tě sem posílá?“

Synovec hlučně popotáhl: „Cenzor. Řekl, že budeš vědět, o co jde.“

Wu v šeru lehce kývl hlavou. Ovšem, napadlo ho. Pout, která mě poutají ke komukoli v tomto světě, je den ze dne méně. Za zády se mi ještě kříží cizí cesty, ale i ty jsou každého dne dál.

„Ty šaty jsou v přístěnku,“ dodal prakticky mladík. „Taky čepec. A takovou tu... nůši, nebo co.“

Wu vzdychl. Patřilo k jeho stáří, k té pusté stezce pořád užší, že si nevybavil, jakou služku má. Slepými doteky šátral po přístěnku, hmataje velmi různé věci, jejichž existenci radši nebudil. Služka, jakmile ji večer přestal potřebovat, se vsákla do prázdna – a šaty, které nepotřebovala ona, už byly takovou propastí zapomnění, že by je snad vůbec nezahlédl, ani kdyby je měl přímo před nosem. Konečně nahmatal jakousi měkkou látku.

„Vzkazuje mi Hlavní cenzor něco?“

„Nic.“

Když se Wu vrátil do kuchyně, synovec se rozvaloval v židli a zdálo se, že ani neví, že má být zrána popraven.

„Ten gauner!“ prohlásil hlasem plným záští. „Ta vycpaná stará mumie!“

Wu znovu zavřel oči. Nechtěl se dívat, jak se ten člověk svléká. Byl vyčerpán až do dna a cítil zvláštní povzbudivý úkaz: chtělo se mu spát.

„Je to ignorant. Kretén. Dělal, jak je chytřej!“

Vtáhl masité rty a zamňoukal stařeckým hlasem:

„Příliš brzy, mladý muži, příliš brzy. Doba pro vás ještě není zralá. – Je to blb!“

Wu ani nevěděl, že usnul. Na přeludnou vteřinu mu zase bylo deset a byl malým vyjukaným mníškem... plížil se kdesi mezi chrástem a hrabal prsty v mokré hlíně –

„Nemůžu ho ani cejtít!“ mumlal skrze látku šatů synovec. „Stejně to tu zasmrádlo jen kvůli němu. Už s ním dávno hejbou červi, ale nepustí nikoho k lizu. Vždyť ty jeho duchamory stejně nikdo nechte! Jestli se sem ještě někdy vrátím, tak jen abych mu mohl plivnout do hrobu!“

Řekl to s podobnou chmurnou rozhodností, s jakou mluvivali tmaví věštcí z jihu. Konec světa se blíží, tvrdili nejčastěji. Ale také: slunce hasne, vesmír se propadá do malé černé díry – a podivná odevěká fascinace koncem jim vždycky našla davy ctitelů.

Synovec si narazil beztvarý šedý čepec.

„Nu, strýče, já radši půjdu.“

A pak náhle vyprskl štiplavým smíchem:

„A stejně se mě bojí! Já vím, že má nahnáno. A nejlepší na tom je, že ani neví proč!“

Wu se vzbudil. Mladík stál ve dveřích ve služčiných šatech a byl velmi nehezký. Všechna mdlá neurčitost pohlaví, věku, povahy i sudby, která ho vždy poznamenávala, ještě zesílila v těch plan-
davých hadrech, ve spěchu zavázaných o tkanici níž.

„Poslal mě kolem rybníků. Slíbil, že nechá odvést stráže.“

Wu si promnul suché horké oči. Synovec nedbale pootevřel náruč. Stařec ustoupil.

„Běž,“ řekl unaveně.

Synovec už udělal krok přes práh. Ale otočil se zpátky.

„Jen já, pamatuj si,“ zašeptal blouznivě, „jsem mohl zachránit císaře... a všechno. Jen já, který jsem já a nikdo jiný. A právě jenom já!“

„Svítá,“ odpověděl Wu.

Nedovřenými dveřmi vnikla ranní mlha. Wu popošel k peci. Ani se nedíval, jak mladík klátivě mizí v šedém dešti. Zapomněl na něho tak dokonale, že z jeho života zmizel mnohem dříve, nežli se vůbec stočil k rybníkům.

Wu opatrně odhrnoval horký popel. Odklopil poklici. Hmota, která dýchala v hrnci, se vůbec nepodobala masu. Byla dužnatá, leskle bílá, občas jí prokvetla svěže růžová linka. Kdyby se v tu chvíli synovec vrátil, Wu by věřil, že služka přichází mýt nádobí.

* * *

Palác svítil. V obou dvoranách hořela světla. Hlavní dojem, který si většina hostů odnesla z této noci, byl pocit prosvětlenosti. Několik malých dětí, které se během slavnosti smělo motat v síni, si ještě po šedesáti letech a po dvou sadistických válkách vzpomínalo na zlatavou záři, na tisíce svíce a na měňavý kouř u stropu.

Když vstoupil císař, bylo už málem po slavnosti. Císař byl starý muž a oslavy ho unavovaly. Byl to jen okřídlený zlatý věchet, který

v polospánku vlál nad rozmazlenou říší a snil krátké, řídké, bledé sny.

Všechny vítězné básně už byly odrecitovány. Teď předstoupil malý eféb – syn jedné z dam a snad císařův levoboček – a začal číst, či spíše předzpěvovat tu, která dostala první cenu. Měl zvláštní hlas, maličko jako by byl z pěny, a hlas i báseň skvěle ladily.

Wu chodil mezi stoly a hlídal při prostírání. Dvaadvacet misek už stálo na leštěných tácech, přes každou byla bílá rouška a číšník na ně kladl snítky jasmínu.

Wu se zastavil. Báseň splývala po pravidelném schodišti slabik *sin – sa* jako pestrý běhoun. Vévodil jí, jak se dalo čekat, opět jeden slon. Tenkrát to byl slon téměř nadskutečný, s démantovými očima, se zlatou srstí a s řadou klasických kouzel, umně vhroužených do sloní anatomie.

Ta báseň je naprosto krásná, myslel si Wu bez sebemenšího okouzlení. „Dokonalá!“ pronesla hlučně stará císařovna a plně tím vyjádřila jeho pocity.

Když báseň dozněla, ozval se pochvalný šepot. Všichni se prohnuli jak pod nápořem větru a v drobných úklonech císaři, císařovně, jakož i panu Hajó, vítězovi, dali najevo své uspokojení.

Konečně nastal čas k jídlu. Dvaadvacet misek už stálo na stolech. Wuovi neušlo, jak si leckdo nenápadně čichl či jak se aspoň letmým dotekem snažil zjistit, bude-li kuře teplé nebo studené. Zmocnil se ho nečekáný neklid. Na ochozu v dálce spadla lžice a chladný dozvuk toho tónu mu zprudka projel celou páteří.

Bylo to zvláštní. Žil bouřlivý život. Zahubil mnoho lidí, jiné zachránil. Nic ho neobešlo. Znal nenávist, vášeň, pomstu, moc i slávu. Mnoho různých těl poznal zevnitř a aspoň *einmal* zažil chvíli lásky. Šel hlučícím davem bytostí, byl plný jejich stigmat. Ale teď, na konci, se jedinými lidmi, které vůbec vnímal, stalo těchto dvaadvacet zcela

cizích tvorů, z nichž krom císaře, císařovny a Hlavního cenzora říše sotvakoho znal. Smrt většiny z nich by přešel bez myšlenky, a přece teď dýchal jejich dechem a trpěl jejich netrpělivostí. V jejich tajných smyslech za okamžik zmizí poslední velké dílo jeho života.

Konečně zaduněl buben. Stolovníci odhrnuli roušky. Sál se ztišil jako kroky v mechu, když hosté vložili první sousto do obřadně vypláchnutých úst. Tišina trvala ještě chvíli a potom se zvedl šepot. Nebylo zvykem mluvit během jídla, ale sálem prolétl víchr úžasu.

Wu viděl, jak hosté zvedli hlavy. Připravená pýcha v něm prudce vyšlehla. Dobře věděl, čemu úžas platí: hmota, kterou vzali do úst, se tak nanejvýš nepodobala hmotě masa, že se jim v jemné souhře čidel odehrály drobné skandály. Předjímalí všechny chutě světa, ale nezbytně nesené měkkou tkáním masa. Mezi zuby jim křupla svěží dužina.

„Mistře!“ vykřikla energicky stará císařovna a tůkla lžičkou o svůj náramek. „Tak kde je ten člověk?“

Wu se usmál. Ani ho nenapadlo bránit se záplavám ješitné slasti. Vkročil do sálu, světlo ho oslepilo a popaměti šel před tlustou stařenu.

„Poslyšte, hochu,“ řekla vyčkávavě, „copak to má být?“

„Nevím, co míníte,“ odvětil Wu skromně. Průtahy z obou stran byly jen na ozdobu věci.

„Tohleto! Tohleto míním!“ odsekla a dloubala do večeře prstem. „Tyhle kejkle! Tyhle špumprnákle! To má být kuře, co?“

U kohokoli jiného, snad i u císaře, by to působilo jako nehoráznost, ale tato mohutná a zlatem ověšená modla už měla právo na své rozmary.

„Zajisté je to kuřecí maso, velká císařovno.“ Wu mluvil zpěvně jako na scéně. Letmo si všiml, že císař zavřel oči a tápe v misce lžičkou bříškem vzhůru.

„Je připraveno speciálními a zcela novými technikami k oslavě nejvyššího ze všech císařů!“

„Hm,“ řekla císařovna, dost hlasitě na to, aby to slyšela půlka dvora. Pak se předklonila a stáhla z prstu prsten s kamenem.

„Ruku!“ zavelela a panovačně klepla o stůl. Navlékla prsten na Wuův suchý prostředník. Byl mnohem širší, než aby ho Wu mohl nosit, ale on hbitě ohnul prst jako pařát a s úklonou odcouval od stolu.

Všichni uctivě hleděli na ten akt nebeské přízně, a jako by císařovna rozpustilost dala signál k volnu, náhle začli všichni mluvit a uklánět se směrem k Wuovi.

„Zázrak! V naší rozumové době – zázrak!“ vykřikl pan Hajó, asi v dojmu, že sláva už mu dovoluje horší způsoby.

„Vrabcem dostal zlaté peří!“ pravil další básník. „Slza se proměnila v perlu, že?“

Před očima všech Wu konečně odkryl svou miskou a položil si sousto na jazyk. Pýcha v něm žhnula jako kdysi. Nebyla to mladá pýcha zasvěcence, teď už ho netížil žádný věnec slibu, byla to zvučná pýcha odchodu. Mohutná vibrace zániku prostupovala celou síní. Wu věděl, že dal na pár chvil vzniknout něčemu, co nikdo neudělá po něm a co už nyní mizí ze světa. Na záblesk bezčasí vyrval neskutečnosti svůj podíl, vzepřel se setrvačnosti všech věcí – a neskutečnost to pohltí i s ním.

„Člověk by nevěřil, že je to vůbec maso!“ ozval se kdosi absurdně hlubokým hlasem, ale bylo zřejmé, že poznámka je zcela uctivá.

Wu se oddal chuti prvního sousta. S meditační silou vzepjal všechny smysly. Svedl pozornost – tak jak ho to kdysi učil představený a tloukl ho do zad krátkou holí –, vedl ji zvnějšku, přes smyslové brány, až pevně zakotvila v ústech a v nelítostném stisku začala drtit jejich impulsy.

Vjem z masa byl velice zvláštní. Člověk by skutečně nevěřil, že jí maso. Odpřísáhl by, že má na jazyku čerstvě utržený stonek. Vlastně se nedalo říct, že by to bylo příliš chutné. Jenom překvapující. Vlastní chuť byla slabá, skrytá tou vlhkou rostlinnou tříštivostí. Měla zvláštní tóny. Wu dovedně převalil sousto v ústech – a vtom ustrnul.

„Mistr Wu je požehnání říše!“ zaskandoval komisař z jihu, kdysi ukrutný a nelítostný muž.

Ta chuť nebyla nová. Wu se celý napjal. Tu chuť odněkud znal.

„Čaroděj!“ odpověděl hlas z hloubi sálu.

Odkud ji znám? ptal se sám sebe Wu. Pocítil drobnou křeč při domněnce, že by se byl mýlil, že by plagoval sám sebe a nevědomky vyvolal tutéž chuť podruhé.

Šum v sále rostl. Jako by dav neunesl tíhu ohromení, v sále to proti zvyku hlučelo.

Není to možné! Postup byl naprosto nový. A přesto ta chuť nová není. Já ji nevytvořil. Přišla odjinud.

„Génius!“ vykřikl komisař.

„Pohádkář!“ dodal pan Hajó.

Mladičká, pružná chuť. Radostná a svým způsobem prostá. Svěží jako vlhká zem pod listy za jarního rána. Vystupuje z toho jídla jako zvuk.

Wu, sousto stále mezi zuby, zalarmoval všechny svoje síly. Pánovitě se volaje celého, mučil paměť – toho času v ústech, na soutoku těla a duše –, aby mu vydala svoje tajemství.

„Nu, to jste se překonal, Mistře,“ řekla stará císařovna, která dojedla jako vždy první. „Dneska jste přemistroval i sám sebe. Dal jste nám ochutnat jedinečnost. Císař to ví.“

Co je to? třeštil Wu. Ta křehká konzistence. Puknutí hmoty mezi zuby, vlhké chroustnutí. Štavnatost, která se nevylije, jako když

někdo převrhne sklenku, ale tryskne z tajných cévek. A v dálce: studený zvuk hladu. Mladý, dravý hlad.

Císařovna tleskla. Všichni vstali. Wu sebou trhnul. Otevřel oči a náhle, ve zlomku vteřiny jím projel bílý blesk osvětlení. Hlad! Měl hlad! Týdny nejedl, jen věčně ochutnával. Konečně věděl, odkud tu chuť zná.

„Hudba!“ zvolal kdosi. Z chodeb zazněly malé bubínky. Hovor stoupal jako voda v túni. Wu nejasně zahlédl nějaké pohyby, někdo mu mával, někdo se mu klaněl. Přesně takhle chutná polní ředkev. Zaslechl slovo ovace.

Ředkev. Náhle ji znovu cítil na jazyku i s chutí dávných postních dnů.

Sluhové vyměnili svíce a sál na chvíli zapláal osleпивým jasem. Wu už neměl pochyby. Ano, vyčaroval chuť ředkve. V týdnech postu na ni tajně chořivali. Za klášterem jí bylo plné pole. Toho úsilí! Za časných svítání ji hryzali dětskými zuby. Plíživali se úzkou polní cestou... desítky stejně vyholených mníšků, pod ranní mlhou k nerozeznání. Nejobyčejnější polní ředkev. Hrabali se prsty v mokré hlíně. Toho úsilí!

Wu si vzpomněl na půlrok zoufalství i na úžas poslední noci, ne nepodobný pevnému mladému štěstí. Vtom, jako kdyby mu podlaha začala s řinčením podjíždět pod nohama, začalo pod ním mizet jeho osmasedmdesát let. Všechna ta nesmírná námaha, která skrze něj kdy byla svedena z vesmíru na zem, se soustředila k strašnému úsilí vstát.

Hodnostář z východu, kterého prakticky neznal, spěšně vyskočil od stolu.

„Ó vyvolený!“ řekl a provedl úklonu podle staré školy, skoro po kolena. „Ó Mistře, já marně hledám slova... neobtěžoval bych... netroufl bych si... jenom mé postavení mě snad opravňuje k prosbě –“

Wu neodpověděl. Roztržitě pokynul, že slyší, ale neslyšel nic a po hmatu se sunul ke sloupům. Točila se mu hlava. Bubeník tvrdě tloukl na bubínek. Začalo se tančit. Ředkvička.

Čas mizící do času, tolik let odříkání. Ta léta úsilí, které se hroužilo do času jak nůž do vlhké hlíny, nakonec vyvrhla chuť prostou a starou jako svět. To šílenství po novém, posedlost jedinečným, která jím mrštila na onu strmou dráhu, proti odporu všeho, co ještě není... Wu potácivě kráčel chodbou.

„Odvedte císaře!“ řekl za ním tiše, ale velmi ostře cenzorův hlas.

* * *

Když Wu tápavě sešel k patě schodů, zaslechl z paláce nějaký křik. Matně viděl, jak v chodbách kmitají světla loučí a jak na schodiště padl něčí znetvořený stín. Nestaral se o to, co se děje, ale dřív než stihl projít branou, někdo mu zlehka vstoupil do cesty.

„Wu,“ zašeptal důvěrně známý hlas opatrně, „pojď za mnou. Tiše. Neotáčej se.“

Wu šel. Zas byla noc, první po tolika letech, kdy nic nemusel. Bez jediné myšlenky kráčel za vysokou a ve tmě podivně útlou postavou až k sadu u rybníka. Konečně se stín mezi stíny zastavil.

„Wu,“ řekl znovu, „rychle, nemám mnoho času. Je tvůj synovec pryč?“

Wu kývl. Hleděl na černé koule větví, jak se houpou v nočním větru. Listí šustilo.

„Dobře. Wu, podařilo se mi změnit žalobu. Teď je odsouzen jen pro neoprávněnou držbu, pro vynesení materiálů z císařovy knihovny.“

Wu mlčel. Noc, živa svým životem, se domlouvala skřeky.

„Je to tak lepší. Ta báseň... já jsem tu báseň zničil. Nikdo kromě nás dvou o ní už neví. Ty o tom jistě nebudeš mluvit. Je to řešení.“

V jeho slovech se ozvala zastřená otázka, ale Wu hleděl do měsíčního šera mlčky.

„Tvůj synovec má štěstí,“ pokračoval cenzor. „Císař je na umření. Myslím, že se nedožije rána. Zítra bude všude zmatek, a než se kdo vzpamatuje, bude ten hoch za Pěti řekami.“

Wua na chvíli rozrazila zima. Opakování, napadlo ho mimo všechna slova. Skryl ruce do dlouhých rukávů. Množení, násobení. Nic nevyrvе jsoucnu, co v něm není. Na to, že je teprv podzim, je už skoro mráz.

„Je to tak opravdu lepší,“ opakoval stín s jakousi úpěnlivou prosbou v hlase, kterou zaslechl jen někdo, kdo ho kdysi dlouho studoval. „Já vím, co dělám. Věř mi.“

„Ano,“ řekl Wu nepřítomně. Hledání. Pramen touhy. A všechny řeky tečou do moře.

„Wu, já se musím vrátit. Promineš mi?“ zeptal se cenzor pokorně. Ustoupil o krok. Wu pokynul hlavou. Druhý stařec si náhle položil ruku na srdce a poklonil se před ním v němém pozdravu. Wu učinil totéž. Chvíli tak tiše stáli ve tmě, skloněni jeden před druhým, a potom se cenzor obrátil a spěšně zmizel mezi višněmi.

Wu se posadil do trávy. Byla už vlhká ranní rosou. Jeho synovec zatím bloudil po břehu neznámé řeky, klouzal po jejím rozbláceném náspu, a protože to byl člověk, jehož údělem byla netrpělivost a touha, hlasitě vzlykal a lámal si nehty o ledové kameny. Wu seděl s očima zavřenýma a s přísnou pozorností sledoval pomalé mizení času pod nohama, až ráno dlouhé palácové trouby oznámily říši císařovu smrt.

Daniela Fischerová
Prst, který se nikdy nedotkne

Ilustrace na obálce z Pixabay.com
Korektura Regina Králová
Technická redakce Petra Kučerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 14. 6. 2024

ISBN 978-80-274-4067-2 (epub)
ISBN 978-80-274-4068-9 (pdf)
ISBN 978-80-274-4069-6 (prc)